

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

11 1969

poština plačana v gotovini

VSEBINA:

LETNA ALPINISTIČNA SEZONA 1969	
Franci Sovenc	489
STENA SONCA	
Stane Belak	492
NA NOVO PO STARIH POTEH	
Jože Humer	501
POVEST O SREČNIH LIUDEH	
Dr. Biba Klinar	507
V JAMAH ZA SOŠKO FRONTO	
Pavel Kunaver	508
OPAZUJMO NARAVO!	
Ing. Vitimir Mikuletič	512
PRVIČ NA PLANINE	
Ing. Dušan Krapež	517
PO STEZAH PREK KUMA	
Jože Jesih	520
JANEZU RESNIKU	
Metka Rotovnik	521
O PROBLEMATIKI VODNISKE IN TURISTIČNE LITERATURE	
Tone Strajin	522
DRUŠTVENE NOVICE	524
VARSTVO NARAVE	531
IZ PLANINSKE LITERATURE	533
RAZGLED PO SVETU	535

NASLOVNA STRAN:

PROTI VRHU TRIGLAVA — ENA OD SKUPIN STO ŽENSK
NA TRIGLAVU 1969 — Foto Joco Znidaršič

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revlja izhaja dvonajstkrot na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna «Jože Moškrič» v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za Inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1969 - št. 11

LETNA ALPINISTIČNA SEZONA 1969

Franci Savenc

Po uspešni zimski sezoni (10 prvih zimskih vzponov), čeprav zimske razmere niso bile posebno ugodne, smo pričakovali tudi uspešno letno sezono. Takšno, kot smo jo lahko spremljali, pa so verjetno pričakovali le redki.

Pred sezono

Manj živahna predsezona se je letos končala nenavadno zgodaj, med prvomajskimi prazniki, če sklepamo po opravljenih vzponih. Ne moremo biti zadovoljni z bilanco smukov, ki jih je bilo letos občutno manj.

Z vzponi so naši plezalci, kot je že navada, pričeli zunaj Slovenije. Dve »mali odpravi« Akademskega AO in AO Kozjak sta bili v Kleku. Ponovili so Brankovo smer (Gselman - Meden, Šturm - Kozinc) ter Zoharjev steber (Doberlet - Šoštarič, Gradišar - Kunstelj) in več lažjih smeri. Peter Ščetinin pa je v navezi z Georgom Haiderjem preplezal štiri krajše prvenstvene smeri v Paklenici in opravil 3. ponovitev velebitske smeri.

Med prvomajskimi prazniki so se plezalci izkazali kot doslej še nikoli. Navezi Košir - Manfreda in Krivic - Maležič sta prvič ponovili mojstranško direttissimo v Stenarju, dva dni za tem pa so opravili še 2. ponovitev Ancljevega stebra (Krivic - Manfreda) in vzpon po Kočvarjevi smeri (Košir - Maležič). Naveza Košir - Manfreda pa je že pred tem opravila tudi 1. ponovitev smeri Krušič - Dimitrov v Mali Goličici. V Paklenici je bila na zboru jugoslovanskih alpinistov rekordna udeležba. Sodelovalo je kar 106 plezalcev, iz Slovenije (49), Hrvaške, Makedonije in Avstrije. Skupno so opravili 324 vzponov, med njimi tudi dva prvenstvena (»funkcijo« in šaleško smer, obe v Anič-kuku). Med pomembnejšimi vzponi velja omeniti 3. in 4. ponovitev »klina« (Gradišar - Kunstelj in Šoštarič - Doberlet) ter velebitske (Šoštarič - Doberlet in Jošt - Dvoršek).

V tem času je prišlo tudi do prvih vzponov v tujih gorah. Zakonca Ščetinin sta preplezala tri smeri v Wilder Kaiserju, Fleischbanku, Mlač in Širnik pa prav toliko v Dolomitih v Tofanah.

V Kamniških Alpah je bilo največ vzponov na Korošici. Tri naveze AO TAM so opravile 1. ponovitev SZ stebra Vežice (Prelog - Cverlin, Pristovnik - Kavnik B. in Kavnik D. - Renčelj), kamniška (Pollak in Kosec) pa 1. ponovitev akademske smeri v Vežici in 2. ponovitev ista naveza 28. VI.

Maj, junij in julij je minil predvsem v znamenju navez, ki so se temeljito pripravile na odhod v tuje gore. Naveza Košir - Manfreda je presenetila s težkimi ponovitvami v izredno kratkem času (ljubljanske 15. 6. - 5h, variante 1. 6. - 6h). P. Ščetinin je opravil zopet dva vzpona sam (Virens - J raz Skute - greben na Rinko - Igličeva ter desno smer v Dedcu). Skupaj z Barbko pa sta opravila še 3. ponovitev kamniške v Koglu (18. 5.). Kukovec - Resnik in Jošt - Dvoršek so

opravili 2. ponovitev Reyne smeri v Ojstrici, pri čemer so jo v zgornjem delu popravili (15. 6.). Krivic in Košir pa sta opravila 3. ponovitev Cizljeve smeri v Špiku (18. 5.). Razen tega so naveze preplezale do konca junija še 21 prvenstvenih smeri in več zanimivih ponovitev.

Tabor v Krnici je uspel le deloma. V ne preveč ugodnem vremenu je 56 udeležencev opravilo okoli 130 vzponov in oglednih tur, poznala pa se je odsotnost starejših, bolj izkušenih plezalcev, ki bi mlajše lahko popeljali tudi v težje stene.

Ko so julija prvi plezalci že odšli v Zahodne Alpe, je bilo v domačih gorah še zelo živahno. Kofler in Ažman sta ponovila ljubljansko smer (3. pon.) in varianto v Travniku, Šoštaric in Lajevec »zajedo« v isti steni. Hočevnar in Duhovnik Jože sta opravila 2. ponovitev smeri Juvan-Hudeček v Travniku (4. 7.), J. Mihelič in Hutter pa isti dan 1. ponovitev smeri v Vršacu z novim direktnim izstopom. Svečnik in L. Božič pa sta opravila 3. ponovitev Ancljevega stebra (21. 7.) v Stenarju.

Okoli Mt. Blanca

Z vzponi v tem predelu sta pričela Belak in Krivic, ki sta se udeležila mednarodnega alpinističnega tabora ENSA (JZ greben Aig. du Midi, Contaminov ozebnik v Mt. Blanc du Tacul s prečanjem Mt. Blanca). 14. in 15. 7. sta preplezala »hruško« v Brenvi, Košir in Manfreda pa istačasno smer »Major« v isti steni. Sledila sta dva vzpona v Frêneyu (18. in 19. 7.): Harlinovo smer sta ponovila Belak in Krivic, centralno pa naveza Košir in Manfreda. Nato so plezali v les Droites (21. in 22. 7.) Couzyjevo smer in to 1. ponovitev izstopne variante (Belak - Krivic) in direktno (Košir - Manfreda).

Med tem so prišli v Chamonix še drugi plezalci. Kunstelj in Gradišar sta 21. in 22. 7. kot naša druga naveza ponovila Walkerjev steber, Belehar, Ekar, Jamnik in Taler, kandidati za Karakorum, pa Sentinelle Rouge (20.–21. 7.) v Brenvi. Doberlet in Šoštaric sta ponovila greben Brouillard (18., 19. 7.), viseči ledenik v Aig. Blanche de Peuterey z grebenom (22. 7.) in Z steno Aig. Noire de Peuterey (29., 30. 7.), kjer sta med bivakom, žal, močnejše ozebla.

Po dolgem času je prišlo tudi do prvenstvenega vzpona v tujini. Opravila sta ga Krivic in Manfreda (27.–28. 7.) v Mont Dolentu (12^h, V, 500 m, močno krušljivo). In končno sta Krivic in Mlač kot naša prva naveza ponovila (6.–7. 8.) Petersonovo smer v Grandes Jorasses, nato pa skupaj z Dvoršekom še Walkerjev steber (10.–11. 8.).

Tudi drugod uspešno

Eiger so naši plezalci letos obiskali štirikrat in ga dvakrat tudi preplezali. Kot prva sta uspela Kukovec in Resnik (23. in 24. 7.), drugi vzpon pa sta opravila navezi Meden-Reis in Gselman-Šturm (8., 9. 8.).

Tudi okolica Matterhorna letos ni samevala. Mlač in Cedilnik sta ponovila greben Furggen (16. 7.), Zmutt, Carellov ozebnik v Teste de Lion in greben vodnikov.

Zakonca Ščetinin sta ponovila smer Vecchio v P. de Frida, smer Egger v Piccolissimi (13. 7.), Cassin-Ratti v Z. Cini (15. 7.) ter Cassinovo smer v SV steni Piz Badile (18. 9.), za konec pa še Soldà-Conforti v J steni Marmolade (9. 8.).

Mojstranski alpinisti so bili tudi letos najprej v Dolomitih. Kofler in Ažman sta najprej ponovila »največji napušč« (19.–20. 7.) v Z Cini, nato pa še »rumeni raz« (23. 7.) in švicarsko direttissimo (24.–25. 7.), Brojan in Dolžan pa sta preplezala smer Vecchio. Vzpone v Zahodnih Alpah (Eiger) jim je preprečilo slabo vreme.

Tudi Grossglockner ni imel miru. Razen posameznih navez so se pod njim mudili udeleženci zveznega ledeniškega tabora, ki ga je vodil Janez Golob. Osem jih je preplezalo Pallavicinijev žleb.

V Tatrah sta se mudili dve naši navezi (Bernard - Žagar in Povše - Rupnik, ki naj bi se udeležili inštruktorskega tabora. Ponovili sta med drugim Puškašove plošče v Volovi veži in Ošerpancih ter Plšekovo smer (s prvenstveno varianto) v isti steni.

Salberger in Šegula sta se udeležila alpinjade ob 100-letnici Leninovega rojstva. Oba sta se preko Razdelne povzpela na Pik Lenina (7128 m).

Doma

Poleti je bilo v domačih stenah močno čutiti, da so bile vse najboljše naveze v tujih gorah. Bilo je izredno malo prvenstvenih (3) in skromno število pomembnejših ponovitev. Od njih velja posebej omeniti le 1. ponovitev »belega raza« v Dedcu (31. 8. – Jošt in Teržan).

Žal pa nismo ostali tudi brez težkih nesreč. Smrt je terjala najprej življenje dr. Uroša Tršana (43) in dr. Braneta Pretnarja (26). Zdrsnila sta v razu Travnika (2. 7.). Po uspešni sezoni pa je v direktni smeri Štajerske Rinke omahnil v smrt še Janez Resnik, ki je hotel kot tretji samohodec preplezati steno.

Mala odprava v Prokletije je imela smolo z vremenom. Mica Kavar je kot prva ženska ponovila grapo Kopja, prvenstveno v južnem vrhu Karanfila pa sta splezala Lenča Korenčan in Rajar).

Po povratku iz Zah. Alp je Krivic s Cedilnikom preplezal še eno prvenstveno smer »mansardo« v Planji (30., 31. 8.), na ženskem »rendez-vous« v Zermattu pa se je pet naših alpinistov (P. in B. Ščetinin, N. Fajdiga, Blažina in Rupar) povzpelo prek S stene Breithorna.

Sedaj moramo počakati še na novice iz Himalaje. Če bo uspel vzpon na Annapurno II, bomo lahko zares rekli tisto, kar so nekateri že nekajkrat prezgodaj trdili: Naš alpinizem je dohitel sosede.

Skupščina Planinske zveze Slovenije 1969 je sklenila, da se s 1. januarjem 1970 poviša naročnina planinskega glasila na 30,00 din. S tem se seveda Planinski Vestnik ne bo rešil finančne zagate. Da bi krili vse stroške po proračunu, bi morala pri obstoječem številu naročnikov znašati naročnina blizu 50,00 din. Primanjkljaj bomo morali še vedno kriti iz podpore republiškega sklada za založništvo, iz oglasov in iz skromnega tiskovnega sklada PZS. Spričo naraščajočih materialnih stroškov je povišanje naročnine utemeljeno, zato pričakujemo, da bodo naročniki in prijatelji to našo odločitev razumeli in da nam bodo ostali še naprej zvesti. V l. 1970 bo Planinski Vestnik izhajal na boljšem papirju, v vsaki številki pa bo imel tudi štiri strani umetniškega papirja, s čimer bodo omogočili boljšo ilustracijo in lepšo grafično podobo. Sodobnemu okusu bomo skušali ustreči tudi z barvnimi ovitki.

STENA SONCA

Stane Belak

Poskus za poskusom

Romantično leži dolina Krnice obdana z nebotičnimi stenami drznih oblik. Lesena planinska bajta je celo sredi poletne sezone komaj kaj obiskana. Tu sem ne sega hrup vršiške ceste, ki vzame glavni tok »hitrih« planincev. Pozimi leži dolina mrzla in samotna med stenami in celo živalskih sledi je v globokem snegu kaj malo.

Že nekaj let sem pobožen častilec tega kotička v Julijcih. Tu v stenah nad dolino se mi odpira svet vedno veličasten in razgiban. Celu alpinisti so tu redki gostje, kajti stene nad dolino nimajo mnogo šibkih točk. Posebno poglavje so dostopi. Še poleti si moraš rezervirati tri ure, da prideš pod steno, preko rušja in skrotja. Vedno znova se ustavljam na razglediščih vršiške bližnjice in hrepeneča gledam na požare,

ki jih neti po ostenjih nad Krnico pozno popoldansko sonce.

Najimpozantnejša od sten nad dolino je nedvomno zapadna stena Rakove špice, ki pada navpik malone 600 m v globino. Kot ogromno Kiklopovo oko zeva v steni orjaška votlina, ki daje steni videz nepristopnosti. Nekje na polovični višini stene prereže sicer gladki zid sistem pretrganih polic, potem pa se stena požene zopet kvišku v drznih stebrih in zajedah. Pravi oltar za alpske častilce. Tam bi moral biti!

In potem je prišla pomlad 1967, ko se mi je uresničila velika želja. V drugi ponovitvi mi je uspelo preplezati rdečo zajedo v Rakovi špici. Lepo delo sta opravila Juvan in Mahkota s prvenstvenim vzponom leta 1959. Takrat je bila zadeva označena za najtežjo v Julijcih... No, končna ocena bi bila mirne duše V+.

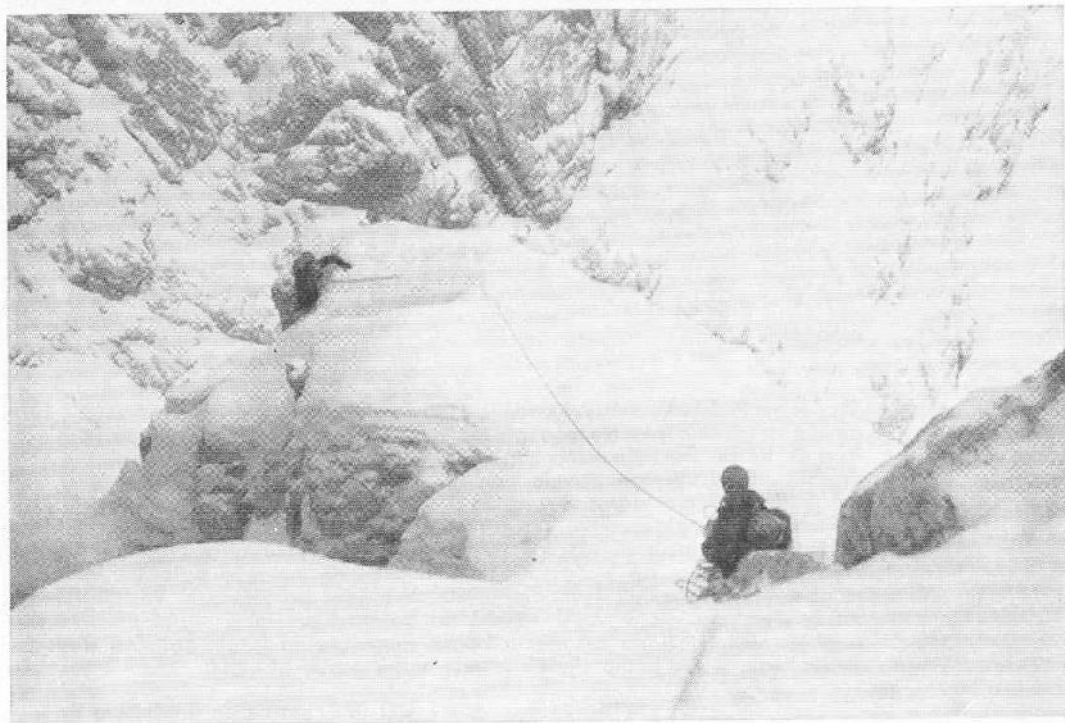
Z nastopajočo nočjo naju je tedaj stena izpustila. Nekajkrat mi je šlo za nohte tisti dan.

Vso noč sem potem, ko sva v megli čakala jutra, premleval dogodke v steni. To bi bil zimski problem zame! Komaj načeta misel mi ni dala več miru.

Ko sva naslednje jutro posedala na toplem soncu pred Mihovim domom in si s pivom meh-

V globokem snegu na grebenu pod steno (Maležič, Manfreda. Polzkus 1. do 3. jan. 1969)

Foto Belak

čala izsušeni grli, je stena siva kipela v jutranji senci nad dolino. Sklep je postal trdnjši. Za zimsko sezono sem imel jasen načrt.

Čeprav smo imeli v zimi 1968 v načrtu predvsem triglavsko steno, mi je bil v duši vedno pričujoč navpični, v večernem soncu škrlatno plameneči zid nad Krnico. In komaj se je malo polegel veter okoli zimskega Čopovega stebra, me je povsem priklenila Rakova špica. Vsaj poizkusiti moram to zimo.

Čas pa je tekel kot voda in zime je bilo le še za nekaj »konjskih dolžin«. Končno je vreme pokazalo dobro voljo. 17. marca me je zopet gostila velikanska votlina ob vstopu v rdečo zajedo. Še naslednji dan je vreme naklonjeno alpinistom, potem pa me snežni metež primora, da odneham, kajti osem dni severne triglavske stene imam dovolj za prvo silo. Kaže, da bo vsa zadeva še dosti težja kot poleti. Temu primerno bo treba imeti dovolj časa za podvig.

Vsa poletna sezona mi je minila v gorah Hindukuša. Povratek, takorekoč na pragu jeseni, pa me je nemudoma zasul z načrti za bližajočo se zimo. Letos moramo uspeti. Uspeh bo odvisen od kondicije, močne volje, predvsem pa od lepega vremena.

Soplezalca sem si izbral med mlajšimi člani plezalske družine. Ker zahteva problem temeljitih priprav in alpinistične kvalitete zgornje meje, sem se domenil z Marjanom, klubskim tovarišem, ki je s svojimi vzponi dokazal sposobnost za tak zimski vzpon.

Seveda brez treninga ne bo šlo. Marjan je na boljšem. Doma je pod gorami, možnosti se mu same ponujajo. Skale nad Bohinjsko Belo so ga bile menda kar site. Sam se razgibavam v megljeni Ljubljani s tekom v službo in nazaj. V rokah imam vedno kepe snega. Nerazumljivi užutki za mimoidoče in celo za znance. Vendar se ob novem letu že lahko kosam z avtobusom v teku po mestnih ulicah. Tudi tako lahko vzdržuješ kondicijo.

Ko se je osrenil prvi jesenski novineček, greva pod steno na ogled. Prijatelj tovariš poleg nahrbtnika še manjši tovor gripe. Popoldne doseževa grebenček pod steno, kjer na pokriti polički spraviva prineseno kovačijo in opremo. Razmere so neugodne. Povsod se blešči požled, stena pa se skriva za turbobnimi meglami. Upava, da nama bo bolj naklonjena, ko bo šlo zares. Prvi zimski dnevi prinesejo nekaj lepega vremena, vendar sva oba nepremična zaradi služ-

2. dan plezanja. Stojišče na grednici pod žmulastim previsom

Foto Belak

benih dolžnosti. Vse debate se vrte le okoli našnjega problema. Ob stalnem premlevanju načrta sva si edina, da bi bil uspeh zanesljivejši s trojno navezo. Ta ima nekaj prednosti pa tudi nekaj šibkih točk. Pri plezanju v troje si lahko dva razdelita opremo in prvi pleza brez nahrbtnika, kar je tudi edino možno. Zato pa se vzpon občutno zavleče, to pa ni dobro, ker moramo računati z nestanovitnim vremenom.

Končno zmaga trojna naveza in pridruži se nama še Matic. Kot vodja naveze preko Walkerja bo nedvomno naredil svoje, pa tudi sicer je fant od fare.

Pred novoletnimi prazniki smo naročili teden lepega vremena. Vsi trije smo na trnih. Silvester praznujemo v Erjavčevi koči na Vršiču kot abstinenti, kajti prvi dan novega leta je že v znamenju naskoka. Nihče nas ne jemlje resno. Saj je vendar Novo leto. Razmere so slabe in termometer se že nekaj dni suče okoli -20°C . Kljub vsemu odrinemo v ranem novoletnem jutru navzdol v Krnico. Kar inako se mi stori ob dejstvu, da bo te dni fantastično smučanje tu gori. Toda naša »Trnjulčica« je pač vredna žrtve.

Kot nalašč je mraz popustil, to pa ni znamenje za dobro vreme. Vendar ne odnehamo. Ves dolgi pristop do grebena pod steno rijemo v globokem snegu. In kar bi lahko v kopnem opravili v dveh in pol urah, nam uspe ta dan do večera. Na udobni palički pod previsom si pripravimo bivak, Matic pa strokovnjaško obesi v previs svojo netopirsko mrežo. Zjutra jo ves premražen označi kot mučilno napravo prve vrste.

Oblačno nebo, iz katerega rahlo naletavajo snežinke, se z nočjo zniža in pričinja na debelo sipati sneg. Toda pred sabo imamo še pet prostih dni, zato niti ne pomislimo na vrnitev.

Jutro 2. januarja je čemerno, vendar izrazitih padavin ni. Zatorej navzgor. Sitna prečnica nas privede na raz. Da bi se izognili poledenelim in težkim mestom v grapi, sklenemo doseči ogromno votlino po grebenu, kjer poteka smer Jesih-Lipovec. Toda začeli smo preveč na levi strani grebena, tako da so težave narasle do resnih problemov. Temu primerno počasi napredujemo. Še enkrat nas ustavijo skoki in zamudno iskanje prehodov. Zopet sneži in stena nad nami se zavije v tančico pršnih plazičev. To kar bi poleti trajalo slabo uro, nas zadrži ves dan in šele popoldne »vkorakamo« v že znano mi votlino. Oba prijatelja sta tu prvič. 80 m nad nami se bočijo previsi v ogromnem stropu votline. Dno votline se v strmem žlebu

iz rdeče ilovice dviga nekam v temno notranjost gore. Veter nosi snežni prah izpod visokih obokov, zato se zatečemo nekaj raztežajev globlje v špiljo, kjer odkrijemo za zagazdenimi skalami kolikor toliko primerno mesto za nočišče. Znamenj za izboljšanje vremena ni, vendar nam je za danes povratek onemogočen. Šele pozno ponoči se umirimo, potem ko smo pregledali in pripravili vso prineseno opremo za ponovni poizkus. Vso noč orgla veter po robih in nam nosi snežni prah celo sem noter v osrčje gore.

S prvim svitom 3. januarja ugotovimo, da so razmere brezupne. Sneži. Preko obokov votline se vsipajo zavese snega. Čimprej moramo v dolino, sicer nam bo povratek zaradi plazov odrezan.

Ob devetih se spustimo po vrveh iz votline in prečimo na greben. Vsa stena je en sam puhajoči kotel snega. Doline ne vidimo skozi divje vrtince pršiča. Hkrati sestopamo po grebenu, kjer je snega čez kolena. Nadaljnji sestop je resno ogrožen. V grapi je še slabše. Včasih se ugrezamo v nanoseni pršič do prsi. Držimo se skalovja, kajti plaz samo že čaka. Nekako nam uspe uiti skozi grozeči žleb, in po daljših mahinacijah stojimo na gredini pod stenami.

Krepko smo jo dobili po nosu, vendar nam je bilo z najhujšim prizaneseno. Po plaznici naglo izgubljam višino. Glavne zasluge pri vsej naglici ima nedvomno strah pred plazovi. Opoldne smo spet pri velikem bolvanu v Gruntovnici. Navežemo si smuči in se odpeljemo v dolino. Snežiti je prenehalo, nebo pa je slej ko prej grozeče temno. Gora se nas je otrsela, ko smo se ji komaj dobro približali. Prav to pa čar še povečuje. Ko sedimo premočeni v Kranjski gori, si prisežem, da je bil ta beg zadnji.

Pa ni bil zadnji. Izredno slabe snežne razmere to zimo so že kazale na pokop vseh upov. Konec januarja pa je vreme pokazalo zopet nekaj usmiljenja. Ko mi še vremenarji zagotove najmanj štiri dni lepega vremena, ne morem več strpeti. S prvim jutranjim vlakom januarja greva z Maticem spet na Jesenice. To pot pa se zatakne že takoj v začetku. Marjan, ki si je toliko prizadeval za stvar, je žrtev službenih dolžnosti oziroma svojega šefa in tako greva sama. Vreme ne čaka.

V imenitnem dnevu se zopet pehava po žlebovih proti steni. Srce mi vriska: To pot pa bo. Že ob treh sva v votlini in se pripravljava na naskok. Še hitreje kot midva pa se pripravljava vreme, da naredi vse zoper vremensko napoved. Kljub očitnim znamenjem vremenskega

preobrata si dopovedujem, da bo že vse v redu. Saj so mi meteorologi jamčili najmanj štiri lepe dni.

V nastopajoči noči se srebrno bleščé le megljeni jeziki, ki se plazijo čez Vršič iz Trente na borovško stran.

Zjutraj sneži. Zopet vise zavese preko oboka naše »katedrale« in zopet ukazujejo beg v dolino. Onemogel srđ me zgrabi, ko se oziram nazaj v oblačni strop. Za to zimo smo opleli.

Končno uspeh

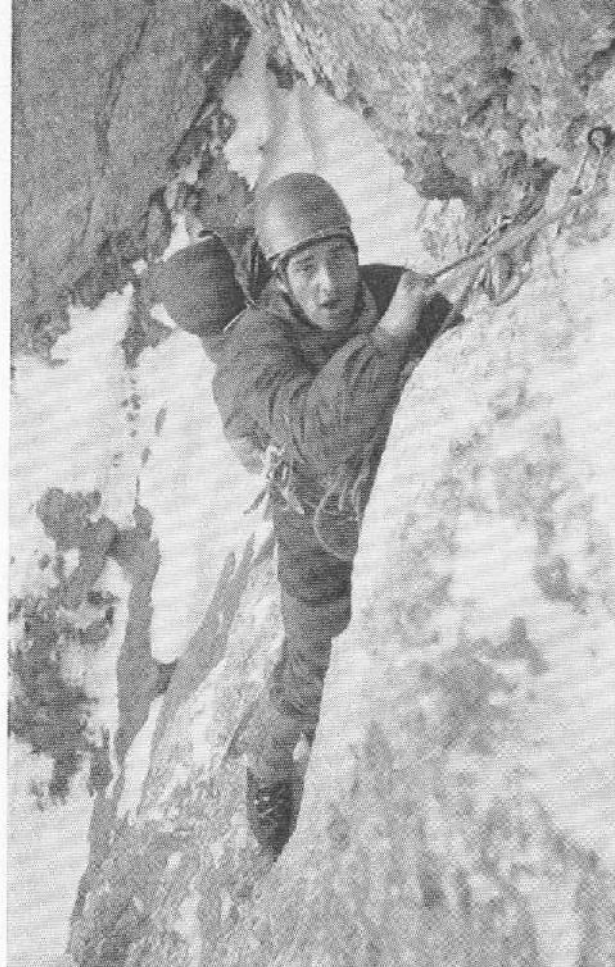
Ves februar je bil en sam snežni metež, ki je odnašal k vragu naše načrte. Pobuda je prevzelo smučanje. V steni Rakove špice pa je čakal mali supermarket naše opreme. Ko se je izčrpal sneg, je nadaljeval dež alpinistom sovražno dejavnost. Zadnje dni februarja pa se je končno vihra le unesla. 2. marca, ko sem z vrha Prisojnika zrl v ostenje onkraj Krnice s soncem oblitó, sem zaslutil, da se bo v najkrajšem času odločalo o uspehu.

V sredo 5. marca pripravim doma vse, kar je treba. Brez dogovora je prineslo na ogledé tudi Matica. Sedaj ali nikoli! Marjana so zopet onemogočile službene dolžnosti. Tako gre to pot z nami jeseniški Matija ali, kot mu pravimo prijatelji, »Heming«. Z Marjanom sta le zamenjala vloge, tako da bo sedaj Marjan za zvezo v dolini.

Popoldanska služba 5. marca je bila zame ječa. Opolnoči pregledujem še zadnje malenkosti in ob treh zjutraj z Maticem komaj še ujameva prvi vlak za Jesenice. Mraz je, da kar reže. Vreme nam je prvič v letošnji zimi resnično na roko. Odličen sren drži vse do Krnice. Tako naju z Maticem že ob devetih zjutraj gosti veliki bolvan v Gruntovnici. Zadnji »bumerang« v obliki kurjega bedra poletí oglodan v grapo, ko se pojavi tudi tretji zarotnik »Heming«.

To pot ne bomo odnehali, pa če padajo tudi preklje. Za zvezo z dolino smo organizirali tri radijske sprejemno-oddajne postaje »walkie talkie«. Z dvema bomo povezani plezalci v Rakovi špici in medvoška naveza, ki preči grebene od Vršiča do Špika. Tretja postaja pa bo v Erjavčevi koči na Vršiču.

Mraz nas spravi na noge, da pričnemo gristi kolena v strmino. Obilni sneg je grape in skoke v njih gladko zalil. Naglo zajemamo višino in že ob enih prisopemo na cilj današnje etape – v votlino. Na neskončno modrem nebu ni meglice. Hura!

Maležič na prestopu v zajedo

Foto Belak

Da bi izkoristili še zadnje ure dneva, se z Maticem lotiva prvega težkega raztežaja, to je prečnice iz votline v zajedo, ki bi nas zjutraj krepko zaposlila. Prečnica, ki je bila lani kopna, je to pot podobna smučišču. Ne morem razumeti, kako se je moglo obdržati toliko snega v domala navpični skali. Primoran sem očistiti vsako ped skale, čas pa beži s 100 km/h. Veliki snežni bolvani čepe na težkih mestih. Razmere obetajo biti najslabše od možnih. In so res. Tri ure minejo, da je prvi raztežaj nadelan. Še 15 m me loči od male léve v zajedi. Toda teh 15 m je poletí VI. stopnje, tam, kjer so pod previsom oprimki le za roke, pa visi sedaj meter visoka snežna figura. Zadevo prihranim raje za jutri, čeprav vem, da bo v jutranjem mrazu še težje. Ob pritrjeni vrvi se spustim preko nagnjene zajede, ki je v kopnem povsem gladka, sedaj pa je v njej pol metro sipkega snega, ki visi v njej proti vsem pravilom gravitacije. Pritrjene vrvi pustimo tudi

V zajedi pod gredinami

Foto Belak

v prečnici in, kot bi trenil, smo spet v dnu našega ogromnega bivaka. Brnenje bencinskega kuhalnika, pri katerem se vestno udeležuje Matic, prijetno napolnjuje vse bolj mračno votlino.

Ob šestih imamo prvič zvezo z Vršičem. Radijske postaje odlično delujejo. Glasovi po etru nam pričarajo domačnost prijetne kočice med macasni. Naglo končamo razgovor, potem pa se vneto lotimo večerje, nato pa pripravljamo nahrbtnike. Le nekaj nebitnih stvari pustimo na mestu. Ob osmih zvečer ponovno poizkušamo dobiti zvezo z Vršičem, vendar smo pregloboko v trupu gore, da bi se slišali. In z oddajo ni bilo nič.

7. marca prisveti beli dan na smrčeča prijatelja, kar je najlepše pričevanje za odlično prespano noč. Obeta se čudovit dan, kar najavlja tudi nizka temperatura. Togo se pripravljamo na odhod. Vedno je tako, ko gre

človek na »bojišče«. Ob devetih imamo zopet oddajo. »Gospe generalici«, ki je to pot pri oddajniku, se pozna, da je še včerajšnja. Naglo smo zmenjeni. Poglavitna je vremenska napoved. Sami superlativi. Kar čudim se, da nam bo sploh treba plezati...

Ura gre že na dve, ko načnem opremljeno prečnico. Napredovanje ob pritrjenih vrveh je pravi užitek. V nekaj minutah sem na mestu, ki sem ga končal včeraj z vozlom. S seboj imam v nahrbtniku kakih 8 kg kovačije, sam pa sem podoben novoletni jelki. Cel arzenal klinov in vponk dela družčino zagozdam in košati povesm prusikovih vrvic in stremen.

Ozka poč me privede pod previs, v katerem tiči zarjavel klin. Ker mu ne zaupam, zabijem še profilni klin, ki je bil včasih obroč Rogovega ponyja. Šele sedaj se počutim kolikortoliko stabilen, kajti pred seboj imam enega najtežjih detajlov v smeri. Poleti tu le po ročnih oporah prečkaš sitno mesto. Sedaj je vse pod snegom. Niham v stremenu in s prsti tipljem pod snegom za oprimki. Lep čas trošim moči s poizkusi. V obupnem naprežanju se končno pod snegom le dotipam do nekakih oprimkov in zaniham v previsno ploščo. Za las sem ušel padcu, ko se pretipljem do prvih stopov in nato v bolj človeški teren. Preklinjam vrv, ki se je nekje zataknila. Končno votlina. Vsa čast temu mestu, kljub pričakovanju težav me je presenetilo.

Potem v lévi sestavim pravo škripčevje iz vrvi in pomožnih zank. Prijatelja sta namreč težjega kalibra in na hrbtih jima jezditja po več kot 20 kg težka nahrbtnika. Ob vsem tem gre le na »ho-ruk«. Ob pritrjeni vrvi je Matic hitro pri meni. Nastopi stiska s prostorom in solata z vrvmi. Urejati četvero vrvi in vso ostalo opremo na tako majhnem prostoru je že kar raziskovalno delo v malem. Končno smo vsi trije zbrani.

Po gorah je že nizko v doline razlita slepeča sončna luč gorskega dopoldneva, mi smo pa še v turobni senci. Raztežaj po desni steni zajede me pripelje v odprto steno, kjer smo se lahko odaljali. Toda kakšen raztežaj! Vse razčlemba so zaphane s snegom, više zgoraj pa vse prekriva požled. Očitno je, da bomo imeli opraviti z resnimi težavami. Stena je še bolj poledenela kot lani. Temu primerno bo padla brzina. S tremi bivaki, ki sem jih predvideval le v skrajni sili, bomo morali ob takem resno računati. Pri vsem tem bo pravi čudež, če nam bo vreme do konca naklonjeno.

Preko previsne počti splezam na trdo zbiti sneg na polički. Na prijetnem soncu se razživim in

z grozo ugotovim, da je ura že poldne. Poleti je to lahek raztežaj, ki privede pod žmulasti previs, zdaj pa je podoben ledenemu toboganu. Brez derez imam dovolj opraviti, da zlezem za raztežaj višje. Odurno! Celo večnost traja, da se tudi oba prijatelja premakneta navzgor. Stojišče je izpostavljeno in neudobno. Tudi ono pod žmulo ni dosti boljše. Vse razčlemba so skrite pod skoro navpičnim, trdo zaledenelim snegom. Toliko ledu v zapadni steni niti v sanjah nisem pričakoval. Z očmi preiskujem vsako najmanjšo možnost v žmulastem detajlu, vendar je videti vse skrajno odbijajoče. Sonce ima le toliko moči, da zmehča sneg, ki ponoči zmrzne, da je trd kot kost.

Iz globin se sliši preklinjaje. Mitja izumlja novi besednjak. V tem se »lepo« dopolnjujeva, kadar se garanje izprevrže v mučilnico. Le kaj občuti Matic ob navzkrižnem ognju? Končno smo spet vsi na svojih mestih in lahko nadaljujem. Sonce najavlja pozno popoldne, ko načnem drugega izmed štirih najtežjih mest v smeri. S čudnimi občutki splezam deset metrov po skoro navpičnem snegu. Ko tiči v skali prvi klin, svobodneje zadiham. Še nekaj metrov in stopim na nekakšno za dlan široko lašto. Čeprav sem brez

nahrbtnika, me močno vleče iz stene. Oprimkov za roke skoro ni, vodoravna razčlemba pa je povsem zaledenela. Klina nikakor ne morem zabiti. Po dolgotrajnem poizkušanju uvidim, da bomo lahko veseli, če nam bo do noči uspelo priti nad težavno mesto.

Možnost, ki se mi je sprva zdela nesmiselna, se sedaj izkaže kot edino izhodišče. Na nekakšen primrznen kamenček obesim streme. Vse bo odvisno od sreče. Nekajkrat poizkusim priti višje, pa se vedno tresoč umikam. Po malem me grabi jeza. Mar si bom ob tem zidu polomil zobe? Vsaka nagla kretnja bi pomenila padec. Potem s cepinom odbijem ledeno svečo, ki visi iz žlebička v gornjem delu žmule. Kot čudežno odkritje se mi zdi zarjavel klin v špranji. Kak poldrug meter nad mano je rešitev. Le na eni nogi se dvigam v stremenu. Sedaj mora iti, ko vsaj vidim nadaljevanje. Kako smešno, da človek pozabi cele raztežaje, takle detajl pa ti ostane v spominu za vedno. Stegujem se ob gladki steni proti klinu. To je zgolj hazard. Potem začutim pod prsti kovino. Sredinec se oklene klinovega ušesa in že se potegnem kvišku. Da bi le klin zdržal. Zdržal je in končno je vrv vpeta.

9. marca 1969 na zadnjem bivaku pod rdečo zajedo

Foto Belak

Gledam Matica, ki spodaj varuje na vročem soncu. Najbrž je zakinkal, ko vsa zadeva tako dolgo traja. Še nekaj metrov gladke izbočene plošče je nad mano. Preko nje se poleti vleče poč, ki je sedaj vsa v ledu. Zopet se dvigam v stremenu. Za ravnotežje zabijem v led slab vijadni klin, v katerega pa si ne upam vpeti vrvi. Potem ni nobene možnosti več. Čas pa priganja. Na hitro zavrtam nekaj milimetrov globoko luknjo za svedrovec. Zdržati mora kratko obremenitev, da dosežem razčlemba vrhu žmule. Uspe mi. Z rokami napulim nekaj vrvi in prestopim v zaledeneli kamin. Še 10 metrov po ledu do zasnežene gredine.

Brez sape, ko vrvi vlečejo telo nazaj, se čaram po ledu kvišku in končno dosežem gredinico. Končno se lahko vzravnam in malo oddahnem. Polica je tako zasuta s snegom, da je previs, ki jo prekriva, zakopan. Ko mi uspe zabiti slab klin v preperelo skalo, vem, da bomo danes udobno bivakirali. Mitja lahko spleza do Matica.

Medtem ko se prijatelja dajeta z vrvnimi manevri, sam že ravnam prostor za nočišče. Počasi odkopavam sneg, pod previsom nastaja za te razmere udobna polička. Žarki večernega sonca blisknejo izza Prisojnika, ko se v dnu kamina pojavi rdeča Matičeva čelada. Dihanje, kot bi gonil meh, naznanja, da neznansko uživa. Ko se res pojavi čez rob, mi je vse jasno. Z že tako težkega nahrbtnika mu binglja še povsesma z mojo kovačijo. Kot bi si nalašč večal težave.

Po zatonu sonca postane hladneje. Matic nemudoma poprime Mitjeve vrvi. Tudi prijatelj, ki ga nisem videl ves dan, se glasen pojavi čez rob žmule. Po zvokih sodeč prihaja v kamin dober poznavalec našega juga. V mraku smo vsi trije zbrani na mestu za bivač. Ni udobno, vendar lahko stojimo. Ko zadevo še obdelamo s cepini, celo prav udobno napol leže sedimo. Z delitvijo dela naglo rešimo situacijo. Matic kuha večerjo, Mitja ureja opremo, sam pa urejam prostor za nočišče.

Pogovor z Vršičem odkrije cel Babilon ob aparatu. Komaj razberemo, da bo vreme prima in da zmanjkuje piva. To nas spomni na izsušena grla. Lotimo se kuhe in ob enajstih ponoči se tudi za nas konča dan, ki je minil kot kratke sanje.

Kljub mrazu -15°C tudi to noč odlično prebijemo. Hvala gre predvsem odlično pripravljene prostoru. Svetel dan je že, ko zlezemo iz spalnih vreč.

Pod steno je slišati glasove. Mac in Boro jo režeta v sosedno Jesihino smer. Takega obiska tile konci še poleti ne doživijo. Odlične volje smo, odhod pa kar nekam zavlačujemo. Nič čudnega.

Čaka nas ledno plezanje v sicer navpični steni. Ker edini v navezi poznam steno, smo vsi za to, da bo najbolje, če bom tudi danes »hrana za kanone«. Raztežaj pred nami je 30 m zajede, ki jo zapira previs. Vsa ogromna léva je zakopana s snegom, ki zgoraj visi v obliki opasti nad globino. To bo grdo delo. Predvsem je tu velika nevarnost, da bi se vsa stvar podrla. Pometlo bi nas s stene kot smeti.

Ob devetih šele sem nared. Začnem odkopavati navpično poč, ki jo prekriva 10 cm debela ledena skorja. Potem prečim v ledu nekaj metrov v levo in odkopavam prehod med skalo in snegom. Stojim nekje v zraku in si komaj upam dihati. Dva klina mi uspe spraviti v razpoke. Potem se goljufam preko opasti in trepečem, kdaj bo počilo. Toda na srečo po čudežu vse miruje. Ko začutim skalo v previsu, mislim, da sem dobil premijo. Stojišče si uredim v dnu žleba nad previsom. Namesto klina pa uporabim skalni zob.

Med čakanjem na prijatelja iščem nadaljevanje. Naslednji raztežaj je zadnji, ki sem ga dosegel ob lanskem poizkusu. Skale sploh ni videti, ne vem, ali naj uporabim skalne ali ledne kline. Medtem ko se pripravlja Matic na plezanje, si pritrdim dereze. S pomočjo okla cepina in lednega kladiava se pripravkam po konicah derez do nekakšne gredinice, kjer lahko za silo uporabljam vseh 12 zob na derezah. Nadaljevanje je čudovita zajeda, poleti pravi vzorec lepega plezanja. Sedaj koljem cele plošče ledu, da bi odkril oprimke in stope. Matic pod mano javka, ko mu bobnajo ledene iveri po čeladi. Tudi tu ni pomoči. Končno sem pri zadnjem klinu lanskega poizkusa. Sonce še ni doseglo zapadne stene, vendar rdeči in krušljivi previsi gredin nad mano že žare v prvih žarkih. Če bo po sreči, bomo dosegli do večera zajedo, po kateri je smer dobila tudi ime.

Počasi molzem vrvi. Matic je brez derez in vrvi so napete kot strune. Prastora za dva na stojišču ni, zato moram nemudoma dalje. Tu sistem razčlemb trgajo gredine. Ledene sveče vise z robov na previsih. V 40-metrski prečnici, ki me privede levo navzgor na gredine, doživim vse tegobe ekstremnega plezanja. Najhuje me pesti prehod iz skale v strm zmrznjen sren, kajti dereze sem si zopet snel. Pa kaj imam

opraviti, da pridem zopet do skale! Po dolgotrajnih preizkusih zabijem nesoliden klin in varujem v hudi izpostavljenosti. Medtem imata Matic in Mitja svoje manevre. Sonce, ki smo si ga zjutraj tako želeli, je sedaj morilsko. Čas teče kot hudournik.

Ob enih je Matic pri meni, Mitjevo lego pa določam po živčnih izrazih, ko mu leti za vrat in po glavi ledeni drobir.

Ko se Matic dobro priveže, grem nemudoma dalje, kajti ledeni kamin za stebričem je dokaj oduren. Komaj verjamem, da more biti toliko ledu in snega. Prehod čez steno si bomo dobesedno izsilili. Po prvih metrih težav se stvar malo položi in vrvi hitreje stečejo. Izplezam v strm stožec snega, kjer se počutim kot brodolomec. Vse drsi, nobene trdne opore. Ko tiči v rdeči ilovici dolg klin, se prijatelja premakneta za raztežaj višje. Zlasti Matija ima pri tem izreden dar govora. Sicer pa s kredo na ramah bingljati v prečnici na 8 in 6 mm debeli vrvi res ni zavidanja vredno. Tudi sonce opravlja razdiralno delo. Omamljen od vročine kinkam in čakam Matica, da bo opravil z Mitjem. Kot ribič z ribo se dajeta za metre. Potem je riba Matic, jaz pa že ves dan vaba za gravitacijo. Toda teren je vse prej kot za ribiče...

Ob treh popoldne, ko sem se res dodobra napažil na soncu, se zopet obtežim s kovačijo, in se pričnem pomikati po navpičnem rdočem žlebu. Kamenje in ledeni drobir obstreljujeta Matica. Sprva še nekako gre, potem pa teren pokaže zobe. Sedaj ja vse zasneženo. Klina ni moč zabiti. Zagato za silo rešim z zagozdo. Komaj sem vpet, mi zdrsneta obe nogi, obvisim le na eni raki. Stvar postaja od sile resna. Do dobrega stopa je še 5 m previsnega in krušljivega sveta. Tu gre zopet za hazard. Pozabim na vse pod sabo. Majavi kamni v počl lezejo iz ležišč, vse se drobi. Odurno. Končno prisopiham na dober stop in sežem s polnimi pljuči po zraku. V nekaj čudnih zagatah sem že bil te dni. Tudi tale verjetno ni bila zadnja.

Po vsem tem me čaka prestop v strm zasnežen žleb nad previsom, ki privede pod rdečo zajedo. Vem, da tu brez klina ne smem tvegati. Zavrtam drugi in zadnji svedrovec. Potem je pot do rdeče zajede prosta. Izstop iz žleba zapira malone navpičen snežni stožec na gredini. Kot muha na steklu se prebijam na drugo stran. V preperelo in votlo doneče pečevje zleze nekaj varovalnih klinov. Tretji bivak v steni bo spet varen.

Težka prečnica iz velike votline v zajedo

Foto Belak

Medtem se oba prijatelja dajeta pod mano z istim, kar je prej pestilo mene. Pritrdim vrvi, da imam proste roke za pripravlanje prostora, kajti v troje bomo zelo na tesnem. Doline so že v globokih sencah in le višji deli sten še žare v soncu. Tudi naše orlovsko gnezdo obli-vajo zadnji žarki. Izrazito škrlatna kamenina, ki kaže izjemno krušljivost, žari kot požar. Rdeča zajeda je v senci in previs, ki jo zgoraj zapira, se mi zdi kot pokrov opasti. Na srečo pa v njej ni mnogo ledu. Le snežne figure se lepijo na drobne razčlembе. Že pogled v ta mračni kot mi je odveč.

Ob zatonu sonca smo vsi trije zbrani na snežnem pomolu. Zavlada stanovanjska stiska. Toda glede na situacijo smo na najugodnejšem mestu daleč naokoli.

Se nekaj klinov zleze v skalo. Potem urejamo in pripravljamo opremo. Matica spet kuha. V zraku je bližnji uspeh. Jutri bomo izplezali.

Če le... Vedno je ta če... Šele ko bo zadnji čez rob, nas bo stena izpustila.

Ob osmih zvečer zopet zahrešči v oddajniku. »Rakova špica, javi se, sprejem.« Dobro volje se pogovarjamo z onimi na Vršiču. V nedeljo zvečer je očitno na Erjavčevi koči mirno. Vremenska je brez spremembe. To pot se stena brani zelo fair. To imam rad. Ob devetih kliče Vršič Hočevarja in Duhovnika, ki prečita grebene. Nobenega odziva. Skrbi nas.

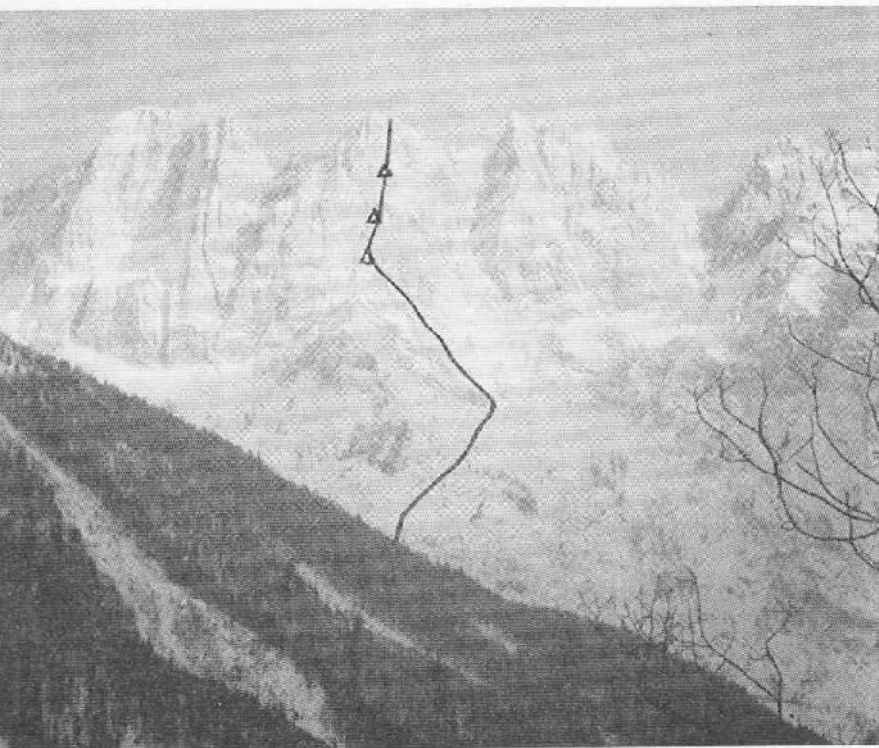
Ta noč je izredno mrzla, vendar jo v glavnem prespimo. Zlasti kosí stiropora, ki nam rabijo za sedišče, se res obnesejo. Za take priložnosti je prav fantastično izolacijsko sredstvo.

Jutro 9. marca sine kovinsko mrzlo. Cele tri ure traja, preden smo spet nared za odhod. Vršič zopet kliče: »Na slišanje na vrhu!« nam želijo.

Mračna zajeda stopi v prvi plan. Ne vem, ali me res tako zobe, da drhtim, ali pa je to kaj drugega. Sicer pa vem, v kaj se podajam. Sedaj še megle ni, da bi se nanjo oprl kot Čopov Joža v svojem stebru.

Po strmem sneženem žlebu se spustim v kot, kjer je vse zaphano s snegom. Počasi se pomikam. Še v lahkem zabijem klin, ker vem, da

zgoraj to pač ne bo več mogoče. Največ tri kline bom lahko zabil v vsej zajedi. To pa ni mnogo za takole drsalnico. Ves kot v zajedi je zadelan s snegom in s težavo se prebijem na nekakšen rogliček v njej. Potem moram desno v plošče. Dolg aluminijasti profil zleze le za četrtno za nekakšno navzdol visečo lusko. Nič kaj prijetni niso občutki, ko se moraš ves prepustiti klinu, ki pa mu ne zaupaš. Vendar ta drži. Še ena podobna luska omogoči, da zabijem klin, in zopet sem meter višje. Dva metra v desno je zopet stop, vmes pa ničesar. Zopet preizkusim s stremenom, ki ga obesim za nekakšno škrbnico. Zopet drži. Ko se pregoljufam do stopa, se postavi predme nov problem: Vsi oprimki in stopi so zaladeneli. Praskam in sekam, da odkrijem skrite razčlembе. Malo začanja delovati tudi »šivalni stroj«, noge ne morejo biti več mirne. In kar je najhujše, ena od vrvi se je zataknila. Vse skupaj je bolj čarovnija in prav prevzet sem, ko dosežem kamin nad previsom. V potu svojega obraza in »lepo govoreč« zlezem še 15 m višje v dno globokega kamina, ki je zasekan v zgornji četrtini stene. Rdeča zajeda je preplezanal Danes bomo izplezali. In zopet je tu dobra volja.

Zapadna stena
Rakove špice.
1. zimski vzpon
od 6. do 9. marca 1969.
△ bivakl

Matic je naglo pri meni, kajti pritrjena prosto viseča vrv je za močne roke odlično pomagalo. Težave mi dela le nahrbtnik, ki ga vlačim za seboj kot živinče. Potem splezam še raztežaj višje po snegu, zbitem v kaminu. Sneg, ki se mi melje pod nogami, zasipa prijatelja. Najhuje je, ko si urejam stojišče. Grožnje od spodaj so hude, zato skušam biti čim bolj miren. Še raztežaj višje se spnem po kaminu, potem ga zapre ogromen previs. Desna gladka stena kamina mi omogoči s pomočjo zagozd prehod v odprto steno. Tu ni več snega. Sonce prijazno greje in gore mi stoje kot stari dobri znanci naokoli. Sedaj, ko je cilj blizu, se počasi javlja lenobnost.

Toda od skrotja na vrhu nas ločita še dva raztežaja, ki nista od muh. Najprej moram splezati po izpostavljeni odprti steni raztežaj navzgor. Zopet varujem v kaminu, ki je globoko zadelan s snegom. Mraz me trese, čeprav je le nekaj metrov vstran dovolj sonca. Dva raztežaja niže pleza Mitja k Maticu. Sunek vrvi sproži »glasno govorjenje«, kar mi pove, da včasih popusti tudi kakšen klin. Sicer pa je za varnost poskrbljeno z napeto vrvjo iz zgornjega varovališča.

Kamin nad mano je zaprt s previsom. Vso zadevo bo treba premagati s prostim plezanjem. Potem pa upam, da do vrha ne bo večjih težav. Ko pleza Matic k meni, ga uporabim kot merilo za globino. Njegovo telo se odraža na temni podlagi dolinskih gozdov. Krnico od tu zgoraj gledam kot iz aviona. Sonce se močno nagiba na večerno stran in v daljavi se iz čada kažejo grebeni zapadnih Julijcev.

Na stojišču se komaj zamenjava, da odtelovadim navzgor proti previsu. Z rokami in nogami oprt v eno stran in s hrbtom v drugo stran kamina se kot črv zvijam kvišku. Ni najbolj udobno takole plezanje, vendar le na ta način dosežem previs in lažji teren nad njim. Zopet sem v soncu. Toda skale, ki so poleti dobro razčlenjene, so sedaj pokrite s snegom in treba je dokaj pazljivosti, predvsem pa vpitja, da se sporazumem z onima pod seboj v kaminu. Na neugodnem, izpostavljenem mestu v nekakšnem žlebu poslednjič varujem. Slab raztežaj nad mano je za opastjo le neskončno modro nebo, ki ga obroblija le v popoldanskem soncu žareči rob stene.

Teren je neprimeren za sporazumevanje, zato je vsako povelje slišati večkrat. Mudi se nam na vrh, kajti doseči rob stene ni naš edini današnji cilj. Aljažev dom v Vratih je silno daleč s teh grebenov.

Ko doseže Matic stojišče, grem nemudoma 20 m višje, kjer si v snegu natikam dereze. Škrbino z opastjo dosežem z roko. Ura je pet popoldne. Izpolnjuje se mi veliko hrepenenje.

Stojimo na robu stene. Ostenja Cmira žare nad dolino Vrat in sonce bo kmalu zdrknilo za rob. Pospravljamo kupe plezalske krame. Vršnji stolpi grebena so kakor plameneči ognjeni zublji. Stisnemo si roke. To pomeni več kot veselje nad uspehom.

P. S.

Prvi zimski vzpon v zapadni steni Rakove špice v času od 7. do 9. marca 1969. Plezali Stane Blalak – Šrauf, Matija Maležič (oba AO Ljubljana-matica) ter Mitja Košir, AO Jesenice. Čisti čas plezaja 28 ur. Porabili 52 klinov, dva svedrovca in 1 zagozdo. Ocena smeri v kopni skali V+. 650 m visoka stena. Temperatura povprečno -15°C .

NA NOVO PO STARIH POTEH

Jože Humer

Krvavec. Ura je tretja, vreme je dvomljivo: televizijska antena ja nabodla oblak, Kalški greben si jih je zvrhoma natovoril. Do Kokrskega je pet ur, piše. Ugotovila sva, da ne kaže iti, in sva šla (kako mrzlo je vendar v Domu). Dva mlada, eden s cepinom in eden z beat frizuro, sta vprašala, če gremo skupaj, in sta bila že na Zvohu. Midva pa, češ da se počasi tudi daleč pride, in sva izbrala »levo varianto«. Poplačala naju je planinica Koren, vsa taka kot na slikah, kakršnih danes ne slikamo več – gledamo jih pa še zmeraj.

Nekaj naju je potegnilo prav k bajtici, čeprav že od daleč veš, da je gluha in slepa; pač goli človeški instinkt. Soj v kmečkih izbah tudi poleti najrajši posedajo okoli krušne peči. Na svežem zelenem prtu, s cvetočimi kravjeki okrašenem, sva prezračila svoja nahrbtnika. Mica je postreglo, meni se je pa dobro zdelo. V skalah med borovci iznenada tak ptičji vik in krik, da se kar ne spodobi (nekričvogozdu – nevalikamen – neplašidivjadi). Mati ptica v si-

vem plaščku, s sivimi krajčkom pod vratom, po latinsko »ignata«, je ugotovila, da so ji vsi trije sinčki ušli iz gnezda. A ti sinčki, svojat negodna, ki jim iz bučk še prvi puh štrli, v repih pa manj peres ko krempeljcev na nogah, gomazijo naokrog kot močeradi in jim je te spotikljive svobode že do grla. Tesnoben prizor in če že mora imeti svoj nauk, se je meni, bogme, zasmilila moja lastna mati, pličja avantgarda pa nič. Krave so na višjem nivoju. Krave, natanko kot dan: zadovoljne, nasičene, lene, skoraj negibne. Komaj da obrnejo svoj andante maestoso pogled za nama. Tista blesteče črna matrona med njimi z aristokratsko belo glavo in sončnimi naočniki pa še to ne.

Ko se greben zeleno zaobli na vse strani, plane vame zmagoslavno, kakor s fanfarami, odrešujoče in prešerno: na, zdaj sem pa zopet v gorah! Kamor pogledaš, povsod je lepo. Oblaki so samo za okras in za senčne prelete preko ožarjenih sten. Nobena reč ne moti, tudi Kravec je prav čeden v svoji zeleni kamižoli in takole od daleč nama tudi dom ne preseda več.

Zelenjave in cvetja zvrhana mera, preveč naenkrat. Encijana cela povodenj, pa bi vsak zase zaslužil poklon. Kar prav, da se vsaj radodendron tu še ni razgörel.

Pod Kalškim vrhom naju čakata sopotnika. Brez trkanja se odpremo drug drugemu, ujamemo korak in besede in se nebrzdano, v veličastnih preskokih sprehodimo po vsem našem gorskem svetu, pri čemer najinih trideset let nič več ne zaleže od njunih sedemnajstih. Zoper Kriško goro se pa ne sme nobeno reči: »Tam je zdaj moja mama za oskrbnico!«.

Oblaki so kar naprej spreminjali inscenacijo, mi smo se pa bolj in bolj podjetno lotevali svoje steze. Preden so gore s svojimi sencami splezale druga na drugo, smo stali nad sedlom: steze se vijejo na vse strani, dim se vije pod nebo in na daleč diši, megla je skrbno zavila Kočno in Grintovec, da se čez noč ne zaprašita (jaz imam pa srce v grlu, ker sem se bil med mladimi preveč pomladil). Ali ni sedlo na čisto poseben način zeleno?

Zdaj bomo okrog hiše počasi predli večer. Eden zaleze v skale, kjer imajo krokarji letališče, drugi űkamo v lijak proti Bistrici, sebi v veselje in poznim romarjem v vzpodbudo. In komaj se dodobra stemni, se ljubezniva utrujenost že

pretoči v spanec. Še doma mi ni bolj domače. Rana ura – roznata ura: roznata krila vzhoda, roznati žarki po vrhovih, roznat uvod v plansko nedeljo. Toliko nas je romalo Grintovcu na temena, da smo mu skorajda vdihnili dušo. Roznato dušo! Do pol pota nas je še s senco razvajal, potem nam je pa že kar dobro podkuril na vse rano.

Zdaj gre za to, kako si od tega vsevišnjega vrha odlomiti krepek kos doživetja. Ne samo priti, ne samo biti: doživeti! Ne vreme ne čas ne priganjata in Mica ne mene in jaz ne nje. Drug za drugim prihajajo, prepoteni, zadihani, iz njihovih zasoplih vzdihov si plete Grintovec svoj venec slave. In spet gredo, ta v to, drugi v drugo smer. Midva pa sva kar tukaj. Samo malo presesti se je treba, pa imajo oči še toliko opravka, da ni kam hoditi. Slednjič bi človek tudi rad vedel, ali je nebo nad Grintovcem kaj drugačno kot nad Jalovcem in ali se nemara celo skozenj vidi. In tako se znajdeš v skalnati horizontali, od sonca ves razmeħčan, kakor Raduha, kakor Olševa, kakor Peca, kakor vse tisto valovje, od katerega se sonce s težko ного svetlobe odriva proti svojemu prestolu.

Po dolgem, dolgem času me spet ujame tista preprosta, vesela melodija, ki sem jo prvo znal na tem svetu in ki je nihče ne zna tako kot jaz: tik-tak mojega srca.

Kočna vriska iz razgretih dekliskih grl. Grintovec ji vrača v moških intonacijah. Glasovi se križajo z glasovi, odmevi z odmevi, prava nedeljska hribovska simfonija, divjačina naj pa malo potrpi.

Tudi sicer je Kočna v bistvu ženskega spola: od daleč je videti prav mikavno jedra, čeprav so je od blizu same raze; če je hočeš osvojiti, se moraš tudi malo plaziti pred njo, ne preveč, malo pa le; in še potem, ko si jo osvojil, nikoli ne veš, ali si jo zares, ali pa je morda le oni drugi ali tretji vršič – prava Kočna.

Kotel pod Slemenom je, kot se mu spodobi, prvi zakuhal in spustil prvo paro proti nebu. Nebo, ne da bi le za las popustilo v svoji sinjini, bi si jo prav rado vzelo za okrasek, ko bi se ne zataknila med skalnata rebra poglavarjeva in se ne razcefrala ob njih. Resnici na ljubo bodi zapisano, da sva se vrh Kočne največ razgledovala po nebu in po mavričnih pokrajinah, ki jih ob takih dneh sleherni nosi pod vekami. Moja Mica je kdaj pa kdaj začela s takimi glasovi, ki jih v povsem budnem stanju od nje ni slišati. Ščasoma pa naju je proučevanje nebesnih prostranstev utrudilo (mene je povrhu tudi ožulilo) in sva si zato v varnem

zavetju v večno slavo podjetja Delamaris skuhalo juho. Zgolj konservativna vzgoja je kriva, da sva škatice in druge smeti skrbno spravila v nahrbtnik in se tako pregrešila zoper nepisana a povsod razstavljena pravila našega planinskega kodeksa.

In sva se po meliščih, tokrat v slavo žirovskih čevljarjev, spustila dol do cvetočega in bohotičnega se naravnega vrta. Tam sva se od čmrljev in metuljev učila, kako se je treba z vso ljubeznijo in pozornostjo posvečati gorskemu cvetju. (Čmrljev in metuljev ni prav nič motila pomanjkljiva izobrazba iz botanike, pa sva še midva sklenila nekako shajati brez nje.)

Pokukala sva čez rob prepada in glej, Suhadolčevina, ta nazemljiraj, si je že krepko potegnila sivo odejo sence čez glavo. Rekla sva si, da je to dobra, zdrava misel, in sva jo hitela posnemati.

Svoje glavo otroče, to njegovo veličanstvo jutranje sonce: na Storžiču si je šele prvi plamenček prižgalo, Podi pa so ga imeli že polno naročje. Široko naročje med Grintovcem, ki si bo danes le s spomini na včerajšnje vriske krajšal spokojno jutro, in med Štruco, ki kar na slepo miče z oblinami svojih skalnatih bokov. Lepo belo naročje, lepo zeleno naročje, gamsov svet.

Rekel bi skoraj, da sva si jih udomačila. A ker so bili v tolikšni večini, bodi, da sva midva podivjala z njimi – toda dostojanstveno, prav kakor oni.

Najprej sva bila gamski materi za učilo. Pokazala naju je svojemu nadobudnežu in gotovo povedala kaj tako hudega o naši živalski vrsti, zaradi česar se je bilo treba takoj skriti za prvi skalni rob. Potem sta nama dva rogatca mirno, vljudno kazala pot, vmes pa ljubeznivo pasla skopo travo in radovednost – to slednje tudi midva. In ko sva že mislila, da naju je divjad spoznala za svoja, se iznenada sesuje iluzija tako dramatično kot v dobrih spektaklih: vse ostenje, nama pred nosom, oživi, završi, se vznemiri in nastane cela selitev narodov – le zakaj? Mar zaradi nerodne kretnje, zaradi besede, ki ni bila v gamsovščini, ali zaradi poštenega vonja po pošteno prisluzenem znoju? Ali pa so vse skupaj samo manevri, saj se trop ustavi za slab lučaj više, tam, kjer mu sonce zlahka prešteje vse tri ali štiri ducate ožarjenih hrbtov.

A onadva, najina sopotnika, kot da sta vzvišena nad vsem tem direndajem, zavzeta zgolj sama s seboj in drug z drugim. Zaljubljenca? Izobčenca? Čudaka? Kaj pa če se onadva prav tako

sprašujeta o nama: Zaljubljenca? Izobčenca? Čudaka?

Midva nisva mulila trave, pač pa sva nabrala butaro suhih koreninic. Tam nekje na vrhu bova zakurila... pa ne zaradi mraza, ker tega, bogme, se nama ni bati: vreme je eno samo vroče zlato, raztopljeno v sinji posodi, in že na kraj uma človeku ne pade, da kdaj ne bi bilo tako in da ne bo večno tako.

Štruca nama je postregla z drobnim curkom snežnice. Oprhala sva se, kot je prav, in še sem napravil tri, štiri požirke, tako presunljivo hladne, da mi je mandelj odskočil kot žogica – in te žogice bom imel polna usta še debelo vrsto dni. Štruca ni kriva...

»Pa si prepričan, da sva že na vrhu Skute?«
Kaj bi ne bil, lepo te prosim, kaj ni od vseh strani lepo videti, da sva pravzaprav v središču tega gorskega sveta? Kaj očem ni dovolj strmo in dovolj globoko dol v dolino? Kaj nam Mrzla gora tam čez ne podaja roke, pozablja joč, da pravzaprav ni Mrzla gora, temveč die Mrzla gora? In kaj se ti ne pretaka po vsem telesu topel instinkt planinskega zmagoslovja? No, torej se udómiva tu, kjer sva soncu blizu in ljudem daleč, pa bova planinskemu jutru pomagala zrasti v planinski dan. Vidiš, danes se tudi Raduha sveti lepše kot včeraj, razkazujoč svoje skalnato telo, in Olševa se veselo grebeni. Velika planina je pa kot iz lutkovnega gledališča za predstavo o palčkih in drugih takih srčkanih rečeh (taka je pač, in naj je stokrat »Velika!«). Slišiš? Ne, ni samo drežnanje muh in mušic, ki tako točno spominja na dolino; moje uho že sluti šum Rinke, ki polni vso dolinico in sega čez robove njenih sten. Tamle nekje se skriva, toda le čakaj, danes se še pogledamo iz oči v oči!

Domujeva tu na vrhu. Sonce polzi po čistem, čistem nebu in čas polzi skozi čisto, čisto spokojnost najinega razpoloženja. Glej no, če mu takole prisluhneš, saj ga je vendarle nekaj. Tudi za naju ga je...

Skuta pa šele z one strani razodene popotnemu, zakaj je skuta. Trem dekletom, ki jo po fantovsko ubirajo k vrhu, je zlahka dopovedala. V njenem skalnatem trebuhu sva srečala starega planinca iz rodu Starih Planincev. Tisočkrat prepoteni slamniki je tisočinprvič puščal slano vodo iz vseh svojih luknjic, pa je še ostalo za potne curke, ki so vreli pod njegovo senco. In vendar si ne moreš kaj, da bi poštenjaku na nek način ne verjel, kako je vreme prijetno in kako pihljajo menda celo nekakšni vetrčki, – čeprav se v najina jadra zaprimo je lovijo.

In spet sva na nekakšnih podih, tam se spreleta meglica – in njenega hladnega poljuba sva bila vroče željna. (Taka meglica seveda, ki niti v devetdesetem kolenu ni v rodu z ljubljansko meglo!) Napolnila sva si z njo pregreta pljuča in začutila sladki, prvobitni nagon vsega živega: lakoto. Tako so torej tiste koreninice iz gamzjega sveta tu spustile svojo dišečo dušo, pri tem pa nama pretopile nekaj snega v tekočino z barvo turške kave in z okusom po marsičem. Potem naprej, ha na, zares... po dolgi grebenasti poti, pod vesoljno modrino, v široki harmoniki NAJINEGA časa. Logarska pa zmeraj lepša in kar naprej obeta še več. Rinka je zmeraj glasnejša in ko jo ugledava, rdečelično in razborito, tisti trenutek bova sedla in v njeno čast udarila po konservi kompota – že iz doline je prav temu namenjena –, da se nama bodo potlej vso pot ustne lepile. Vso pot gor in dol, not in ven, vso travnata, skalnata in peščena in še krušljivo povrhu.

Tu si, gora, vzela mojemu prijatelju brata! Le kaj, da si se lepa, prijazna, tako zavrženo polakomnila človekove krvi in duha? Kaj ti je vdihnilo zverski nagon, da si priklicala žalost nad druge in prekletstvo nadse? Tudi jaz bi te moral prekleti, gora, pa si ne upam; prevelika si za mojo kletev. In strah me je, da bi z njo vbodel še vse kaj večjega od tebe. V tisto silno in nerazložljivo, čemur sem tudi sam zapisan na milost in nemilost. In kako blizu je vendar od najvišje milosti do najstrašnejše nemilosti. En sam korak. Droban človeški korak, ki se sam podaljša v neskončnost. Nemilost je neskončna. Neskončnosti ni moč doumeti. V tem je milost. Trop ovac se pase po kamenju, po vratolomni strmini se vzpenja navpik. Matere kličejo, backi se puntajo, za nobeno neravnost nočejo vedeti njihove bele nožice, njihove bele glavice. Bele, kot spominska tabla ob poti.

A sonce stoji visoko, zazrto, negibno.

Brana se je modra umaknila v desno, kot bi vedela, da danes ni na vrsti. Danes so na vrsti ovce v sedlu, ta obvezna pritiklina zelenega sedelnega pregrinjala. Ta gmota, ki mi hoče vzeti Mico. Oho, tega pa ne damo!

Pojdiva, Mica, na travo, ki molí čez proti Logarski. Godla bova zadnje vroče ure dneva, ugibala kazalce senc, Rinka nama bo pela in še jaz ti bom kakšno zapel za nameček. In pospominjala se bova, kako je bilo takrat in takrat in še tistikrat... To je treba. V vsako planinsko doživetje sodijo vsaj majčkeno tudi dobre sence planinskih spominov in sence nekdanjih planinskih sopotnikov.

Motiv s severne strani mogočnega Storžiča

Deklica je pripeljala starega očeta. Stari oče je pripeljal dekllico. Zdaj ga uči, kako se igra »šnops«. Jutri se bomo že zarana srečali na Brani, ko bo njen vrh še v senci in trava še v rosi.

Po rosi se pase kozorog. Prvič ga takole srečava in sva vznemirjena. Tudi on naju sreča prvič in ni nič vznemirjen. Pozira za posnetek prav od blizu. Dobro ve, kaj je nevarno in kaj ni. Kozliček tega še ne ve, zato jo je ucvrl. Sonce je vrglo najino senco prav tja na sosedno pobočje. Morda je bila ona kriva, da se celo pleme gamsov ni moglo več mirno pasti. In morda je bilo pleme gamsov krivo, da se je tudi čreda kozorogov odločila za taktičen umik. Kakšen promet vendar zaradi navadne pasje fige, se pravi: zaradi naju!

Planjava je senčna in sončna, hladna in vroča, vabeča in preteča – in po vrhu še sploh pla-

njava ni. Bolj ko bi čakala, manj bi bilo va-bečega in preveč pretečega. Torej horuk po stezi, ki se vije po zelenih poljicah in je od spodaj videti kar nevarno neresnična. Na robu sence nekje šepeta curek vode, ki ga sneg iz-ceja iz svojih porjavelih nedrij. Tišina je pode-seforila, postoterila njegov glas v pravo simfo-nijo šepetanja. In ker nama je dal vode, je kar hitro pokukala iz naju, brž ko sva bila onstran kraljestva sence. Tedaj se je bilo treba voljno nasmehniti in gluho korakati. Na vso jezo še v senčnem žlebu pod potjo, v katerem sem se nekoč skoraj z gamsi pobodel, ni bilo niti dlake. Na skali nad potjo, prav pri vrhu, z modrino neba ogrnjen je pač stal eden, prsat, teman in izbočen pa tako negiben, da sva ga štela za privid prerazgretih možganov.

Ne, ni planjava, pravcata puščava je in pravo čudo, da se še tu in tam najde ražica, ki se ji da cveteti na tej peklenki ponvi. Ničesar si ne bi smela obetati od vrha, niti sapice niti daha; tako naju je izučilo in tako naju je pe-stilo. Sicer pa, Mici ni prišlo do živega, legla je in se šla Dalmacijo. Le jaz sem hodil z roba na rob, delal samemu sebi veter in si tiho želel, da bi se vreme vendar že pokvarilo. Takšna je pač nehvaležnost tega sveta.

Kasneje, ko se je pot prijetno zibala pod gre-beni proti Ojstrici, me je bilo seveda sram. Prvič, ker sva ob poti srečala planinko v že precej zrelih ženskih letih, ki je z vso silo pritiskala skalo pod svojim sedalom, in so ji lica – kaj lica, ves obraz ji je nabrekel od cvetoče krvi, sapa jo je pa temeljito dajala. Drugič, ker sva srečala možaka z eno nogo in dvema bergljama, ki so se mu tri ure hoda do kače zdele prav piškava naloga. In tretjič, da, tretjič, ker se je od nekod našel poldanji vetrček in je pripeljal tudi nekaj meglic »na prvi tir« – in potem je lahko biti junak še za nazaj.

Izmolzla sva zaplati snega, ki se je že precej uskočila, vode na pretek. Veselo so pinkapon-kale kapljice v žejne posode in najinemu raz-položenju so dobro dele kot kakšna ljubezniva hvalnica razkošju posebne vrste. In ko že nisva vedela več kam s to dragoceno tekočino, sva zalezla na zeleno blazino pod stezo in sva sklenila biti lačna in potem žejna pa spet lačna in spet žejna... in slednjič dremotna. Bilo je na moč lepo. Precej nad nama je zijal cel svet na globoko in široko, pod nama se je razle-zalo belo belo skalnato polje, sonce se je žo-galo z meglicami kot z balončki, čas je pa čisto počasi brenčal... no skratka, spet sva odstrelila polnokrvni hribovski trenutek za

obednico najinih duš (v nemističnem smislu te slednje besede).

Prav neverjetno, koliko življenja se gnete in previja v čudni bojeviti strpnosti sleherne pedi takegale planinskega zelenja. Mahovi, cvetovi, jagodice, bilke take in bilke drugačne, zraven pa še gomazenje prav drobnih mnogonogih planinčkov in planinčic... in vse to ni samemu sebi nič manjše in nič manj usodno pomembno, kot smo sebi mi, samozvani vrhunec stvarstva. (Saj hodim že nekaj časa po tem svetu, pa sem tokrat prvič spoznal, da ni edini smisel planinske trave, nuditi mehko stopinjo in prijazno ležišče gospodu meni. Ker sem pač prvič utegnil pozorno pokukati v ta mini-svet. Izplačalo se mi je. Kajti če je volja do življenja tako silna in če jo zemlja nudi v takih bilijonih enačic in ina-čic, mi tudi v vsemogočnost atomskih megato-nov ni treba verjeti.)

Nisva se zastoj veselila doma na Korošici. Ta dom, to je staroslaven mrak za tesnimi okni, to je spokojna toplota domačnosti, to so pravi, dobro zabeljeni žganci z gostim mlekom. Od žgancev in mleka in od ognja v štedilniku so nama žarela lica, ko smo v kuhinji napol za šalo poslušali, kaj se dogaja tam daleč v civi-liziranem svetu. Bolj in manj civiliziranem. Pre-malo in preveč civiliziranem.

Ponoči si je veter поблиže ogledoval novo plo-čevino na krovu. Menda mu je kar ugajalo, ker si je veselo požvižgaval in nazadnje zlil nanjo nekaj veder dežja. Ravno dovolj, da je zarana Ojstrica v vsej svoji ostrini kar počepnila pod nama: osvojila sva jo z enim zamahom in v eni sapi. Jutra je osvojilo naju, da sva se stiskala v kotanjicah okrog vrha in drgetala malo od mraza in malo od tihe misli, da je to zadnje dejanje najinih doživetij »na najvišjem nivoju«. Da premagava drhtenje, sva klicala v družbo vrhove, po katerih sva te dni posėjala svoje spo-mine, in tiste, ki so bolj od daleč botrovali na-jinim uram. Klicala sva gore, a oglašale so se doline; iznenada vse namagnetene so lovile na-jine skrite misli. Ko bi iznašel formulo tega magnetizma, bi nemara dobil še Nobelovo nagrado.

Nazaj grede sva srečala jato jerebic. Čudne ži-valce. Užalilo me je, kako nič jih ni pretresel grom mojega glasu (tu sem najbolj občutljiv). Tudi kamenje, ki sem jim ga lučal – same so me pripravile do tega pobalinstva! – jih ni prida vznemirilo. Šele tedaj, ko sem razbesnjen planil za njimi, jaz osebno in personalno, so se zga-nile in me tako temeljito ozmerjale, da sem imel kar rdeča ušesa od njihovih pridig.

Vrnila sva se na ponjavo Korošice in glej – iznenada ni zelena, po njej je razsutih vse polno prozornih rumenih cekinov planinskega maka, v vsakem sije, skozi vsakega sije celo sonce, sveže pečeno, pravkar iz peči vzhoda potegnjena. Zarajala sva po trati in se naslajala, kakor se skopuh, ko skrivaj preseja svoje zlatnike in grebe po njih.

Potem pa gledaš, kako iz malega raste veliko; iz kodrave travice bohotno šopje, iz grmičkov grmovje in tudi že macesnovje, kako se pobočja oblačijo v kožuhe gozdov in stopajo med tebe in med bele gore. Kot nalašč je vse tako bohotno, da se steza komaj prebija med borovci in še med cvetovi, ki jih je sama baharija, pa naj so zlata jabolka ali turške lilije (vselej ravno narobe od tistega, kar rečem jaz) ali turški nageljni ali pa – in to zagolovo pomeni, da drvim navzdol – divje vrtnice. In od vsega tega zmeraj bolj na gosto puhti in iz naju tudi, zakaj sonce tudi danes ne trpi ničesar med seboj in nama.

I daj no mir, kakšen Konj neki, čisto navadno staro kljuse, še omembe ni vredno? Tako sva rekla pod njim, kasneje pa sva preklicala in sva

se z vedno večjim spoštovanjem plazila na njegov hrbet.

Meni daj! Ne, meni! Lačen sem! Jaz sem na vrstil... je zavreščalo (v jastrebovščini) iz skalne razpoke, iz domka pač, ki očitno ne sprejema tujih gostov. Vreščalo pa že tako, kot da ves Konj nima drugih težav mimo požrešnosti tistih nekaj kljunov. Mati jastrebica je odskočila, kot bi jo opeklo. In starila je nekaj čisto nematerskega in čisto logičnega: napravila je velik krog in nad njih še enega in še enega in potem, potem ne morem vedeti koliko še, ko pa nisem jastrebovih oči.

Velika planina je v znamenju obrambe pred napadom vročine negibno dremala. Z Mico sva bila že tako prežarjena, da sva se zaradi ljubega miru oprijela prijateljskega molka (presušeni gobi je vsaka iskra dovolj, da se vname). In po pravici povem, da bi kaj malo lepega pomnil o tem svojem srečanju s Planino, ko bi še pravi čas ne poiskala borove sence, od katere se je nutil lep kos planšarskega raja s čisto pravimi kravami. Tam sem se vsaj jaz po breugelsko razkoračil vznak in zadremal kot na ukaz. Ko bi se le dalo takole v zavetju sanj vse skupaj še enkrat doživeti, kakor je bilo!

POVEST O SREČNIH LJUDEH

(V slovo dr. Urošu Tršanju)

dr. Biba Klinar

Nocoj je tih večer. Veter je pojenjal že z večerno zoro.

V dolini vsaka bilka nosi kapljo rose, kakor prastaro glavico meduze, in iz odprtih storžev se že osipljejo semena zrela. Le še ptica na grebenu, v mirnem letu, pot preseka zlati reki, ki izvira soncu iz naročja. Kmalu bo nebo kot modro žitno polje, pripeto na dva konca, ki mu med črnim klasjem gnezdiyo kresnice.

Nocoj je tiha noč.

Na gori, mesecu pustili smo darove: lampijonček iz kitajske svile, kanček oceana v glinasti posodi in – rdečo rožo; ko dodobra se znoči, bo s črnim vozom prišel ponje.

Moja dlan počiva gori na temenu, toplem še od sonca. Skoznje čutim, kako v nji dihajajo milijarde morskih rakcev, da se ji stresa koža kakor hrbet konja, če ga dobra roka boža.

S prstom rišem v pesek na melišču drobne slike, – vsaka slika, ena želja – in jih spet izbrišem, preden jutro vzide.

Ta noč je čudežna.

Stotine rok je stisnila v peščice in pobrala vanje hiše iz vasi. Skoznje ji med prsti teče reka – črna, gosta – teče tiho, da škorcev v lipi ne zbudi in divjih gosi ne zmoti, ko počivajo med bičevjem na loki. Slehernemu, ki v njeni dlani spi, podari stvar, da vsak hip rad jo bo imel, najbolj od vseh stvari.

Zjutraj ne bo več žalostnih ljudi.

Verjemi, če vsakdo, na svoji donkihotski poti, ob pravem času bi dobil ta dar, bi bil ti živ; živ bi bil, Uroš.

Prepozno. Zlato jabolko na vzhodu se razpoči. Lastovka – ena, in še ena, in še ena, kot črna roža iz njega plane; zaman, zenita nikdar ne doseže; zadušena s kovinsko žico, na zvoniku obvisi.

V JAMAH ZA SOŠKO FRONTO

Pavel Kunaver

Blagoma se je približal čas, ko smo si bolj želeli biti v jami, če tudi le v prepadu, kakor na površju. Naša skupinica je kmalu kar utonila med stotisoči vojakov, ki jih je avstrijski vojskovodja Borojevič kopicil na Banjški planoti in jugozahodnih obronkih Trnovske planote.

Prišel je čas silovite italijanske pomladanske ofenzive, ki je imela namen zavzeti odsek Sv. Gora, Gabriel, Kuk in Vodice ter prodreti južnemu delu avstrijske armade od Gorice do morja za hrbet. Boji so bili neznansko srditi. General Cadorna je dobil za pomoč še angleško in francosko težko topništvo. Tam na Tržaškem krasu, kjer je bilo več ravnih podzemskih jam, so te odlično rabile pri obrambi, posebno velika jama na Grmadi, pa tista v Možci v bližini Doberdobskega jezera. Pri obrambi Grmade nad Devinom je ostalo živih samo 100 vojakov. Vsi brez izjeme so zaradi izredno srdite obrambe dobili najvišje odlikovanje – red Marije Terezije.

Sv. Goro – današnje Skalnico – so Italijani okoli 30-krat napadli. Pokol na sedlu 503, kjer sem na koncu zime našel samo en prepad, na Kuku in Vodicah na robu Banjščice je bil tako strašen, da nekaj časa neke predele bojišča zaradi neznosnega smradu ubitih in nepokopanih niti eden niti drugi ni prestopil. Ko sva tam okoli morala s tovarišem M. iskati jame – kako rada bi kaj izdatnega našla – sva na obvezovališčih našla še kupe krvavega peska. Razmeroma majhne pridobitve so plačali Italijani s 132 000 mrtvimi in ranjenimi ter 25 000 ujetniki, Avstrijci pa so ubranili fronto s 120 000 mrtvimi in ranjenimi ter tudi s 25 000 ujetniki. Kako strašna slepota je človeka!

Poveljstvo naju je pošiljalo le bolj proti robu Banjške planote na jugozahodu, a tam je prihajal fliš bolj in bolj na dan ali pa je bil opnenec plitev nad flišem, tako da nisva imela mnogo uspeha. Bila so večinoma manjša brezna brez koristi za vojsko, a zanimiva zaradi raznih korozijskih oblik ob stenah. Posebno veselje pa sva doživela v breznu pri Batah. S temnih mokrih sten so molele v temo prelepe stopničaste in žlebičaste kapniške oblike, s katerih je visela

prava mojstrovina narave – prižnica z lepimi manjšimi zavesami nad globokimi žlebički. Globoko pod zemljo je gotovo preživelo vse strašne čase in bombardiranja tam gori, in še raste in se razvija v globini zemeljske skorje v nedogled naprej.

21. maja sva pri vasi Madni naletela na ostanke 22. pešpolka, sestojacega iz Dalmatincev in Hercegovcev. Živih in zdravih je ostalo samo okoli 100 mož. To je bil polk, v katerem je služil in že v novembru 1914 padel naš nepozabni prijatelj drenovec Bogomil Brinšek.

Naselje Madni je bilo že med drugo in prvo obrambno črto in jame, ki naj bi jo tam raziskala, so bile majhne in le malo pomembne za kritja željne vojake. Nad eno izmed njih se je bočilo nekaj vzpetin, s katerih sva imela lep razgled preko nižjih hribov in vrzeli tja do bele struge Tagliamenta in na Gorico. Dežela kakor vrt! Vmes pa vrhovi Svete Gore in Sv. Gabriela kakor vulkani: Italijani še vedno niso odnehali in neštete eksplozije najtežjih granat so prožile velikanske pinije črnega dima pod nebo. Pod njimi pa je bilo gorje, ker napadom so sledili protinapadi. Užitek razgleda na lepo pokrajino je bil dvakrat zagrenjen, saj smo trpeli tudi kot Slovenci, ko sta dva tuja nasprotnika uničevala našo zemljo.

V teh tednih krvave borbe je izza italijanskih bojnih črt mnogokrat gledal privezani opazovalni zrakoplov, odkoder so deloma vodili ogenj, nam pa pri križarjenju po terenu vzbujali neprijetne občutke.

Zato nam je 25. V. sredi teh hudih bojev prav prišlo povelje, da naj gremo na Trnovsko planoto onstran Čepovanske doline raziskovat podzemске jame.

Tako sem prišel na Trnovsko planoto, Trnovski gozd, kamor sem si želel priti že davno prej. Razmere pa so bile sedaj vse drugačne – večina domačinov je že pobegnila pred vojno viroh. Delo v gozdovih se je ustavilo. Po cestah so vozili topovi, vojaški vozovi vseh vrst, z bojišča pa avtomobili z ranjenci. Gozdarji in gozdni delavci so večinoma odšli, prišlo pa je vojaštvo vse širne Avstrije in z njim vojno gorje. Čudno velika groza klanja je zapustila prav tako silovit vtis kakor tista tiha zakotna vojna tragedija v neki hišici, kamor smo se tudi za nekaj dni naselili. Mož je moral 1914 daleč v Galicijo v vojsko, Žena pa sama. Prišli so vojaki, tudi taki, ki so ostali dolgo časa za fronto. V hišici je zagospodoval korporal, menda Madžar. Poleti 1917 se je vrnil mož. V hišici pa je jokal dojenček. Nikoli ne bom pozabil tistih

treh obrazov, okoli revnega doma tavajočega moža na dopustu in tožečega dojenčkovega glasu.

Nad vso to veliko in malo tragedijo človeka, pa je stala mogočna narava Trnovskega gozda, v katerem so zamirale strašne eksplozije na bližnji fronti, stakanje žrtev velike morije, pa tudi tih jok.

Trnovska planota je pomembna tvorba in umetnina narave. Iz Vipavske doline na jugu in iz Tribuše na severu se dviga v strmih skalnih stenah nad 1000 m visoko in vzbuja občudovanje. Na videz je iz enostavne, ogromne in blizu 1000 m debele plošče triadnih in drugih apnencev. Pa ti apnenci niso tu »doma«, pač pa v morju, ki je pljusalo pred stotinami milijoni let, tam, kjer stoje danes Alpe in naš Kras. Pred več stotinami milijoni let – trajanje dob še vedno ni točno določeno – so nastajali ti apnenci v globokem morju, Telis imenovanem, več sto kilometrov južno od kraja, kjer danes kot gore mole visoko pod nebo. Dokaz za to so le nekaj desetlin milijonov let stare kamnine fliša, na katerih leži vsa ta in še daleč na jugovzhod razprostirajoča se plošča mnogo starejšega apnenca. Fliš moli izpod Trnovske planote in sosedov – Hrušice in Nanosa v Vipavsko dolino. In našli so ga tudi v geološkem »oknu« v bližini Idrije. Torej se je vsa ta gorostasna plošča v razmeroma mladi geološki dobi narinila od severovzhoda na spodaj ležeči mlajši fliš. V Trnovskem gozdu smo torej priča velikanških dogodkov, ki so v davni zgradili in nagrmadili tudi ta lepi del naše domovine.

Narinjena apneniška plošča Trnovske planote se dviga torej visoko nad takoj pod njo ležečo Vipavsko dolino. Med Ajdovščino (107 m) in Modrasovcem (1305 m) nad njo je kar 1200 m višinske razlike. Pri dviganju in narivanju apneniške plošče pa so apnenci utrpeli hude premike in so razpokali. Tu, blizu morja, zadenejo na to višavje z vlogo nasičene zračne mase, ki se iz globoke doline hitro vzdignejo ob strmih stenah na obsežno, z gozdom porastlo planoto, se ohladi in oddajajo do 3000 mm padavin na leto. Toliko vode v obliki deževnice in snežnice na razpokanem apnencu pa je dovršilo do danes ogromno in zanimivo delo. Nekatere rečice, ki so začetkoma nastale na njej, so zapustile sicer manjše suhe doline, voda pa je v strmih, neštetihih razpokah kmalu našla pot v globino in je razjedla površje. Zato je danes ta »planota« v resnici polna vzpetin, neštetihih velikih in majhnih kraških vrtač, škrapelj in globokih brezen. Gozd seveda veliko teh ran po-

kriva in podrast in mah mu pomagata, kdor pa le malo zapusti ceste in pota, občuti vso razdrapanost te tihe kraške visoke planote.

Najobičajnejše in najštevilnejše so vrtače vseh vrst in oblik. Mnoge so tako globoke, da obleži sneg v senci strmih pobočij in gozda še pozno v pomlad v njihovem dnu, ko med njimi že vse zeleni in cvete. V najglobljih pa se pojavi tudi toplotni obrat: Težki ledeni zrak obleži nad snegom v globini vrtače in zadrži rast. V gorah doživljamo zaostajanje rastlinstva, ko se vzpenjamo vedno višje, v teh velikih vrtačah pa vidiš nad seboj zeleno bukovje, stopaš niže v smrekov pas, pa še niže med ruševje in visokogorsko rastlinstvo in na goli grušč, kjer je do poletja ležal sneg – v Paradani pa se nato odpre že žrelo velike ledene jame.

Velike množine snega in velika višinska razlika Trnovske planote nad toplo Vipavsko dolino je vzrok, da je ta planota zibelka hude burje. Na robu, kjer se planota prelomi, je že tako huda, da pometa vse pred seboj in tam tudi ni gozda. Kakor slap pada nato v Vipavsko dolino...

Kljub obilnim padavinam je zaradi odtekanja vode direktno v tisočmeterske apneniške sklade tako rekoč brez studencev. Nad nepropustnimi kameninami globoko v notranjosti pa se skriva vsa ta voda, pokriva ob robu Vipavske doline na dnu in polni Vipavo. Kako grozna mora biti žeja na tej planoti, smo vojaki med I. svetovno vojno občutili ob pomladansko-italijanski ofenzivi I. 1917, ko se je tam zbralo kar več divizij. Vodo so tedaj črpali na Vipavskem v več stopnjah tja gor in za silo gasili žejo. Po vzpenjačah sta prihajala tudi rum in vino... ob redkih pipah pa je prišlo včasih med vojaki tudi do pretepa in boja z bajoneti, ko je začelo pripekati majsko in junijsko sonce... Sneg in led v globačah sta bila do poletja in jeseni v jakom dobrodošla.

Na najvišjih vrhovih Trnovske planote, Mrzovcu (1406 m) in Golakih (1495 m), opaziš, da si že nad gozdno mejo, ki sega v Alpah nekaj sto metrov višje. S teh vrhov ter s Čavna in Modrasovca (1351 m) pa imaš prelep razgled ob bližnjega Jadranskega morja do zasneženih Alp. Nam v jakom je bil razgled mnogokrat hudo zagrenjen, saj so se z najbližjih vrhov nad Sočo in Solkanom dvigali visoki stolpi eksplozij težkih granat, pod katerimi so umirali možje v najlepših letih...

Jamarsko raziskovalno delo pa je bilo tu na Trnovski planoti malone onemogočeno. Večina

ljudi je pobegnila pred in med italijansko pomladansko ofenzivo. Malone vsa z nešteti vrtačami pretrta in z visokimi vzpetinami razčlenjena planota pa je prerastla z velikimi gozdovi. Mah in podrast pokrivata mestoma strahovito v žlebiče in škraplje razjedena tla. Povelje, da moramo meter za metrov preiskati to površje, smo izvrševali le en dan, in celo od silnih bojev nervozno poveljstvo se je dalo prepričati, da bi bilo mogoče izvršiti to povelje le, če bi imel naš oddelek mnogo mnogo več ljudi. Tako smo ostali navezani le na skromne podatke redkih domačinov, ki pa so imeli s samim kraškim terenom le malo stika.

Kmalu nam je narava sama pokazala, da smo za mnoge jame, brezna preslabo opremljeni in da sva le dva prava jamarja premalo za velikanstvo narave Trnovske planote. Ni čudno. Neposredna bližina okoli 1000 m nižje Vipavske doline in sestav – močno topljivi in hudo razpokani apnenec – vse to omogoča, da deževnica in snežnica hitro razjedata kamenino, hitro odtekata v globino ter delata globoka brezna. Naša oprema nama je dovoljevala, da smo z višjem ali z lestvicami prišli največ 100 m direktno v globino, če pa bi bila jama stopničasta, kjer bi lahko uporabljali oboje, pa 200 m.

Naše prvo izhodišče je bilo malo gozdarsko naselje Nemci sredi gozdov. A poveljstvo tega odseka soške fronte je bilo odgovorno za obe gori Sv. Gabriel in Sv. Goro ter nevarno sedlo, koto 503 m, torej še onstran Čepovanske doline – in tja nas je najprej pošiljalo na raziskovanje. Dolge poti! Ena od teh jam je bila prav tisto brezno na koti 503 m, ki sem ga sam že spomladi raziskal in je bilo sedaj prav v središču najbolj zagrizenih bojev – napadov in proti napadov. Ker sem lahko točno povedal, da je to ozko brezno brez vrednosti za obrambo, smo se neprijetnega obiska lahko rešili. Drugo je bilo tik za popolnoma uničenim Grgarjem. Žal, tudi tega nismo mogli priporočiti kot zavetišče pred smrtjo. Grgarska polja pa so mi v spominu kot pokrajina podobna Luni. V mehko nekoč tako rodovitno zemljo so težke, iz najtežjih francoskih (posojenih) možnarjev padajoče granate izgreble nešteto globokih in širokih jam.

Preiskali smo tudi pokrajino okoli Britofa in Kobiljeka, a vse brez večjega uspeha. V plitvi apnenec in mehki fliš so si napadalci in branilci kopali le nezadostne jarke – in padali. Preiskali smo tudi jarek Zlatna – najbolj v spominu pa so ostala žrela granat, krvave cunje, polomljena orožja in razmetana oprema pa še

smrad in luže z zelenim, iz granat raztresenim ekrazitom.

10. junija smo dobili končno ukaz, da naj raziščemo pokrajino med Lokvami, Voglarji in Nemci na Trnovski planoti. Od tu je največji del prebivalstva že pobegnil. Vendar trud ni bil zaman in našli smo več globokih brezen. Pri Nemcih sva se spustila tudi v najino najnevarnejše brezno. Najprej sva po lestvicah priplezala do prvega dna. Ob gladkih navpičnih stenah to ni težko. Nevarno je le, če bi se z roba brezna utrgal pod varovalno vrvjo, ki drsi po razjedenem terenu, kak večji kamen. Prišla sva šele okoli 40 m pod vrhom na dno. Tu se je prostor razširil, strop se je umaknil in vse je kazalo, da se je, geološko računano, strop šele pred kratkim udrl in zasul dno, ki so ga pokrivala velikanske skale. Med njimi sva res odkrila vrzel – in kamen je zropotal v večjo globino. Na večjo skalo sva pritrdila lestvice in priplezala med zagvozdenimi skalami še okoli 20 m globlje v prostor, ki ga je trdna stena obdajala samo na eni strani – vse drugo pa je viselo in se stiskalo tako zagvozdeno, da se skoraj nisva upala dotakniti teh strašnih visečih skalnih razvalin. Črna odprtina ob strani pa je le še vabila in končno sva priplezala med grozečimi bloki do globine 74 m. Priznam, da mi je včasih zastal dih v tem pošastno razrvanem podzemskem prostoru. Brezno je bilo nekoč gotovo mnogo globlje in se je razvijalo in nastajalo ne samo ob vertikalni razpoki, ampak tudi od spodaj navzgor, kjer se zbirajo ponikalne vode. Tako je bilo to brezno kljub nevarnosti zelo poučno, za vojaške namene pa neuporabno.

Do 16. junija smo našli še enajst jam – od 70 do 25 m globokih brezen. V tistih dneh smo naleteli na ostanke dunajskega bataljona, ki je branil Sv. Goro in je bil sedaj na »oddihu« v gozdu. Bili so znanci, pri katerih sem pomladi raziskoval brezno na koti 503 m. In bil sem vesel, ko sem srečal majorja Traverzo in častnika Marollija še živa.

Eno od brezen je bilo 77 m globoko. Domačin, ki nam ga je pokazal, je povedal, da sta se v njem ubila pred vojno dva finančna službenca, ko sta prišla na obisk, pa sta se šele v temni noči nekoč vračala domov. Ko so ju začeli pogrešati in iskati, so zaslutili seveda nesrečo. Na vrvi so spustili v brezno poleno in ga potegnili okrvavljenega ven...

1. julija smo dobili zopet nov ukaz – nazaj na Banjščico. Prvi obrok Trnovskega gozda je zapustil mnogo neizbrisnih spominov. Če tudi

sredi vojne in grmenja topov smo uživali velikokrat prelepi razgled na morje, na Vipavsko dolino, predvsem pa na lepoto velikih gozdov in skrivnost kraških tal. Že smo preiskali 63 brezen, in zadnje, preden smo začasno odšli nazaj na Banjščico, nas je nazorno poučilo, s kakšnimi prepadi se ponša Trnovska planota. Bilo je v bližini Nemcev, kjer se je odprlo pred nami žrelo prepada, v katerem je kamen dolgo udarjal ob navpične stene in nekje v globini utihnil, da nismo mogli zanesljivo izračunati globine. Tovariš M. se je spustil v brezno najprej na vitlju in obstal na zelo ozki, gladki in strmi polici, a že 70 m globoko. Pod njim je zijal neznan globok prepad. Vrnil se je na površje, na kar smo ugibali, kaj bi storili. Povedal je, da za drugega na polici ni prostora in da tam tudi lestvic ni mogoče pritriliti. O dandanašnjih sredstvih – karabincih in klinih in drugih sodobnih plezalnih sredstvih in metodah še nismo imeli pojma. Zato smo privezali lestvice na konec vitlja in tovariš M. se je zopet spustil v globino, pa dna zopet ni dosegel, niti ni mogel nekje na steni pristati, da bi mu mogel slediti. Minile so mučne tri ure, ko smo ga utrujenega potegnili zopet iz tega silnega brezna. Ker je že s police metal kamenje v neznan globino, je ocenil, kolikor se spominjam, njegovo direktno globino do dna (verjetno prvega) na 270 m. Brezno, kakršno bi zaradi višinske razlike med dolino in planoto upravičeno pričakovali. Zaradi nezadostnih sredstev ga seveda nismo mogli raziskati. Poslovili smo se od njega in lepe Trnovske planote s primernim spoštovanjem.

Na Banjščici je postalo nekoliko mirneje, a le na videz. Na drugi strani so se pripravljali na novo ofenzivo. Letalski boji so postali silnejši, in včasih so kar deževali koščki granat, ki so se razletavale okoli letal v višavi. Do jame na Kozličarici smo takrat prišli še po strelskem jarku in nenadlegovani. Koto 388 pri Paljevu so granate v zadnji ofenzivi izpremenile v pravo kamenito puščavo. Dragovica, Bate, Lokve in drugi kraji so bili porušeni, vojaštvo je nadomestilo domačine. Namesto plugov so orale granate. V neki porušeni hiši sem našel nekaj zvezkov »Zvona« iz l. 1913. Tu, sredi groze in besneče vojne, so se mi zdele novele, polne bolečnih občutkov, neumnosti življenja sitih ljudi kar zares bedaste. Tudi Trdino sem našel in užival ob njegovih zdravih nazorih in humorju. Do 14. julija smo raziskali že 80 brezen. Pri Krvavcu pa sva šla zopet enkrat malone do meje naših sredstev, v brezno, ki je 90 m glo-

boko. 30 m globoko ni bilo nič posebnega, ostale stene so nudile mnogo lepih prizorov na stenah, ki jih je izjedla voda v fantastične oblike.

Tudi jama pri Podlaki je bila zanimiva, saj je imela kot redka izjema le položne bregove in celo dva vhoda, na vsakem koncu po enega, od koder se je vrečasto spuščala proti sredini. Bila je 40 m dolga, največ do 10 m široka in deloma porabna za zaklonišče. Severni vhod je bil sicer strm, a vendar brez vrvi in lestvic prehodan. Jama je vzbujala vtis, da jo je nekoč uporabljal pračlovek. Strogi ukaz, da naj se brigava samo za vojaško rabo, nama je zabranil vsako nadaljnje raziskovanje. Na Banjški planoti je še nekaj takih spodmolov, ki so bili nekoč verjetno zavetje pračloveka. Treba bi jih bilo raziskati.

Poletno sonce je pripekalo bolj in bolj, pa tudi na fronti, ki se je nekoliko umirila, ko sta se napadalec in branilec utrudila in izkrvavela, so se začele nove priprave, dasi se je že pri obeh nasprotnikih v zaledju začel pojavljati odpor. Zgodovinarji prve svetovne vojne trdijo, da je papežev poziv obema nasprotnikoma, naj že prenehata z »nesmiselnim pokolom« (dobe sedno), posebno slabo vplival na moralo armade onstran Soče. A Cadorna je hotel na vsak način čez Banjščico in Trnovsko planoto prodreti in odrezati prometne zveze za južni del Avstrije.

Zato so bila poveljstva hudo nervozna in priprave za obrambo obsežne. Mi, naša mala skupina, pa je bila tudi že utrujena in tovariš M. je predlagal armadnemu poveljstvu, naj nas pošlje na zasluženi dopust. Preden pa se je to zgodilo, smo bili 22. julija premeščeni na Kolenec ter se utaborili pri majhnem dobrem kmetu pod 994 m visokem Rojčevim vrhom. Jam smo le malo našli. Neki starček, ki se še ni izselil iz teh nevarnih krajev, mi je rekel: »So (jame) že od starega zakona zavelbane.« Hotel je reči, da so kmetje zaradi varnosti zametali vhode (»zavelbati od besede Gewölbe – obok – obokati«). Naslednji primer je potrdil starčevo pripovedovanje: Odgovorni zdravnik vojne bolnišnice za fronto je pred našim odsekom tudi želel najti za svoje ranjence kako jama. Naš kmet pa je povedal, da je zametal vhod v jama pod njegovim dvoriščem, ki da je kar prostorna. Ker sem na svojo roko še vedno pozikal delovanje bajanice na idealnem kraškem terenu na obeh frontah, so me naprosili, naj z bajanico pokažem velikost te jame – in bajanica je nad votlim prostorom – voda v teh

višavah ni mogla biti – pokazala približni obseg jame. Zdravnik in nekaj oficirjev so opazovali to delo. In ker so pričakovali izbruh nove ofenzive, je zdravnik sklenil, da bo takoj odkopal vhod v jamo.

Mi, ki smo vsi dobili dopust, nismo čakali na uspeh, ker smo si želeli čim hitreje zapustiti vroča tla.

Šele po vrnitvi mi je oficir na Lokvah na Trnovski planoti, kamor se je del avstrijske armade umaknil z Banjščice, povedal, da so res našli jamo tako veliko, kakor jo je nakazala bajanica. Torej je bila tudi ta jama ena od tistih, ki so jih domačini »zavelbali...«

OPAZUJMO NARAVO!

Ing. Vitomir Mikuletič

Kdor zna opazovati, ima od življenja nekaj več, je nekoč ugotovil pameten mož. In imel je prav. Opazovati pomeni videti razločke in si jih zapomniti. Dar opazovanja pa ni toliko prirojen kot priučeni. K opazovanju so posebno nagnjeni otroci, saj jim je vse novo, za vse nas sprašujejo, kaj je, kaj pomeni, zakaj tako in ne tako. Roj vprašanj nam zastavljajo in ta so posledica bistrega opazovanja. S časom pa opazovanje, posledica radovednosti popusti, obledi. Škoda, saj nam je v življenju hitra ugotovitev razlik lahko zelo koristna. Strokovnjak na študijskem potovanju ugotavlja razločke med svojim in tujim delom. Ugotavlja, v čem je ta razloček, dober ali slab. Učitelj v šoli ugotavlja razlike med učenci. Zdravnik ugotavlja razliko med zdravstvenim stanjem bolnika danes in včeraj. Skratka, v vsakdanjem življenju smo vedno prisiljeni ugotavljati razločke, to tudi delamo, čeprav se tega niti ne zavedamo. Zakaj torej ne bi opazovanja negovali in gojili?

To velja tudi za nas planince. Ko hodim po naravi, opazujem, ugotavljam, primerjam in sklepam. To se dogaja večinoma nehote. Včasih pa tudi zavestno, kadar opazujem nekaj, kar me posebno mika.

Pred leti sem mnogo hodil po Trnovskem gozdu, najlepšem gozdu naše Primorske. Na majhni

jasi v globeli sem opazil nenavadno rastlino s širokimi listi in rumenimi cvetovi. Nekatere bilke so bile do 1,5 m visoke. Nikoli prej take še nisem videl. Tudi imena ji nisem vedel. Zato sem vprašal znanega botanika. Povedal mi je, da je to ognjica ali rumena kresnica (*Teledium speciosum*). V Trnovskem gozdu je tujka. Doma je v panonskih ravninah ob robih in gozdnih jasah. Bajce raste tudi nekje na Bohinjskem. Kako je ta hči ravnine prišla k nam v alpski svet? Kdo jo je prinesel in nasejal pod jelke Trnovskega gozda? Zelo blizu resnice je najbrž ta-le domneva: Med prvo svetovno vojno so imeli Avstrijci v Trnovskem gozdu velika vojaška skladišča, s katerimi so oskrbovali soško fronto. Seno za konje je prihajalo tudi iz Hrvatske in Madžarske. Najbrž je tako prišlo k nam tudi seme ognjice. Ognjica raste tudi na Golobarju, kjer so Avstrijci prav tako imeli bojno zaledje, odkoder so oskrbovali svoje čete na bližnjem Javorščku. Morda raste ognjica še kje, kjer je tekla v I. svetovni vojni fronta.

Junija I. 1951, v tistih časih, ko je bil človek zadovoljen, če je imel kolo, sem hodil po Banjški planoti, Benečiji in Brdih. Tisti dan je bila v načrtu pot iz Čepovana do Kanala, vmes seveda še službeni opravki za neko, takrat zelo aktualno anketo. Seveda sem ubiral pot po bližnjicah, kajti po trdih cestah pešec ne hodi rad. Ves vroč in poten z nahrbtnikom na ramah zadenem na studenec pri Avčah. Ustavil sem se, saj je hladna voda kar vabila na osvežitev. Počitek pa se je nepričakovano zavlekel. Domačini so studenec lepo obzidali in ga uredili kot napajališče za živino. Izvir je močan in v velikem koritu so plavale do 5 cm dolge ribice s tremi hrbtnimi plavutmi (tudi to sem opazil). Kdo ve, od kod so prišle v to korito in kako jim je ime? Ko tako opazujem to zanimivost in si ogledujem okolico, mi obstanejo oči na srčkani praproti s črnimi stebelci. Po steni nad izvirov je bilo vse polno. Hitro sem ugotovil, da so to Venerini laski (*Adiantum capillus Veneris*). Ta praprota, ki je doma v mediteranskih krajih, je nekoč rasla v Sloveniji ob nekem toplejšem izviru blizu Ljubljane. Zdi se mi, da je tam ni več, saj sem jo pred leti tam zaman iskal. Tu v Avčah pa jo je mnogo in prav bujno raste. Prav gotovo prijetno presenečenje za tiste, ki se zanimajo za redkost naše flore. Pokojna dr. Angela Piskernik pravi v svojem »Ključu«, da je ta praprota v Sloveniji velika redkost.

Ni še tako dolgo tega, kar me je zanesla pot pod severozahodno obronke Trnovskega gozda,

pod dolomitne Golce. Ta razgibani svet, ki ga je nekoč nekdo slikovito imenoval »mali Dolomiti«, skriva brščas še marsikatero floristično redkost. Planika, avrikelj, sleč, mali in veliki in še kaj so tu doma. Posebnost pa je kranjski jeglič, ki ga je vse polno v nižjih legah. Tisti dan sem zamišljen hodil po slabi, komaj vidni stezi. Ko se je steza pričela vzpenjati, sem hipoma začutil močan, prodoren vonj, tak, kot ga imajo volčini. Naš navadni volčin raste normalno v gozdovih. Tu ga nisem pričakoval. Pomislim na njegovega sorodnika, jožefico, ki tudi raste na dolomitu in ga je precej na južnih obronkih Trnovskega gozda. A rdečih cvetov ni bilo nikjer. V komaj ozeleneli travi najdem le belo-rumenkaste cvetove in ... presenečenje je spet tu! Na Primorskem imamo tudi Blagajev volčin! Našel sem novo nahajališče te rastline v Sloveniji, ki je poleg tega še najzahodnejše izmed vseh štirinajstih, ki so bila doslej znana. To je petnajsto. O pomembnosti tega nahajališča je pisal v »Biološkem vestniku« tudi dr. Tone Wraber, kustos v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani. Po njegovem mnenju gre tu za posebnost glede starosti nahajališča. Meni, da

se je tu naselil šele v postglacialni dobi, medtem ko so druga nahajališča iz terciara.

Posebnost Severne Primorske je tudi črnika, črni hrast (*Quercus ilex*). Raste med drugim na južnih straneh Sabotina, nad znanim solkanskim mostom in še nekaj kilometrov bolj severno, blizu vasi Plave, nad Sočo v strmem, skalovitem pobočju. Gre sicer le za nekaj večjih grmov, a dober opazovalec bo takoj ugotovil, da je lega tega črnikinega nahajališča strogo južna. Samo nahajališče pa je po vsej verjetnosti naj-severnejše v Jugoslaviji in to je posebnost! Potem je tu še italijanska perla (*Asperula taurina*). V »Ključu« piše, da je doma v svetlih listnatih gozdovih južne Notranjske in Primorske. Baje je bila nekoč doma tudi nekje blizu Laškega, tega nahajališča pa botaniki niso mogli potrditi. Mnogo pa jo je v Breginjskem kotu, ob povirju reke Nadiže. Kaže, da je tu za zdaj edino nahajališče te rastline v Sloveniji. Kdo ve, kaj vse nam še skriva naša Primorska! Ker je na stičišču različnih klim, je skoraj gotovo, da lahko pričakujemo še kakšno presenečenje. Čeprav je odkrivanje novih nahajališč rastlin predvsem domena botanikov, lahko tudi mi planinci k temu kaj prispevamo.

DOLGA PREČENJA TUDI V ALPAH

Nemški dnevni časopisi so marca letos poročali o veliki »traverzi«, da rabimo sovjetski alpinistični izraz, v Berner Oberlandu, na kateri naj bi zdravniki testirali udeležence za namene športne fiziologije. Med alpinisti je bil tudi Toni Hiebeler, obenem tudi vodja tega početja, zdravniški team pa je vodil dr. Georg Hartmann iz Basla, sam alpinist in že večkrat ekspedicijski zdravnik v Himalajo. Testi so veljali bilanci energije in kalorij, vode, soli, telesne temperature, porabi kisika in psihotehničnim preiskavam (ugotavljanje pozornosti, presoje ip.). Vsi udeleženci so pisali dnevnik in opravili zajeten kontrolni program. Štirikrat so se zdravniki s helikopterjem spustili na primerne točke in testirali. Pred turo so bili vsi alpinisti dva dni na preiskavi v baselski kliniki, na Jungfraujochu ponovno dva dni, po končani turi pa jih je klinika v Baslu ponovno obravnavala.

Šli so po grebenu Mittellegi na Eiger, čez Mönch in Jungfraujoch na Jungfrau, nato po vzhodnem grebenu Jungfrau na Rottalhorn, Gletscherhorn, Ebnefluh, Mittagshorn, Grosshorn, Breithorn, Tschingelhorn, Gsaltenhorn, Büttlassen in preko Hundshorna na Schilthorn, torej preko vsega gorskega venca vrhov okoli notranje doline Lauterbrunnental, ki ga doslej niti poletni niti pozimi v eni sami turi še nobeden ni zmogel.

Na Jungfraujochu so jih čakale šesturne preiskave, čeprav so bili potrebni vsega drugega. Še pred zajtrkom so požirali gumijaste cevke po šestkrat, vsakokrat pa so jim vzeli po 20 cm³ želodčne kisline. Toni Hiebeler, ki je vodil turo od Mittellegija do sem, je dejal: »To je bilo huje od vseh dosedanjih naporov.« Namreč požiranje cev. Na turi so mu lažje ozebli prsti na nogah.

Test glede prehrane je pokazal, da je idealna prehrana kompromisna: Ena skupina se je v glavnem hranila z ogljikovimi hidrati, druga pa bolj z beljakovinami, ne ena ne druga se ni počutila »idealno«. Na Jungfraujochu sta obe skupini dobili velikansko porcijo solate, »ogljikova« skupina zraven po eno jajce, beljakovinska pa po dva, nato pa obe še sadje.

Vsi udeleženci so shujšali, nekateri kar po sedem kilogramov. Kondicijski test je pokazal, da so netrenirani na kondiciji pridobili. Glede opreme je Hiebeler izjavil: »Čeprav je bila boljša od najboljše, ki smo jo lahko dobili, ima vendarle mnoge majhne pomanjkljivosti.« Njemu je na primer počila sestavljiva dereza in to v kočljivem svetu. 39-letnega Hiebelerja so morali z grebena med Eigerjem in Schilthornom evakuirati. Dr. Hartmann ni mogel dati natančne diagnoze. Hiebeler se je nenadoma zgrudil.

ČLOVEK JE MERILO VSEGA

Medicinske probleme modernega smučanja obravnava dunajski univ. prof. dr. L. Prokop v »Naturfreundu« 1968/4. Izhaja iz ugotovitve, da gre moderno smučanje v ekstreme, ki jim tehnika in oprema še nista kos, pa tudi smučar sam nanje ni pripravljen dovolj, niti fiziološko niti psihološko. Zato se je zaostрила tudi medicinska problematika. Brzino, ki jo dosega moderni smučar, povprečne človeške reakcije ne morejo več kontrolirati ali vsaj ne dovolj. Smučar je večkrat brez moči napram fizikalnim zakonitostim pospeška, zagona in centrifugalne sile in ne more ukrepati ali vsaj omejeno ukrepa v situacijah,

Marmolada, smučarski paradiz nad jezerom Fedaiia, opremljen z žičnicami vseh vrst, hoteli in zavetišči, zadnja leta že tudi cilj mnogih naših smučarjev

ki nastajajo zaradi terena, zaprek in opreme. Pri tekmah za največjo brzino na 1 km je lahko usoden en sam list na progi, najmanjši vijaček, ki se zrahlja, že utegne ogrožati mlado življenje. Pri brzinah v smuku, ki danes na tekmah že segajo preko 100 km/h, se človek že težko razsodno odloča, posebno še zaradi »psihične obremenitve«, saj gre za nacionalni prestiž, za slavo in še kaj drugega, kar s športom ne bi smelo imeti opravka. Tisti, ki izboljšujejo smučsko tehniko in opremo, pretiravajo človeške sposobnosti in možnosti na ljubo sposobnostim mrtvega materiala. Smuči so vedno bolj nezlomljive, vezi nepokvarljive, čevlji že kar prave majhne trdnjave. Vse je bistveno bolj masivno in popolno kot človek, ki se tem stvarjem izroča. Njegovi členki zdrže le del tiste obremenitve, ki jo prenesejo deske, mišice in kite so šibkejše od jeklenih vezi in specialnih čevljev, recimo jim – štokljačev ali oklepnikov. Ni koordinacije med koeficienti trdnosti, elastičnosti in trganja. Smučska tehnika se je razvila po fizikalnih zakonih statike in dinamike, da je dosegla višek fizikalnotehnične stabilnosti, ki omogoča ravnovesje, brzino, čim manjši upor in trenje, najkrajšo linijo itd. Do tehnike so prišli redki vrhunski smučarji in fizikalni eksperimenti za zeleno mizo. Pri tem niso mislili na povprečnega človek, na njegov gibalni aparat in živčni sistem. Sicer pa je danes pri vsakem športu, s katerimi se dosega ekstremni dosežki, značilno zanemarjanje organskih možnosti in veljavnih človeških meja. Človek pa je merilo vsega, anthropos metron ton panton, stara grška modrost velja tudi za današnje čase.

Zato mora učinkovita smučarska profilaksa to upoštevati pri opremi, tehniki važnje, pri ureditvi proge in pri psihični in fizični pripravi človeka. Oprema

mora biti prirejena človeškim zmožnostim, tehnika mora upoštevati človeški organizem in njegove sposobnosti, fizika smuka ne sme mimo psihike človeka. Posebno je treba pri pripravi človeka imeti pred očmi nedeljskega smučarja, pregaranega, zasedenega, neaklimatiziranega. Posebno starejši ljudje naj ne opuste zdravniške preiskave, ki naj ugotovi, kolikšnim naporom so še kos. Brez razsodnosti in samodiscipline in seveda brez obzirnosti do sovozačev na pistah moderno smučanje ne bo ubiralo pravega tira.

KAKO ZMANJŠATI ŠTEVILO SMUČARSKIH NESREČ IN NEZGOD

Zdravniki, ki imajo opravka s ponesrečenci s smučskih pist, pri profilaksi na prvem mestu omenjajo smučarski trening, h kateremu spada dnevna jutranja gimnastika in to ne samo pred sezono, marveč vso zimo, prav do konca zime. Čim bolj gre zima »noter«, tem hujši tempo jemlje smučar na progih, saj ima vedno več vaje in izkušnje, s tem pa se tem raje loteva večjih tur in naporov. Smučarska telovadba mora to stopnjevanje tempa in naporov upoštevati.

Vsak smučar vozi in skoraj vsak tudi pada. Zato mora vsak biti kos tudi tehniki padca. Pasti je treba »sproščeno« in pri tem varovati glavo pred deskami in posebej robniki. Tempo spusta je treba jemati po tehnični sposobnosti in po starosti. 10–12 % nesreč se zgodi zaradi karambola med dvema smučarjema. Ta procent bo verjetno rasel, saj se gneča na progah gosti in zoper njo se kaj malo naredi.

Statistika pove, da so varnostne vezi sicer dobra obramba zoper nezgode, vendar ne zamolčujejo, da je v 45 % prišlo do nesreče, ker so vezi zatajile, niso »delale«, ker niso bile prav nameščene. Bolj pridejo prav za tehnično izšolane smučarje, za »nedeljske lovce« pa nevarnost povečujejo, najsi bodo pretrdo ali premehko nameščene.

Ogrevanje je važno posebno danes, ko smučarji zavzemajo breg tako kot nadstropja v nebotičnikih. Nikoli takoj iz kabine na štart! Atlet se še poleti dalj časa ogreva pred startom, da bi se mu ne trgale mišice. Še posebej je danes ogrevanje važno, ko ga smučarska obleka ne pospešuje, saj je pol volnena pol iz umetnih vlaken, slednja pa za ohranjanje toplote niso kaj prida, posebno pa ne pri takih hlačah, ki so danes v modi, saj jim manjka zračne izolacije (spominjajo na moške hlače izpred 200 let).

Podcenjevanje spustov in prog spada nedvomno med vzroke nezgod, da ne govorimo o opozorilnih znamenjih, ki jih smučar ne bi smel prezreti, ampak vselej upoštevati kot šofer na cesti.

V Švici so smučarske nesreče že številnejše kot obratne. Po uvedbi proste sobote so vidno narasle. Ali ni drugih ukrepov zoper nesreče kot večje število reševalcev, več reševalnega orodja in več policije na nogah?

Švicarji sodijo, da je teba zlo odpravljati pri korenini: Smučarjem je treba dati več prostora, več prog, več centrov. Voditi je treba evidenco nad frekvenco v smučarskih centrih, to je tedensko objavljati ali razpošiljati, skratka smučarje je treba razvažati, voditi po načrtu. Predvsem pa morajo smučarji drugače pojmovati telesno vzgojo in obnašanje do sočloveka na progah. Treba bo spet uvesti turno smučanje, popolovanje na smučeh, ki je zdaj povsem izumrlo. »Ničija zemlja« smučarskega sveta se širi, gosté pa se podaljšana stopala v vežah žičnic in zglajenih progah, ki omogočajo predvsem brzino – te pa je v življenju danes gotovo povsod preveč.

PRVIČ NA PLANINE

Ing. Dušan Krapež

Naš očka je bil zaveden Slovenec in navdušen planinec. Že v prvih letih ustanovitve Slovenskega planinskega društva je postal njegov član. Društvo je bilo takrat krepka trdnjava proti prodirajočemu nemštvu. Za noben denar ne bi tiste čase član SPD prestopil, denimo, praga takratne Deschmanns-Hütte ali morda Maria Theresien-Hütte v Triglavskem pogorju. Mlajšemu rodu naj povem, da je bila prva, današnja Staničeva koč, druga pa Planika. Kredarica in Aljažev stolp sta bila takrat simbola slovenstva še celo, ker stojita na hrbtu oziroma na glavi Triglava, ki nam Slovincem pomeni dosti več, kot pa samo »najvišji vrh v Sloveniji«.

Nam otrokom so bili že zelo zgodaj dobro znani priimki tedanjih »piparjev«: Kadilnik, Knafelj, dr. Tomišek, Korenčan in drugi. Saj se je naš očka z njimi pogosto srečaval v gorah. Prva svetovna vojna je močno zavrla vse – tudi planinstvo. Kmalu po vojni je očka privlekel iz naftalina svojo planinsko uniformo. Jaj, kako smo jo otroci spoštljivo ogledovali. Suknjič je bil športno krojen, hlače so bile še najbolj podobne »pumparicam«, le da so bile nekoliko ožje in krajše. Vedno je nosil hlače spuščene. Uniforma je bila iz rjavkasto-zelenega lodna. Klobuk je bil nekam »robinhoodski« s kratkim ščitnikom. Na njem je bil stalno pripet stari častitljivi znak SPD. Če k temu dodamo še težke gojzerice in debele volnene dokolenke, sem opisal že kompletno njegovo uniformo. Skoraj bi bil pozabil na cepin. Na manjše ture je raje jemal s seboj palico. Ta pa je bila posebne sorte. Na prvi pogled povsem navadna, je imela na zgornji tretjini širok medeninasti obroč. Bila je dvodelna. Če si prijel za kljuko, si po nekaj zgibih levo in desno lahko izpulil gornji del iz spodnje nožnice. Kljuka z nekaj decimetrov ravnega dela palice je imela na koncu zvijavo jekleno pramenko, kakega pol metra dolgo, z jekleno bunkico na kraju. To je bilo pravo defenzivno orožje. No, miroljuben kot je bil, naš očka tega korobača nikoli ni potreboval za obrambo. Palica je bila kljub temu zelo lahka in priročna.

Otroci smo že prav majhni s starši hodili na krajše izlete v bližnjo ljubljansko okolico. V letu 1924 pa se je zgodila velika sprememba. Očka nas je vpisal med člane SPD. Naš akcijski radij se je zelo povečal. Naše izletništvo se je sprevrglo v planinstvo. Dosti kasneje sem poskusil na Mrzli gori tudi z alpinizmom, pa sem ugotovil, da mi ta zvrst ne leži. Dolga leta sem bil in sem še zvest obiskovalec naših gora, pa naj se že imenujem: planinec, hribolazec, turist, gornik ali izletnik. Sedaj se pa res nagibam k izletništvu.

Prva naša večja tura je bila: Kamnik – Velika Planina – Dol – Kamniška Bistrica in nazaj v Kamnik. To je bilo pripravljajna! Tudi jaz sem dobil ustrezno uniformo. Najbolj sem bil ponosen na svoj stožčasto poveznjen zeleni klobuček z ozkimi kraji in pletenim trakom brez peresa. Nekdo ga je krstil za »piš-me-uh« klobuk. In ta »pišmeuh« klobuk me je leta in leta spremljal po hribih.

Nad tako turo bi se marsikdo dandanes prezirljivo namrdnil. Sedeš v avto, se potegneš do žičnice in si v kaki uri na Veliki Planini. Tam se malo sprehodiš, paziš, da ne stopiš na kako odvrženo konservno škatlo ali kak drug odvržen civilizacijski rekvizit, poješ in popiješ kaj, pa hajd nazaj na žičnico in v dolino. Tam sedeš zopet v avto, najbolje seveda v lastnega, se potegneš do Kamniške Bistrice, pa je opravljeno. Če šofiraš sam, dobro preštej še kaplje, če si ga kaj srknil.

Premišljuje in tehtam vse dobro in slabo o žičnicah. Za starejše obiskovalce naših gora je pravzaprav z žičnico marsikomu omogočeno, da se še lahko navžije gorskega zraka. Krepko pa mora pri tem zamižati kar na obe očesi, da namenoma prezre vse tisto negativno, kar prinaša civilizacija s seboj iz nižin v gore. Nekulturno obnašanje nekaterih, žal najbolj glasnih, pijančevanje, izzivanje, odmetavanje odpadkov, kamor pač pade itd., kaj bi našteval. Nekoč temu ni bilo tako.

Komaj se je zavitato, se je že formirala prva skupinica: očka, sestri, še kdo in jaz, kar pri nas doma pod Rožnikom. Peš v popolni »bojni« opremljeni smo hiteli skozi Tivoli k prvemu kamničanu na gorenjski kolodvor. Tam se je še kdo pridružil. Stari dobri kamničan nas je v slabi uri pripeljal do stare postaje v predmestju Kamnika. Marsikdaj smo bili priče, ko je kak nadobuden mladeček na kolesu tekmoval s hlaonom na ravnem delu proge ob cesti med Črnučami in Trzinom. Dostikrat je moral kamničan kar dobro pritihniti, da je zmožel

tekmeca. Vselej je veselo zaukal »u-u-u-u«, češ, pa sem ga. To smo se smejali. Navijali smo, kakor je kazalo.

Pot nas je vodila skozi mesto naravnost proti barieri Kamniških planin. Zid ob smodnišnici se je nemarno dolgo vlekel. Edina tolažba je bila ob cesti šumeča Bistrica. Nekaj ovinkov in že smo v Stranjah. Še malo in že smo v Stahovici. Ustavili smo se vselej, tudi prvič, v znameniti gostilni Pri Korlnu. Napolnili smo naše »tanke in namazali ležaje«, če se sodobno izrazim.

Šumenje bližnje Bistrice, sočna gorenjska govorica Korlnove mame, vedrost našega očka, lepo vreme in naša mladost so storili svoje. Vplivali so na pravšno razpoloženje vseh nas, ki smo kanili stopiti v svetišče gora. Krenili smo proti Črni, stopili strmo v breg, nasproti nam je mežikala, bela, v soncu ožarjena cerkva sv. Primoža. Žal, še do danes nisem imel priložnosti, da bi si ogledal znamenite freske, čeprav si to želim že dolgo. Upam, da še nisem zamudil.

Bil je to moj prvi večji vzpon. Samo ob sebi se mi je zdelo umljivo, da gre pot navkreber, če grem na goro. Nemalo pa sem se začudil, če se je pot sprevrgla v vodoravno ali celo navzdol. Pri tem se mi je že takrat zdelo škoda »martra« navzgor, ko sem tako meni nič tebi nič zopet zgubil na višini, ki sem si jo tako trdo priboril.

Bližnjica na Pasjih pečeh bi skrajšala pot za kake četrt ure. Vendar je del poti čez eno ali dve hudourniški grapi bolj izpostavljen, zato očka takrat ni tvegala toliko novincev voditi čez Peči. Na križišču smo posedli.

Stara častitljiva koča – kje si? Srečne oči, ko so te zagledale. Kof skrbna koklja si čepela med piščanci, med tako značilnimi pastirskimi stanovi. Takih koč nisem videl še nikjer. Takrat smo jih našli na Veliki Planini 54, na Mali pa 45. To sem si dobro zapomnil. Ko smo se okrepčali in odpočili, smo pohajkovali po obeh planinah med živino, ki je mirno mulila sočno planinsko travo. Poleti je na planinah vzdušje prav posebno. Dejavniki, ki pripomorejo k uživanju v planinah, so številni. Za vsak čutni organ je kaj. Pogled na koče, na pasočo se živino, na osamele skale in pečine po goličavi, pogled na nizko grmičje in na osamele krivenčaste viharlike, potrkavanje debelih in tankih zvoncev in zvončkov pasočo se živine, duh po svežem in kislem mleku pa duh po ožganem lesu in smoli ter svežih kravjekih! Vse to je

pomenilo in mi še danes pomeni – planino poleti.

Naslednji dan smo krenili čez Dol v Kamniško Bistrico. Program je bil podoben. Po počitku in izdatnem okrepčilu smo pohajkovali po bližnji okolici. Slekli smo čevlje in nogavice in bosih obhodili po vodi tisto ogromno skalo ob desnem bregu Bistrice pri koči. Joy, kako so noge pomodrine! Po Kneippu smo brž notaknili nogavice kar na mokre noge in obuli okovanke. Bistrica je vso utrujenost potegnila iz nog.

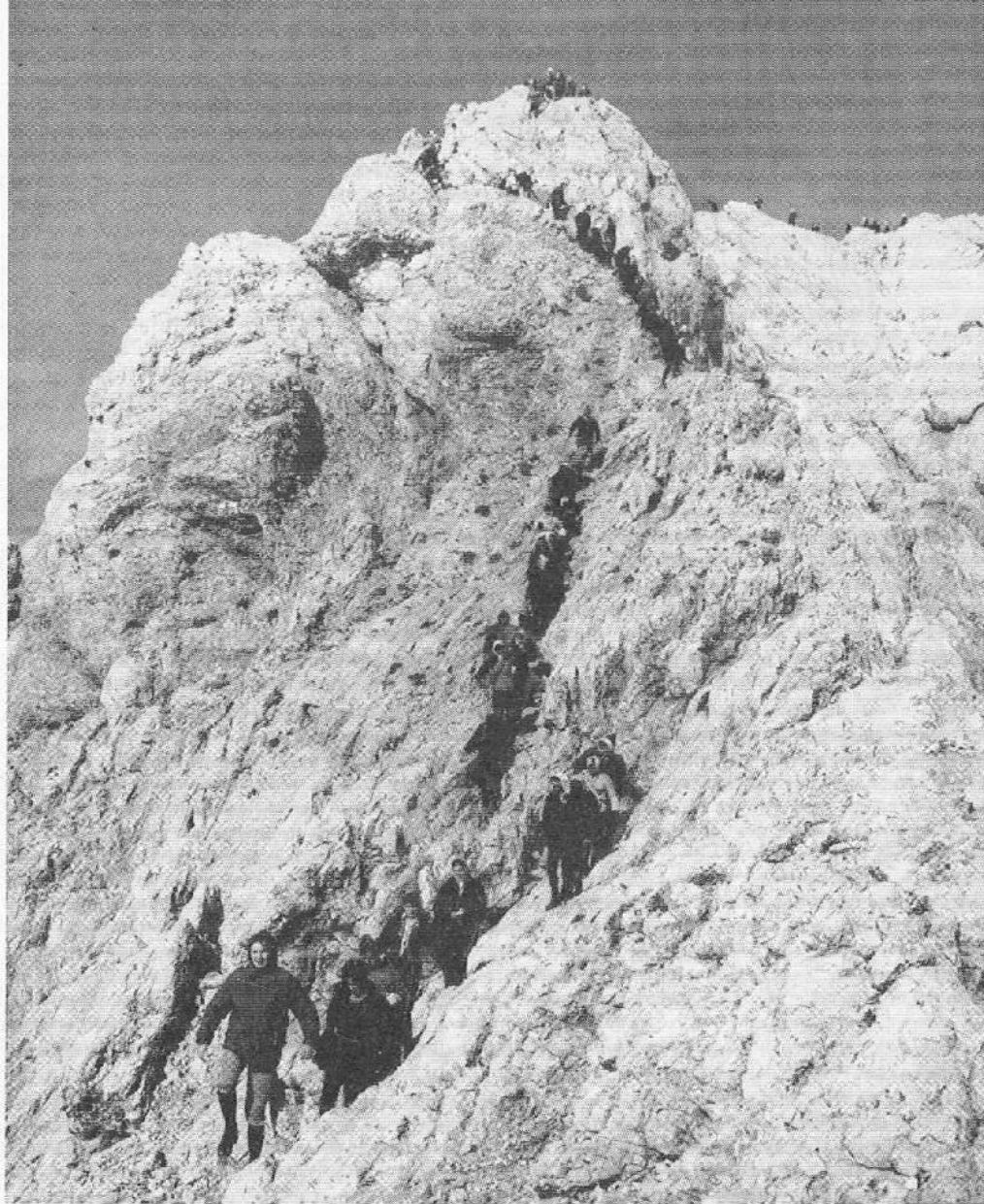
Spali smo dva ali trikrat. Vedno seveda na skupnem ležišču. Tega smo bili otroci zelo veseli. Napenjali smo ušesa, da ne bi preslišali tudi tistega dela šaljk in dovtipov, ki jih povedo dostojni ljudje ponavadi šepetaje. Od trenutka, ko smo legli, po do trenutka, ko smo zaspali, je pretekla vselej kaka ura ali dve. Šaljivcev v hribih se ne manjka. Ob desetih je ponavadi v koči zakraljeval mir. Disciplino je kršil le redkokdo.

Še danes sem očku hvaležen, da me je popeljal v gore, me naučil opazovati in ljubiti gorski svet, da mi je vzbudil vse tiste lepe in vzvišene občutke ob stiku z naravo. Planinske »etike« pa ni vcepljal, postavim, z dolgočasnimi pridigami, češ tega ne smeš ali to moraš tako in tako. S takim načinom pridejo starši in vzgojitelji pri otrocih kaj kmalu ob zaupanje. Edino, kar sem včasih slišal iz njegovih ust, je bil rek: »Manj govori pa več misli!« Pa le na najbolj izpostavljenih mestih med potjo. Njegov osebnostni zgled je bil neprecenljiv.

Izvrsten družabnik, dober pevec, plesalec in njegova vedrina, vse to je vplivalo, da je bil pri ljudeh priljubljen. Do mladine je imel še posebej topel in prijateljski odnos. Najbrž je temu botrovala njegova res grenka mladost. Ko se je čez čas izoblikovala stalna planinska družba, povečini mladih, so mu mladi prijatelji, naši vrstniki, nadeli vzdevek »tatelj«. Če bi »tateljnova« planinska pravila strnil, bi dejal: Na planine in gore hodi ustrezno opremljen. Imej s seboj raje kako »cunjico« preveč kot premalo. Ne pozabi na rezervno perilo! Hodi zlagoma in enakomerno. V hujsi strmini večkrat počij za minuto ali dve, kar stoji, da se oddahneš. Po vsakih dveh urah hoje si privošči daljši počitek sede.

Izogibaj se tekočin. Če že, potem zaužij požirek ali dva pa ne kravja, oslajenega čaja ali kave. Alkohol in cigaretam se med hojo odpovej!

Opazuj in prisluhni naravi. Ne bodi preglasen, ne proži kamenja, ne plaši z ukanjem živali in

Sto žensk sestopa s Triglava

Foto Joco Žnidaršič

ne trgaj cvetic. Privošči, da njih lepota razveseli še druge oči.

Do tovarišev bodi tovariški! Ne imej tovarištva le na jeziku. Pomagaj, bodi ustrezljiv. Nikdar ne veš, če ne boš tudi ti nekoč potreboval pomoči bližnjega.

Tudi neznane osebe, ki jih srečavaš, pozdravi. V hribih smo vsi ena sama velika družina.

V koči bodi dostojen, nevsiljiv, ne preglasen, ne pijančuj, zlasti pa z razgrajanjem ne moti tistih, ki so potrebni počitka.

Odrabljenih predmetov ne odmetavaj kamor-sibodi. Zlasti ne okrog kože. Vedi: »Snaga v hiši in okoli nje je zrcalo kulture prebivalcev.« Za tvoje zlate nauke, očka, lepa hvala. Z njimi stopam v naravo, bodisi v gozd, na travnik ali v skale, z občutkom, podobnim onemu, kot ga ima, denimo pobožna žena, ki se prekriža, preden vstopi v svetišča. Ali pa je morda podoben občutku zaljubljenca, ki gre na prvi zmenek?

PO STEZAH PREK KUMA

Jože Jesih

Zadimljena, prašna, nenehnega trušča in ropota polna je dolina spodnjega dela Trbovelj. Neprenehno se vali črni sajasti dim iz visokih dimnikov trboveljske cementarne. Po ozkem grlu se leno pomika in posipava tu naseljeni kraj.

Tujec, ki prihaja v to rudarsko naselje, se prav čudi, da človek v tem okolju še živi. Cementni prah je pobelil listje dreves. Po nekaj tednih osivi in odpade. Cvetja in zelenja je tu kmalu konec. Smrad po plinu nas priganja k želji po svežem, čistem zraku v planinah. Trboveljčani čislajo svojo kočjo na Kumu. Že deset in desetletja je Kum znan tudi daleč naokoli na Gorenjskem, Hrvaškem in globoko na Dolenjskem. Romarji so pred mnogimi leti ubirali pot peš po raztrganih stezah in kolovozih. Kako pa dandanašnji? Mnogokrat se sliši v veseli družbi: »Gremo na Kum, saj smo planinci«. Pa se usedejo v fička in so v dvajsetih minutah na vrhu, lepota pa je ostala vsa za njimi.

Cesta pelje na Kum iz Trbovelj prek Žvrlnca mimo vasi Dobovec proti lovski koči. Od tod te vodi med smrekami in jelšami. Nepopisno

lepo je tamkaj v maju. Človek mora obstati in občudovati. Vse je tako živo. Med svežim zelenjem in pod šumečimi krošnjami orjaških dreves hodiš proti smučarski koči (Lontovž). Prijazna in na moč ustrezljiva oskrbnika Štefka in Jože te že na nekaj sto metrov opazujeta iz kuhije. Prijazno si sprejet. Če imaš kako posebno željo, ji je tudi ustrezno, če je le mogoče. Jože je kar precej čez Abrahama, knapovska grča, rahlega zdravja, pa kljub temu vedno nasmejan. Okrepčan kreneš od kočje proti vrhu Kuma, ki je oddaljen kake pol ure hoda. Odpre se ti lep razgled na vse strani. Ob jasnih dnevih se vidi celo naš Triglav.

Septembrski dan sva se z bratom Lojzetom spustila vzdolž Kuma v vas Klečevco na vzhodni strani Kuma. Neutrudljiva gozdna pohajača sva ta dan izbrala za lešnike. Pripogibala sva močne leskove veje in smukala sadež v nahrbtnik do pozne popoldanske ure.

Sonce se je nagibalo k zatonu, ko sva zapuščala prelepo klečevsko dolino. Pot naju je peljala visoko nad Župo, mimo Dolančevih in Feletovih. Pri hlevu sva srečala dve dekletci s težkim tovorom na ramenih. Obstal sem in v meni so se zbudili spomini na otroška leta. »Čigave pa ste?«

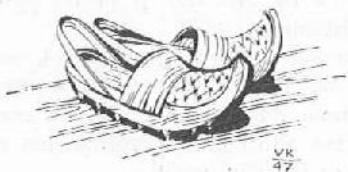
»O, jaz sem Dolančeva, ta je pa Feletova, obe sva tu doma.«

»Kam pa boste s tem tovorom?«

»O, tu gor po stopnicah pa na pod.«

Težko mi je bilo pri srcu, ko sem opazoval otroška kolena, ki so se šibila pod težkim košem s svežo krmo in gabrovo trto zažeto v otroška ramena. Takšno je še danes marsikje v hribovskem svetu življenje šolskih otrok. Vsak čas jih priganja delo, trdo delo, potem pride na vrsto knjiga in grizljaj kruha, vmes še pot po dve uri hoda v vsakem vremenu v »učilno zidano«.

Vzel sem v roke aparat in dekletci fotografiral. Zdelo se mi je, kakor da ob njiju doživljam svoja mlada leta.

Dolančeva pa Feletova sept. 1968

Pod mrtvimi oblaki kričijo črni ptiči. Zaletavajo se v samoto in postajajo njena tožba.

Piješ jo, privijaš se k njej in se
dotikaš njene neskončnosti. Enak si ji,
zakaj v tebi odmevajo njeni kriki,
ti si njena nedoumljivost.

Včasih je tesnoba samo začetni spremljevalec, drugič pa se te oprime kot megla in takrat te vsak oprimek spomni na brezno in vsaka stopinja zaniha nad njegovo temo.

Potem pa je pod tabo življenje in
vse, kar je grdega, je pod tabo. Velik si,
lahak in tvoj vrisk sreča.

Med trave legajo vetrovi in samotneži strmijo vate.

Iščeš konec svojega vrha. Misli kričijo
kot črni nemir ptičev. Stena je trda,
hladna, potne roke se rahlo tresejo.
Trenutek, z očmi slediš vrhu in preden
je tvoja daritev končana, padeš. Spet
si sam, z nedokončano simfonijo vetrov,
s soncem, ki sije daleč, in s steno, ki
te previdno jemlje.

Očiščen si sprejel spoznanje poslednjega trenutka.
Pridi, govori...

Samota molči, tudi jaz molčim.

Pridi veter, padi samotnež, da uničiš višino žalosti.
Vrni se, človek! Tvoj vrh je svetel in še čaka. Njegovo
dno se umirja in valovi, razpeto je na zemljo, izgubljeno...
Življenje je samo korak v smrt.

Gore ne lažejo, ne skrivajo. Kjer ni
laži, je tudi ljubezen. Bile so moja
ljubezen in zdaj sem jaz njihova lju-
bezen. Kaj je lepše, ko umreti v
ljubezni. Ne bo me več v šoti, na
cesti. Tema bom in svetloba, veter
in tišina. Z vami bom, ko bodo
prsti drseli po trupu gore in trepe-
taje grabili luč.

Nihče ni bolj neusmiljen, kot je žalost in nihče ti ne sledi tako
zvesto kot obup.

Zamenjati življenje za smrt. Postati svoje bistvo.

Noč je grabila dan, da je zardel ugašal.

Bila je samota, široko zevajoča je pričakovala.

Dolgi, nestrpni skoki so se ustavili na gori.

Stali so, temni v temi, negibni in molčeči.

Za njimi je ugašalo nebo in je strmela zemlja.

Konec je vrha, konec stene. Samo nebo
se vrtilo z oblaki in tišina molči.

In ko sem se ozrl nazaj, v globino
iz katere sem se znova rodil, se je
bučanje okoli mene sprevrglo
v mogočno hrumenje Pete Beethovnovne
simfonije.

Zaprl sem oči, nem, srečen ob misli,
da mi je dano stati tu gori...

V steno se zaletava veter in stena se ga ne boji, saj ve, da vse,
kar poganja iz nje, ne more umreti.

Metka Rotovnik

O PROBLEMATIKI VODNIŠKE IN TURISTIČNE LITERATURE

Tone Strojín

ropagandna komisija PZS je ob izidu novega zemljevida Julijskih Alp, 1 : 50 000 sklicala tiskovno konferenco s turističnimi novinarji. Razgovora so se poleg sklicatelja in načelnika propagandne komisije ing. Tomaža Banovca udeležili za PZS še njen podpredsednik Tone Bučer, član UO PZS Franci Savenc in načelnik kulturno-literarne komisije PZS Tone Strojín, od turističnih in novinarskih delavcev pa tov. Sršen (Turistični Vestnik), tov. Kralj (Delo), tov. Krišelj in tov. Slabe (RTV) ter tov. Železnik (Večer).

V novejšem času je prišlo do sproščene izdajateljske dejavnosti na področju kartografske dejavnosti. Možno je nabavljati specialke pri Vojnografskem inštitutu v Beogradu, vendar samo izdaje starejših datumov iz predvojne Jugoslavije ali iz časa kmalu po vojni. Za potrebe JLA so danes po letalskih posnetkih izdelani že odlični zemljevidi, ki pa so civilnim osebam nedostopni, nedostopni pa tudi turistični in planinski organizaciji pri izdajah vodniške literature. Upravičeno vprašanje smotrnosti dvojnega financiranja za isti namen, saj se iz narodnega dohodka vzdržuje obramba kot turistična dejavnost. Ekonomičneje bi bilo, da se pri Vojnogeografskem inštitutu izdelajo

karte za široko uporabo, na te osnove pa se natisnejo še elementi za posebne potrebe.

Velik problem so ledinska imena, posebej v stičišču treh dežel Slovenije, Koroške in Furlanije. Pri tem je zanimivo to, da imena gorskih vrhov lažje kljubujejo potujčevanju kot imena naselij, vasi in mest. V Sloveniji še ni izdelane enotne nomenklature ledinskih imen. Edina kolikor toliko znana vira za Julijske Alpe sta Tumovo Imenoslovje Julijskih Alp in Krajevni leksikon Slovenije. Pomanjkljivost slednjega pa je v tem, da se tekstovni del ne sklada s prilogami, ki vsebujejo več ali manj občinske meje z vrisanimi vasi in kraji ter posameznimi vrhovi, ledinska imena in markirana pota pa odpadejo. Za poimenovanje vrhov in planin rabi ljudstvo svoj izraz, znanstvenik spet svoj, večkrat tudi planinec. Zato je delo kartografov toliko bolj nevhvaležno, ker se morajo poleg izrazito kartografskega dela ukvarjati še s krajevnim imenoslovjem. Iz neenotnega imenoslovja izvira vsaj večina kritike kartografskih del. SAZU naj pospeši svoja prizadevanja in skupaj z geografskim, etnografskim in urbanističnim inštitutom čimprej poenoti imenoslovje v Sloveniji. V doslednejših prizadevanjih so velik delež že dali ravno planinci: dr. Henrik Tuma, dr. Jakob Prešern, dr. Viktor Vovk, dr. Šašel, arh. Vlasto Kopač in drugi z objavo svojih spisov v Planinskem Vestniku. Ta naloga pa je pomembna tudi z narodopisnega stališča, saj gre pri krajevnem imenoslovju tudi za proučevanje slovenskega etničnega ozemlja, ki je marsikje onkraj državne meje.

Nepopolna je evidenca kartotek in register gorskih potov. Čeprav je bila markacijska dejavnost ena prvih dejavnosti planinske organi-

Nepozabno srečanje

Foto ing. Rajko Zagar

zacije, ki je kazala ljudem pot v gore, se zlasti pri izdajanju vodniške literature kaže naraščajoča potreba po kolikor toliko ažurni evidenci vseh markiranih potov, kartoteki z opisi poti in registru potov. Planinska organizacija bi za to operativno nalogo morala imeti plačanega človeka. Enak problem je tudi z ureditvijo centralne planinske knjižnice v Ljubljani, ki je najbogatejša tovrstna strokovna knjižnica v Jugoslaviji. Vsebuje nad 6000 knjižnih enot, publikacij in periodik, ki so razvrščene po avtorskem in abecednem kazalu, manjka pa ji vsebinsko oz. geselsko kazalo. Za namestitev strokovne moči, ki bi knjižico tudi strokovno preuredila, pa ni proračunske postavke v letnem proračunu PZS, ki zmora profesionalni kader komaj v organizacijski dejavnosti tj. tajništvu in računovodstvu PZS. V tem pogledu čaka PZS še ena velika naloga.

Kartografska dejavnost ob takem stanju postaja vse bolj enciklopedična dejavnost. Skodljivo pri tem je to, da poteka po več tirih, kar povečuje stroške, zahteva več časa in postaja razdrobljena. Kljub tolikim institucijam, kot so PZS, Turistična zveza Slovenije, Komite za turizem, in tolikim PD in TD ter številnim znanstvenim zavodom manjka nekoga, ki bi avtoritativno koordiniral potrebe na eni in zmogljivosti na drugi strani. Povsod se iščejo sredstva, pri tem pa se nehoti zanemarja kvaliteta storitev. PZS je na zadnji skupščini 19. aprila 1969 sprejela sklep, da uvede kakovostni znak za vse edicije planinske organizacije. K temu jo je privedlo stanje v planinskih postojankah, kjer zaradi kiča »domačih mojstrov« nimajo prostora kvalitetne razglednice. Žalostno je tudi to, da društva ne pokažejo zanimanja za enotno nabavo razglednic kljub vabilu PZS, ki jim v te namene daje maržo.

Pri izdajanju vodniške literature je značilno še, da prevladuje vizualna propaganda. Morda je temu vzrok pomanjkanje časa, da bi se turist ali planinec posvetil širšemu proučevanju literature, ampak pričakuje od zemljevida, da mu na majhnem prostoru najnazorneje pove, kar ga zanima. Ob tem se seveda pojavlja vprašanje čitanja kart in univerzalnosti kartografske obdelave zemljevida. Poseben problem vizualne propagande je njena ekonomičnost. Trenutno so v modi prospekti krajev, ki bi jim morale slediti kvalitetne razglednice. Medtem ko se prospekti delijo brezplačno, bi se z razglednicami iztržil denar. Ker jih manjka ali pa so nekvalitetne, ostajajo ležeča obratna sredstva. Problem so tudi razglednice z risano

panoramo okolice, ki turistu nadomeščajo zemljevid, ki ga ni. Obenem ga v žepni obliki lahko spremlja na turi in so mu po ceni dostopnejše kot drag zemljevid. Koliko nam tu manjka turistične iznajdljivosti! Privlačne bi bile še perforirane razglednice v blokkih, ki se jim odtrga razglednica, v bloku pa ostane isti motiv v manjšem formatu.

V sosednih deželah se zemljevidi ponatiskujejo in izpopolnjujejo vsako 3 do 5 leto. Pri nas ni tako, zato prihaja do pomanjkljive evidence, tako da vodniška literatura ne dohaja oz. prehiteva situacijo na terenu.

Manjka nam tudi sicer še programska trdnost in disciplina pri izvajanju. Zaradi pravočasne priprave in objave koledarja planinskih akcij za naslednje leto je skupščina PZS sklenila, da se občni zbori v bodoče vršijo v jeseni. V Sloveniji je sedaj bilo le 5-6 društev, ki so se držala v začetku leta terminsko sprejetega programa izletov. Zato bi bilo v bodoče prav, da se izda v začetku leta bilten z izleti društev s konkretno navedenimi termini, vodji izletov, cenami in programi, kot je to v navadi pri sosednih planinskih organizacijah. Dobrodošel bi bil tudi zanesljiv turistični informator, kdaj in katere planinske kočice so odprte v posameznih letnih časih ali prazničnih dneh spomladi, jeseni in pozimi, kolikšne so cene prenočitev za člane in nečlane, kolikšna je kapaciteta koč, kdaj obratujejo žičnice in kakšne so cene, kdaj so pluzeni prelazi (Vrščič) itd. Vse to pa zahteva mnogo turističnega posluha in discipline.

PZS pogosto pride v težave, ko je treba hitro posredovati fotografijo te ali one gore, te ali one stene sodelavcem v tujini, objaviti sliko zaslužnega planinskega delavca v časopisju, pokazati nek diapozitiv itd. V te namene je poleg katastra potov, evidence kapacitet in turističnih informacij potreben propagandno-dokumentacijski center s foto in diatekami, ki bi bil skupaj s fotoodsekom v stanju ustreči v najkrajšem roku propagandnim zahtevam. Mnogokaj je bilo že kliširanega v zadnjih petnajstih letnikih Planinskega Vestnika. Treba bi bilo urediti to gradivo po tematiki in uporabnosti za propagandne namene. Za orientacijo bi uporabili Wester-Mazijevo Splošno kazalo k letnikom PV 1951-60. Propagandno-dokumentacijski center pri PZS bi bil tudi v veliko oporo novonastajajočemu planinskemu muzeju.

O teh zadevah je tekel delovni razgovor turističnih novinarjev s planinskimi delavci. Ne prvič. Upajmo, da ne zaman.

DRUŠTVENE NOVICE

DAN PLANINCEV 1969

Dan planincev je propagandna komisija pripravila z osebnim stikom na meddruštvenih sestankih in z dvema okrožnicama, iz katerih je razvidno, kako si je ta dan zamislila in kaj naj bi pomenil za širjenje planinstva in njegov vsebinski napredek. Ena od okrožnic pravi med drugim: »Skupščina Planinske zveze Slovenije 1969 je med drugim sklenila, da se vsako leto – druga nedelja v septembru okliče za Dan planincev. Ko stojimo pred prvimi takim dnevom, je razumljivo, da nam njegov program po obliki in vsebini še ni jasen in da ne more biti povsem določen. Gotovo pa je, da bodo morala vsa društva k temu prispevati po svojih močeh, krajevnih okoliščinah in po sredstvih.

Ker je od začetka pri vsaki stvari v precejšnji meri odvisen nadaljnji potek in razvoj, je prav, da prvi Dan planincev izvedemo s takimi izletni in prirreditvami, za katere vemo iz izkušnji, da so privlačne in da imajo propagandno-vzgojni učinek.

Med te spadajo nedvomno dobro pripravljene in dobro vodeni izleti. Predlagamo, da za Dan planincev izberete manj znane, manj obiskane in ne prezahtevne cilje, ki pa so mikavni in za razgledanost po naši domovini pomembni. V prilogi je naštetih nekaj takih izletnih ciljev. Kulturno zabavni del bo večji del odvisen od pevskih zborov in glasbenih ansamblov. Če so društva z njimi dobro povezana, Dan planincev ne bi smel mimo njih. Načelo: Manj, pa tisto dobro.

Športni del je možno samo improvizirati in še to ne povsod. Športa brez tekmovanja ni, zato z njim posebej lahko zaposlamo in pridobivamo mladino. Morebiti bi taka tekmovanja planinstvo tesneje povezala s splošno telesno vzgojo.

Med navodili, ki jih vsebuje druga okrožnica, pa beremo:

»Ob 9. uri v nedeljo bo startala z vrha Triglava štafeta s plamenico, ki bo preko Karavank in Kamniških Alp prispela 5. oktobra na proslavo 100. obletnice vižmarskega tabora. Štafeto-plamenico bomo nosili ob sobotah in nedeljah po trasi Triglav – Mojstrana – Golica – Stol – Tržič – Storžič – Jezersko – Grintovec – Kokrsko sedlo – Kamniško sedlo – Velika planina – Rašica – tabor v Vižmarjih. Vsa planinska društva prosimo, da za ta dan poskrbe za to, da bodo njihovi domovi oskrbovani ter predvsem, da bodo odprti. Ob 16.30 bo po RTV Ljubljana (1. program) govoril predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik o planinskem dnevu.

Gorska reševalna služba bo ta dan preizkusila svoje brezžične zveze tako, da bo povezala Slovenijo.

Vsi izleti naj bodo vzorni. Posebno je treba preprečiti onesnaženje počivališč in okolice planinskih postojank, neprimerne načine kurjenja, nepotreben hrup, trganje cvetja in podobno. Vodstvo izleta naj opozarja udeležence na naravne znamenitosti ob poti. Na izletu organizirajmo čiščenje okolice koč in poti. Vsa društva vabimo, da pošljejo od 13. do 14. septembra vsaj po enega mladincev v triglavski narodni park. Tako bi se tam zbrala večja skupina iz vse Slovenije, ki bi skupaj obišla park in se po novi poti povzpela na vrh Lepega Špičja.

Načelnik propagandne komisije ing. Tomaž Banovec je poleg teh navodil poskrbel tudi za vzorno obveščanje v dnevnem časopisju in organizacijske centre v prostorih PZS. Načelnik komisije za GRS direktor vešške papirnice tov. Bine Vengust pa je s postajami GRS vso Slovenijo povezal z brezžično zvezo po naslednjih točkah: Razglednik na mariborskem Pohorju, Rogla, Uršlja gora, Peca, Raduha, Ojstrica, Brana, Grintovec, Storžič, Veliki vrh, Stol,

Triglav, Krn, Lepo Špičje, Bavški Grintovec.

Sporočilo dr. Mihi Potočniku, predsedniku PZS na vrh Bavškega Grintovca, ki je med 11. in 11.30 odprl novo nadelano planinsko pot na ta vrh, se je glasilo: »Ob Dnevu slovenskih planincev želijo gorski reševalci vsem planincem srečno in varno hojo po gorah.«

Prvi Dan planincev je v nedeljo 14. septembra 1969 uspešno minil, planinska propaganda pa je dobila nove izkušnje in uporabila nekatere nove prijeme.

T. O.

TRENTSKI FESTIVAL 1969

Osemnajsti mednarodni festival planinskega in raziskovalnega filma v Trentu ob Adiži je za nami. Pravzaprav se je festival spremenil v srečanje alpinistov, filmarjev in časnikarjev, na katerem ne teče beseda samo o dogajanju v gorah, o športu, turizmu, vodništvu in etnologiji. Trento ima svojo čustveno bazo, ki privablja leto za letom več sodelavcev, in ima svojo publiko, ki z zanimanjem spremlja vse, kar festival nudi. Priznati mu je treba, da vpliva na razvoj planinskega filma in posebej raziskovalnega. Z vsem vzdušjem, ki ga ustvarja s svojimi srečanji, debatami, konferencami, razstavami in predstavami, pa vpliva na udeležence kljub vsemu kot otok miru, kot zlata priložnost za miren pogled na stvari, ki nastajajo z vnmom, z gorečnostjo, z neznanskimi napori in z nemirnim iskanjem.

Doslej so na festivalu sodelovali Amerikanci, Avstrijci, Bolgari, Jugoslovani, Kanadčani, Čehi, Danci, Francozi, Nemci, Japonci, Indijci, Italijani, Poljaki, Romuni, Španci, Švedi, Svicarji. Po številu so največ filmov prispevali Italijani, po kvaliteti pa so skoro vsa leta prednjačili Francozi. Jugoslovani po številu filmov nismo med zadnjimi. Ze l. 1952 je v Trentu nastopil Beograjec Stanko Aleksić kot režiser, fotograf in producent s 16 mm plezalskim filmom. Leta 1953 sta pokazala svoj 35 mm film o zimi v Srbiji Michieli in Bronto Ivatović, isto leto pa je bil tu tudi 6 mm film »Reševalci« (Kosovac, Aleksić). Med konkurenti pred žirijo je to leto vpi-

san Boris Režek s filmom »Pomlad v gorskem svetu«. L. 1954 je nastopil Vardar-film z »Ohridom« (35 mm, Bilbilovski, Petkovski, Prokopjev). Po presledku treh let so pripravili Bosanci 35 mm film o Tari (Ristič, Dikovsavljevič, B. Adamič), leta 1958 Zagreb-film 35 mm film »Osamljenec« (Mrmak, Miličević) in Vardar-film »Za jeguljami« (Denes, Bilbilovski).

L. 1960 nastopimo na ekranu Slovenci s filmom »Nenavaden lov« (Kavčič, Pogačar, Dane Škerl). Naslednje leto sta bila tu Marjanovič in Markič iz Zagreba, l. 1961 pa Jovičević, Bremec in Mulič iz Budve. Isto leto smo se drugi prijavili Slovenci: Dušan Povh in Borut Lesjak, v produkciji Vibe-filma »25 let Planice«. Kakor »Nenavaden lov« je bil tudi ta film 35 mm, trajal pa je poldrugo minuto dalj. Tudi naslednje leto smo bili na programu Slovenci s »Trisulom«, ki sta ga izdelala Matjaž Klopčič in Aleš Kunaver (dolžina 640 mm, 20'). Naslednjih pet let v Trentu ni Jugoslavije. Pobud doma ni manjkalo, vzpodbud pa v Trentu ni bilo. L. 1967 nastopimo spet Slovenci s 35 mm filmom »Koledniki« (Metod Badjura, Srečo Pavlovič, Bojan Adamič, producent Viba-film) in s filmom »Na petelina« (Vojko Duletič, Viki Pogačar, glasba France Lampret, isti producent), dolžina 370 m. Po 14 filmih pa je l. 1968 dobil celovečerni Stamenkovičev film »Volk s Prokletij« v produkciji Kosmet-filma iz Sarajeva prvo nagrado »Zlati rododendron«, letos pa Gabriellijevo nagrado film »Človek-ptica«.

Film »Človek-ptica« je izdelal Beno Hvala, znani športni reporter, sodelavec RTV Ljubljana. Predsedstvu trentskega festivala je bila Gabriellijeva nagrada dana za filme, ki so posebej primerni za televizijo. Ziriija, v kateri so bili Marcel Ichač, že 20 let vodilni arbiter planinskega filma, Jean Juge za UIAA, Nikolaj Levicki za SZ, Steinmann za ZDA in dr., so v priznanju Benu Hvali poudarili sugestivnost padob in domiselno montažo. S filmom »Človek-ptica« je torej na festivalu že drugič nastopila naša Planica. Kot fotografi so sodelovali Franjo Meglič, Rudi Klarič, Janez Cimperman, Jože Potokar, Stane

Vajd, Ivo Sicherl, dolžina filma je 218 m, trajanje 20', format 16 mm. Glasba: Kvartet Novi Polonia Swingle Singers.

Letos v Trentu od naših Hvala ni bil sam. Producent Sutjeska-film je prijavil film »Naslijedje« (Dediščina), ki ga je režiral Bakir Tanović, fotist je bil Ognjen Miličević, glasbo je prispeval Mario Arkuš. Dolžina 396 m, 35 mm.

Sicer pa so v Trentu 1969 od mnogih dostavljenih filmov za konkurenco sprejeli 23 planinskih in 5 raziskovalnih filmov. Med temi so bili 35 mm filmi iz Avstrije, SZ, Italije, Poljske, Francije, Bolgarije, ZDA in Jugoslavije. 16 mm planinski film pa so zastopale Švedska, Švica, Jugoslavija, Italija, ZDA, Nemčija in Francija. Izbrani raziskovalni filmi so pripadali Franciji, Islandiji in Italiji.

Prvo nagrado »Zlati rododendron« je to pot odnesla SZ s celovečernim filmom »Nebo naše mladosti«. Ustvarila ga je kirgiška republika (Kirghizfilm, režiser Tolomusk Okeev, Kidira-ljev, glasba Ematov, dolžina 2160 m) in z njim prikazala trdo pastirsko življenje v spopadu z industrijsko civilizacijo. »Zlati encijan« pa so dobili Poljaki za kratkometražni film »Odwrot« (režija Jerzy Surdel, foto Kaliniewicz, glasba Konieczny, producent Se Ma For, Łodz). Ziriija je poudarila dovršenost in spretnost, s katero je avtor prikazal napore plezalca, ki se sam spušča preko stene, da priključimo pomoč ponesrečenemu tovarišu. V resnici mojstrovina!

»Zlatega Neptuna« za najboljši raziskovalni film so dobili Francozi za film »Pustite jih živeti«. Režiser Zuber se je v filmu zavezal za varstvo gozdnih živali. Zlate plakete in denarno nagrado so prejeli: italijanski alpinistični film o »vodniški smeri« v Crozzon di Brenta, ki jo je l. 1969 pozimi v 8 dneh naredil Rusconi s tremi tovariši, ameriški film »Ski the outer limits« s fantastičnimi posnetki smučarjev-akrobatov in italijanski raziskovalni film o reki Okamo, pritoku Orinoka in o plemenu Janoama. Veliko nagrado mesta Trenta so dobili za film o Fitz Roya Amerikanci. Pokazal je moderne poglede na alpinizem in na filmsko umetnost.

Zaradi pregleda naj omenim še države, ki so bile v 18 letih festivala zastopane z manj kot petimi filmi. Med njimi so Argentinci, Brazilija, Kitajska, Irška, Islandija, Malezija, Mexico, Norveška, Nova Zelandija, Holandija, Portugalska in Južna Afrika.

V festivalskih dneh so v Trentu zborovali zastopniki vodniških organizacij, odprta je bila razstava o alpinistični opremi, gobarska razstava in razstava slikarja Umberta Moggialija. Spet je bila tu »stavola rotonda«. Alpinisti so sedli za okroglo mizo in to pot razpredali svoje misli o temi »ženska in alpinizem«. Referat slovite Loulou Boulaz objavimo na drugem mestu. 20. sept. je v Trentu zasedala tudi komisija za opremo in varnost pri UIAA. Na tem zasedanju je Jugoslavijo zastopal ugledni član te komisije prof. dr. ing. France Avčin.

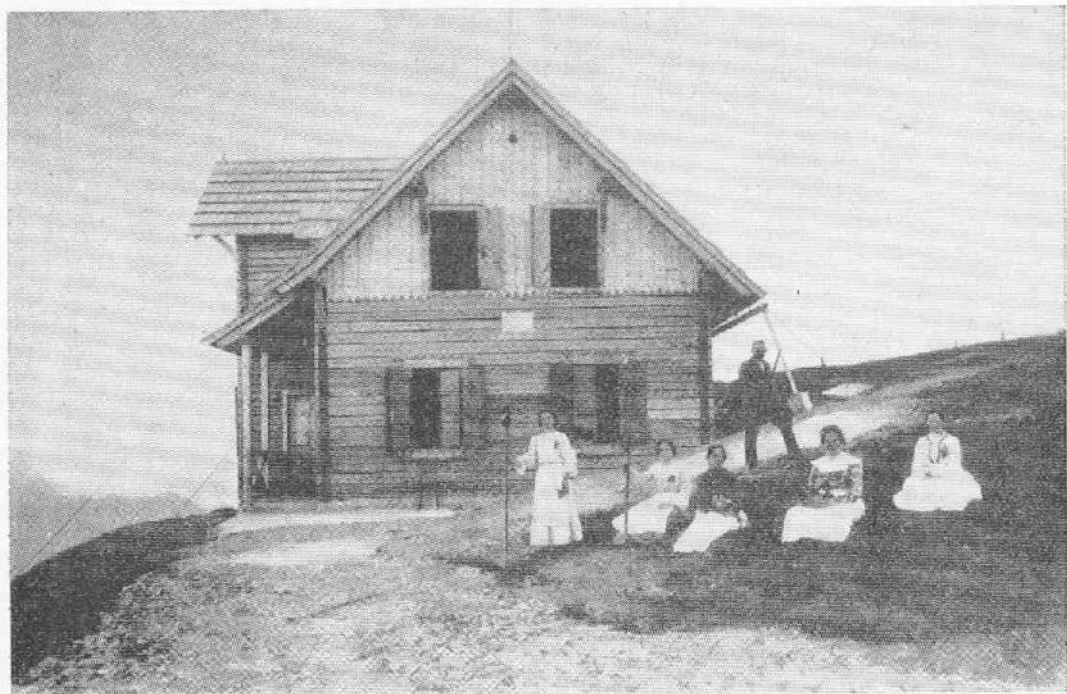
Trento 1969 je obiskala tudi večja skupina planincev iz vseh koncev Slovenije. O tem bomo objavili posebno poročilo.

T. O.

OB JUBILEJU PD JESENICE

Komaj deset let po ustanovitvi SPD v Ljubljani, Kamniku in Gornjem gradu so narodno zavedni ljubitelji in obiskovalci gora iz tedanjega kranskokorškega sodnega okraja 19. aprila 1903 na Jesenicah ustanovili deseto samostojno podružnico SPD, ki je takoj ob rojstvu pokazala izredno prizadevnost in s tem opravičila svoj obstoj. Jeseniški železarji so kot neposredni nasledniki bohinjskih fužinarjev skupaj z ljubitelji gora iz Bele peči, Rateč, Kranjske gore, Mojstrane, Dovjega, Javornika, Koroške Bele in Žirovnice znova zavihali rokave.

Že na prvi seji, 3. maja 1903 so se odločili, da zgrade na razglednih in ogroženih Karavankah prvo slovensko planinsko postojanko. Pred 65 leti, enajstega septembra, komaj leto dni po ustanovitvi SPD na Jesenicah, je bila Kadilnikova koča na Golici (1836 m) dograjena, starosta slovenskih planincev France Kadilnik je prvi slovenski kočij v Karavankah slovesno botroval pri otvoritvi

Pred otvoritvijo Kadilnikove kače na Galici, desno od kače predsednik jeseniške podružnice Karl Višnar. 11. sept. 1904

Zapisnik ustanovnega občnega zbora jeseniške podružnice SPD

Zapisnik! Slovenskega plebinskega društva podružnice na Jesenicah

Ustanovni občni zbor, se je vršil dne 16/3 1924 v gost. Vihnar na Jesenicah za podružnico št. 90 društva ob navzočnosti 38 članov in nekaterih prijateljev ob. pl. dr. Kličnik pripravljalnega odbora g. Karitne obvari obini

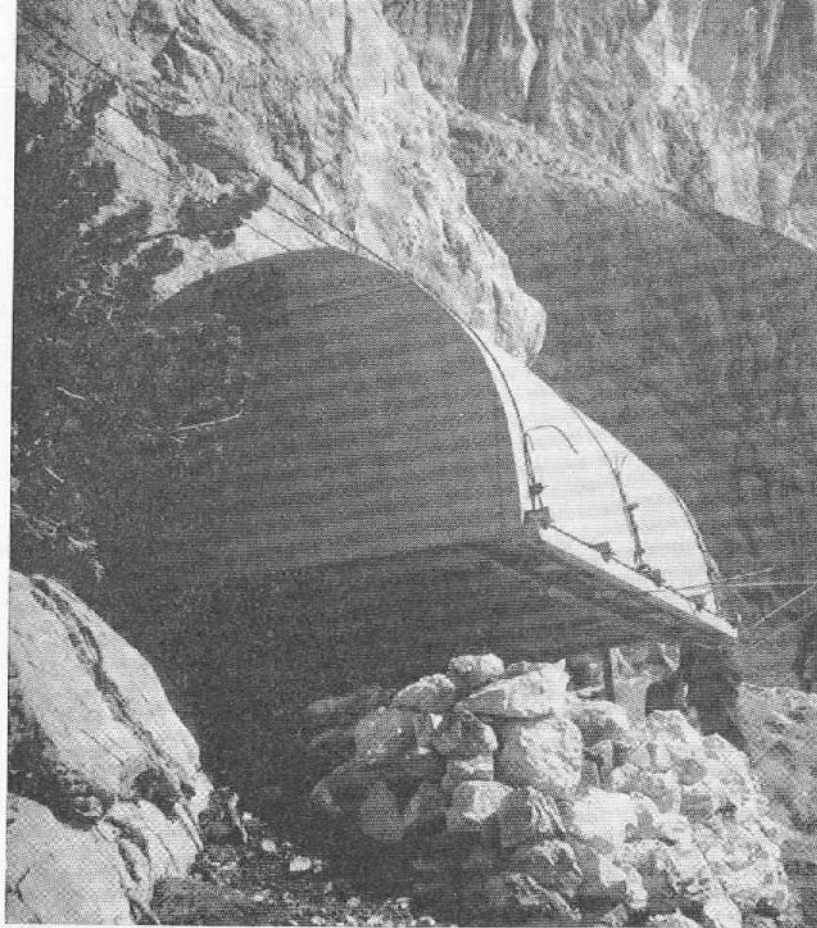
18. junija 1905. To je bilo veliko in pomembno planinsko slavlje. Pet let po ustanovitvi kranjsko-gorske podružnice SPD so zaradi številnih trenj in nesoglasij sedež podružnice prenesli z Jesenic v Kranjsko goro, kjer je župan in predsednik turističnega društva dr. Josip Tičar začel razvijati svoj borbeni program pod geslom »Slovenski planinski svet Slovincem!« in »Nobene pedi slovenskega planinskega sveta tujcu brez boja!« Delovni polet planincev iz Doline so deloma hromili spori z osrednjo slovensko planinsko organizacijo v Ljubljani.

Dr. Josip Tičar se je skupaj s župnikom Aljažem odločil, da uredi dolino Vrat. Leta 1909/10 so zgradili Aljažev dom. Ta uspeh jih je opogumil, da so se lotili gradnje slovenske planinske postojanke na Lepem sedlu, na Vršiču. Četrtega avgusta 1912 je bila na Vršiču velika planinska slovesnost. Dr. Josip Tičar je s svojimi uresničeval svoj program. Vossova kočica na Močilih je dobila novo višje ležečo in večjo reprezentančno soseda, Slovenski planinski dom na Vršiču, sedanji Tičarjev dom.

Po prvi svetovni vojni je slovenski planinski dom na Vršiču okupirala Italija. Vossova kočica se je preimenovala v Erjavčevo kočico, osrednja planinska organizacija v Ljubljani pa si je še vedno lastila Kadilnikovo in spodnjo kočico na Golici.

Turistovski klub Skala je 16. marca 1924 obudil k življenju samostojno planinsko društvo na Jesenicah.

Po ustanovitvi samostojnega jeseniškega planinskega društva je planinstvo na Jesenicah doživelo svoj drugi prerod. Skalaši in planinci so med obema vojnama razvili izredno aktivnost, začeli so graditi skromna gorska zavetišča po gorah, v Veliki Dnini pod severno steno Škrlatic (1933) bivak 2. na Jezerih pod Rokavi (1936) in pozneje še druge v Za Akom, na Rušju pod Dolkovo špico in na Voglu. Skupaj s skalaši so se leta 1930 odločili graditi na Rožici planinskospušarski objekt, ljubitelji gora in še prav posebej Karvank iz Javornika in Koroške Bele so se navduševali za gradnjo v Medjem dolu (1925).

Bivak 1 v Veliki Dnini (2180 m), Matevžev bivak

Osmega januarja 1928 so Dovžani in Mojstrančani ustanovili triglavsko planinsko podružnico SPD. L. 1938 so zgradili planinsko postojanko pod Kepo. Podružnica v Kranjski gori je s pomočjo Jesenic leta 1933 postavila planinsko postojanko v Krnici. Samostojno podružnico SPD so ustanovili leta 1933 tudi v Ratečah. Mreža samostojnih planinskih društev v Dolini je bila zdaj dovolj gosta.

Med obema vojnama in še prav posebej po narodno osvobodilni vojni so gorniki, planinci, plezalci in alpinisti skupaj s gorskimi reševalci iz Jesenic vedno predstavljali progresivno usmerjeno jedro našega planinstva in alpinizma. Naše planinsko društvo si prizadeva, da bi postalo planinstvo last vseh delovnih ljudi. Pri tem se mora boriti z velikimi težavami. Dotrajane planinske postojanke (stari Tičarjev dom, Erjavčeva kočica, Koča pri izviro Soče, za-

vetišče Špička, pet gorskih zavetišč v Veliki Dnini pod Škrlatico, zavetišče na Jezerih pod Rokavi, bivak v Za Akom, zavetišče na Rušju pod Stenarjem, zavetišče na planini Zadnji Vogel in gorsko zavetišče v Španovem vrhu) obremenjujejo jeseniško skupnost. Kljub temu so jeseniški gorniki 31. julija 1966 zgradili nov Tičarjev planinski dom na Vršiču, ki je vsekakor reprezentančni planinski objekt. Jeseniški gorniki so prispevali svoj veliki delež k gradnji novega Prešemovega doma na Malem Stolu, ki so ga skupaj z drugimi gorenjskimi planinskimi društvi odprli 21. avgusta 1966 leta.

Jeseniški planinci so bili pobudniki številnih pomembnih planinskih slovesnosti in akcij. Po osvoboditvi so zaščitili, obnovili, povečali in modernizirali številne izropane in požgane planinske objekte, zgradili so vrsto lepih zavarovanih plezal-

nih poti, jeseniško, Kopišarjevo pot na Prisojnik, jubilejno pot po policah in grebenih Prisojnika, pot M. M. Debeljakove po policah tisoč metrske severne stene Kanjavca. V osvobojeno Trento so ponesli bogat knjižni dar. Triglavski udarniški dan takoj po osvoboditvi je aktiviziral najširše plasti ljubiteljev naših svobodnih gora, prav tako prvi mladinski planinski tabor v Martuljku in prireditve »Svobodni Triglav«. Elektrificirali so Vršič in v postojanke napeljali telefon. Naši plezalci stalno prispevajo znaten delež k vrhunskim dosežkom naših inozemskih alpinističnih odprav.

Še in še bi lahko naštevali dosežke jeseniških gornikov, planincev, plezalcev, alpskih smučarjev, alpinistov, so lahko vsi upravičeno ponosni na opravljeno delo. Pri tem pa ne smemo prezreti plemenitega dela naših gorskih reševalcev, ki so vedno pripravljene pohiteti v prepadne stene na vsak klic na pomoč.

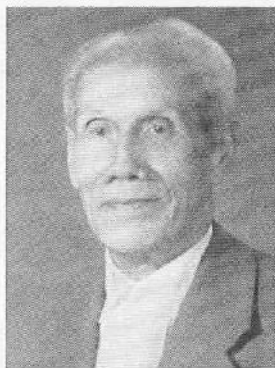
Doseženi uspehi nas zadolžujejo, da tudi v prihodnje storimo vse za napredek našega planinstva.

Uroš Župančič

ZDRAVKO ŠTOKA – DEVETDESETLENIK

»Kaj sem naredil? Saj tega nisem zaslužil!« se je skromno zahvaljeval jubilat podpredsedniku PZS tov. Tonetu Bučarju, ko mu je ta na slavnostni seji upravnega odbora PD Sežana pripenjal zlati častni znak PZS. »Nič kaj takega nisem naredil, da bi to zaslužil,« je spet povzel, »kot da sem imel hrube rad in da sem hodil tja gor. Veste, imel sem prijatelje, troje nas je bilo, pa smo dopust preživeli v hribih. Kamor koli smo prišli, smo zapeli.«

Še je obujal svoje mladostne spomine. Bil je srečen, da je dobil priznanje za svoje dolgoletno tiho delo. Ima več let, kot jih ima planinska organizacija. Rodil se je 15. septembra 1879 v Sežani. Je prava kraška korenina. Še vedno je čil in zdrav. V pravem smislu sploh še ni star, ne telesno ne duševno. Okrog zdravnikov je malo hodil, pač pa je veliko telovadil

Zdravko Štoka

pri Sokolu in mnogokrat zahajal v gore. Poznajo ga strmine od Pohorja do italijanske meje. Poznamo ga planinci, ki cenimo njegovo delo. Vzor nam je zdravega življenja, Vedno je vever in delaven. V sežanskem PD je bil aktiven odbornik ob ustanovitvi leta 1952 (glej Planinski Vestnik št. 6 iz leta 1969 Ciril Zupanc: O planinstvu Slovenskega Primorja, stran 271 in 274). Danes je predsednik častnega razsodišča. Budno spremlja delo PD in pomaga z nasveti. Že vrsto let poje pri sežanskem pevskem zboru, je dober šahist in aktiven član društva upokojencev.

Ob jubileju mu želimo, da bi še dolgo ostal tako prožen in da bomo še večkrat slišali njegovo pesem.

Jožef Švagelj

IVAN PRODNIK-KLEMEN

Kdor Klemena iz Luč pozna, se bo spomnil na tista leta pred drugo svetovno vojno. Prodnik-Klemen je tedaj od l. 1937 do 1941 skrbel za planinsko postojanko, ki se bo kmalu ozrla na sto let svoje zgodovine, za Kocbekov dom na Korošici. Zdaj živi kot upokojenec v Lučah št. 57, nedaleč od doma pokojnega planinskega oskrbnika Jake Robnika. Oni dan sem ga srečal v prijaznih Lučah, ki so zdaj spet doživele svoj nekdanji turistični utrip, pa sva se agovorila kot stara znanca. Leto so se nabrala, Klemen bo čez leto dni naložil svoj osmi križ na svoja ramena. Ne bi mu jih

prisodil, raven je še kot smreka, dobro še stopi, spomin pa ima kot pivnik, bi rekli danes.

L. 1941 je bil dom na Korošici še odprti. Prevzel ga je prav isti alpenverein (njegov komisar za Savinjsko dolino je bil Udy), ki mu leta 1893 ni bilo prav, da se je ustanovilo SPD in ki je nekaj let nato z nejevoljo sprejel na znanje obstoj Kocbekove kljubovalne kočice na Malički planini, planini kmeta Maličnika iz Podvolovljeka. L. 1942 planinskega Doma na Korošici niso več odprli, nekaj opreme pa so spravili h Klemenu v Luče, ki jo je l. 1943 oddal partizanski bolnici v Robanovem kotu.

Ivan Prodnik-Klemen je član PD od l. 1936. Kot oskrbnik je l. 1938 opravil reševalni tečaj na Črni prsti, ki sta ga vodila dr. Avčin in dr. Pompe. Oskrbniški poklic je opravljal samo v sezoni, sicer pa je od l. 1918 do l. 1953 vihtel sekiro v gozdovih lučkega gozdnega revirja.

Na svoja pota po rodni gorah pa še ni pozabil. Lani 12. avg. je bil na Loki, idilični planini pod Raduho, 21. in 22. istega meseca pa je splopl čez Planico, Vodole, Inkret in Čmerikovec na Korošico, nato pa čez Kamniško sedlo na Okrešelj. Zlagoma, a brez posebnih težav: do Korošice je rabil 7 ur, do Sedla 4 ure, na Okrešelj pa 2 uri.

Osemdeseto leto svojega življenja bo pričakal s tem, da bo še to jesen – obeta se lepa – čez Klemenčje jame preko Škarij dosegel Korošico, morda tudi Ojstrico. Naj ostane še dolgo trden in zdrav!

T. O.

Ivan Prodnik

V SPOMIN:
— DR. UROŠU TRŠANU

Skoraj 20 let je od tega, kar sva se kot medicinca skupaj znašla v mladinski delovni brigadi, ki je pričela graditi študentsko naselje v Ljubljani. Vihteli smo lopate in krampe, vozili samokolnice, betonirali temelje bodoče stavbe s poletom, da mu skoraj ni bilo primere. Uroš je bil vedno med najbolj delavnimi. Nikoli mu ni bilo dovolj in dan mu je bil vedno prekratek. Ob zaključku enomesečnega dela sva se poslovila: »Kam sedaj?« — »Menda na Pšati sestavljajo novo delovno brigado. Tja pojdem, saj je do začetka šolskega leta še ves mesec časa,« je rekel in odšel z dvorišča osnovne šole na Vrtači z malho preko ramen, oblečen v brigadirsko obleko in obut v sandale. Takega smo bili vajeni videti še dolga leta po tem: na cesti, v predavalnici, poleti in pozimi in še potem, ko je že končal študije. Ni bilo skoraj počitnic, ki jih kot študent ne bi preživel v tej ali oni delovni brigadi. Bil je za dušo in srcem brigadir.

Kasneje sva se srečala v Novem mestu, kjer je že dokončal svoj specialistični kirurški staž. Delal, prav za prav garal je dan in noč. Če ni delal, je študiral in sploh nismo vedeli, kdaj spi. V redkih prostih dneh je navadno izgubil, splahnel in šele, ko se je zapet pojavil, nam je skromno povedal: »Bil sem na Gorjancih, v Kočevskem Rogu, v Beli Krajini, v Ljubljani.« Peš. Izogibal se je cest in vseh prevoznih sredstev, če je le mogel.

Uroš Tršan

Na njegovih poteh ga nista ovirala ne dež ne sneg. V snežnem metožu je zašel na Gorjancih in se v ponedeljek zjutraj znašel daleč preko na Hrvaškem. Peš je preko polj in gozdov prispel domov v Ljubljano, pojedel in se spet peš odpravil nazaj v Novo mesto. Ni bilo skoraj zimskega dneva, da se ne bi kopal v Krki. Norčevali smo se, češ, kopaš se pri izlivu mestne kanalizacije, kjer je voda topla. Bil je užaljen in morali smo ga spremljati. Edinkrat, kajti sicer o svojih podvigih ni govoril nikoli veliko. Tako si je krepil voljo in telo po težji, zahrblni bolezni, katero je pred nedavnim prebolel. Navadili smo se na to njegovo »čudaštvo« in začeli smo spoštovati njegovo voljo in vztrajnost tako kot njegovo pripravljenost za pomoč in tvarištvu. Redko je z jezo in ihtavo vzkipeł. Mislili smo, da to pristoji njegovemu značaju in nobeden mu ni zameril.

Potem je zašel v planinske in jarmarske vrste. Pritegnila ga je naša družba. Odkril je nov svet, kar najbolj primeren za njegova hotenja in izživljanja. Kot samotar je prekriziral Grintovce in Julijce po dolgem in počez, poleti in pozimi, in šele, ko je začel plezariti, si je začel iskati družbo. Še tedaj ne vedno. »Prisedeš v avto?« sem ga pobaral, ko smo se neko jesensko, nedeljsko popoldne vračali po turi iz Kamniške Bistrice. »Ne, grem peš do Kamnika. Ob Bistrici, da ne bo prahu,« je odvrnil zelo glasno in široko nasmejan, z živahno, skoraj nestrpnostno kretnostjo tako kot vedno. In z dolgimi, hitrimi koraki je zakoračil preko mostu in desno v gozd.

Sodeloval je skoraj pri vseh važnejših jamarskih odpravah. Leta 1964. se je pridružil I. jugoslovanski alpinistični odpravi na Spitzberge in nedavno tega se je vrnil z ostalimi biologi in etnografi s potovanja po centralni Afriki. Obljube, da nam bo pripovedoval o tej svoji poti, žal, ne bo mogel izpolniti... Dr. Uroš Tršan je bil rojen junija I. 1926. v Ljubljani in je že med okupacijo kot mladinec aktivno sodeloval v OF. L. 1942. je postal član Zveze slovenske mladine, leto pozneje pa član SKOJ. L. 1944. je bil aretiran in zaprt. Po osvoboditvi je končal

srednješolske študije in se leta 1947. vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Ni bil le dober študent, temveč tudi aktiven delavec v študentskih vrstah. Sodeloval je v številnih mladinskih delovnih akcijah. L. 1953 je končal Medicinsko fakulteto in nato kot mlad zdravnik začel svojo kariero v Novem Celju, pozneje v Trbovljah pa Novem mestu in končno v Ljubljani. L. 1961 je na Vojno medicinski akademiji v Beogradu opravil specialistični izpit iz kirurgije. Bil je nenavadno prizadeven in vnet za delo, nenehno je bogatil svoje znanje ter bil pred nesrečo med pripravami za doktorsko disertacijo. Bil je dolgoletni član jamarskega in akademskega planinskega društva oziroma njegovega alpinističnega oddelka, član GRS in vodja jamarske reševalne službe.

Dr. I. Valič

DR. BRANKU PRETNARJU

Kar sreča sem na svetu užil sem jo v mladosti cvetu pil. Sem pil vrh sončnih Jo višin planine proste, prosti sin.

(Simon Gregorčič)

Usoda nam je nenadoma iztrgala blagega prijatelja Branka. Ostal je tam, kamor je pogosto zahajal in kjer je prejemal toliko življenjskih moči in volje do dela, užil veliko sreče, zadovoljstva in duševnega pokoja. Vse to je moral plačati z življenjem. Kako trda, hladna in maščevalna je gora, nam razkrije šele smrt dragega prijatelja.

Komaj leto dni je, kar sva kot stara znanca sklenila prijateljstvo. Ob Brankovih odkritih pogovorih sem dobil občutek, da sva že dolgo časa prijatelja. Vsaka njegova beseda je bila čista kot jutranja rosa, svoje srce je odkrival v majhnih stvarih, tih in skromen. Svoji materi — očeta je izgubil v partizanih, ko je bil star šest mesecev — je pomenil veselje in veliko upanje. Pošteno in iskreno je delal vse s trdno voljo kot učenec, dijak, študent in v svojem poklicnem delu kot mnogo obetajoči kirurg.

Visoko je znal ceniti in spoštovati vse, kar mu je narava dala in nudila. Osvojila ga je že v četrtem razredu gimnazije. Raz-

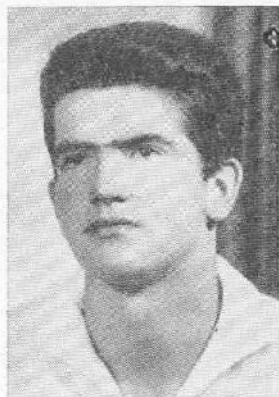
vil se je v izredno nadarjenega, spretnega, prisebnega in srčnega plezalca. S starejšimi vrstniki je kolesaril v Kamniške. Od tod so jih vodile udelane in še večkrat neudelane gorske poti na znane vrhove v Kamniških planinah. V teh je preplezal mnogo zahtevnih in težkih smeri. Kot študent medicine pa je najraje zahajal v Julijce in opravil vrsto plezalnih vzponov. Lotil se je prvenstvenih vzponov v severni steni Kanjavca (l. 1963) in Mali Mojstrovki (l. 1964). Zelo rad je hodil plezat v Dolomite in Centralne Alpe.

Njegov največji uspeh je nedvomno grebensko prečenje Mt. Blanca čez Grans Mulets-Vallot, čez vrh Mt. Blanca na Mt. Maudit. S Tonetom Sazonovim je v enem dnevu preplezal 1200 m visoko severno steno Matterhorn ob pomanjkljivi opremi in zelo skromnih finančnih razmerah. Leta 1964 je bil član odprave na Spitzberge, leta 1967 pa je bil sprejet med gorske vodnike.

Bil je zvest sin planin. V njihovo naročje se je vedno rad vračal, če ne z dejanji, pa vsaj z mislimi. Ko je bil vojak, je svojim najbližjim naročal: »Pa moje planine pozdravite!«

V gore ni zahajal, da bi ubežal pred družbo, temveč ga je gnalo hrepenenje po novi moči, po notranjem miru in soglasju.

Zapustil nas je samo telesno. Ne vidimo ga več, pa je vseeno ostal med nami. Čutimo ga v srcih, kakršen se je pokazal s svojim skromnim žitjem in bitjem. Ostal nam bo kot vzgled

Dr. Branko Pretnar

prizadevnega zdravnika, blagega sina in brata, zvestega očeta, iskrenega in nesebičnega prijatelja.

Tone Globočnik

JANEZU RESNIKU

Velenjski alpinist Janez Resnik se je rodil 5. marca 1949 v Kočevju. Tam je končal osemletko, l. 1965/66 se je vpisal na rudarski šolski center v Velenju in se tudi pridružil planinski sekciji. Julija 1966 se je udeležil plezalskega tečaja na Okrešlju kot član šaleškega AO in se na tečaju takoj izkazal kot nena-

Janez Resnik

vadno sposoben plezalec. Januarja 1967 je okusil gorsko zimo na tečaju istega AO na Klemenči jami pod Ojstrico. Isto leto je s svojimi součenci že plezal težke smeri: Herletovo v Ojstrici, Igljevo v Rinki, desno in levo smer v Dedcu. Potem je našel plezalskega prijatelja v Dušanu Kukovcu in z njim preplezal Čopov steber in v več smereh previsni Križevnik nad Travnikom v Robanovem kotu. Sam je plezal Herletovo smer v Ojstrici, ki je po vojni nekaj časa bila kriterij za večje plezalske storitve. Paleti l. 1969 mu je v družbi z Dušanom Kukovcem pripadla velika sreča. Prva slovenska naveza je prišla čez steno, o kateri se od l. 1938 leto za letom največ piše, »slovenski« Eiger, eden od treh zadnjih pro-

blemov Alp, kakor je zapisala zgodovina alpinizma l. 1938, je povezan za vselej z imenom tega izrednega, prijetnega, vselega fanta. Njegova smrt je globoko pretresla vso alpinistično ožjo in širšo tovarišijo in vso planinsko javnost. Ob grobu mu je za zadnje slovo spregovoril njegov učitelj prof. Peter Ficko. Iz njegovega nagrobnege govora povzemamo:

»Se ni dolgo, kar sem te hvalil pred vsemi znanci in govoril vzpodbudno o tvojem uspehu. Radoval sem se ob tvoji zmagi nad severno steno Eigerja. To ni bil samo tvoj uspeh, ampak vseh nas, ki smo se zavedali pomembnosti tvojega dejanja. Z njim si zapisal svoje ime v jugoslovansko zgodovino alpinizma.

Janez, zdaj te ni več!

Odrevenel sem, nekaj se je pretrgalo v meni. V mojem duhu je nehote začela rasti tvoja podoba, kakršno sem spoznal, ko si pred štirimi leti prišel v našo šolo, da bi se izučil za rudarja, pa vse do usodnega trenutka. V razredu si imel neverjetno avtoriteto. Kaj ne bi! Saj si bil za glavo večji od sošolcev, markantne postave, iz tebe je žarelo zdravje, skladna in jeklena moč. Presenečal pa nisi samo s telesom, ampak tudi s svojimi duhovnimi sposobnostmi. Zato smo te vsi učitelji imeli radi. Po zrelosti si bil tako visoko nad ostalimi, da smo te po enem letu kopaške šole predstavili na srednjo tehniško šolo. Zdaj bi moral obiskovati četrti letnik, kmalu bi postal mlad rudarski tehnik. Zadovoljni smo bili s tvojim uglajenim obnašanjem, veselili smo bili tvojega nasmeha in vedrine. To si podedoval po materi, bil si vesel človek, rad si druge vedril in veselil. Vsi so te imeli radi. Do tovarišev in sošolcev si bil dober, ustrezljiv in pošten. To sem imel priložnost spoznati večkrat v razredu, na poti na vrhe ali pa na plezalni vrvi, ko sva si drug ob drugem zaupala življenje. Neizmerno si zaupal sebi, svojim telesnim močem in duševni energiji. Bali smo se zate in te občudovali.

Zelo, zelo težko mi je, saj sem verjetno jaz tisti, ki te je navdušil za gore in plezarijo.

Kako hvaležna, vzpodbudna osebnost si bil! Sijajen plezalec, nadobuden učenec. Ko sva te

s prof. Vračkom vzpodbujala k pisanju, si znal lepo popisati svoja gorska doživetja v našem slovenskem planinskem glasilu. Sredi pisanja o Eigerju te je ugrabila gorniška smrt. Radoval si se nad lepoto gora, nad čudovito arhitekturo narave, znal si prisluhniti lepoti zimskih gora, prijetnemu žuborenju bistrih voda, prebujanju pomladnega življenja in pisanim travam jesenskih gora. Posebej pa si užival v boju s steno. Potreboval si boj. Postal je nujna sestavina tvojega življenja. Kolikokrat si mi rekel: Moderen človek je mehkužec in strahopetec. Vem, da se nisi bal, tudi smrti ne. Opajal si se z najčistejšo gorsko slastjo in v njej nam za zmerom izginil spred oči.

Mi pa stojimo potrti, polni grenkobe, brez besed pred zamahom sile, ki te je brezobzirno potegnila k sebi. Nihče od nas ne more zapolniti vrzeli, ki se neusmiljeno odpira na mestu, kjer je brstelo in zorelo tvoje lepo, nadobudno življenje. Ne bomo te pozabili.

PD IMPOL

V preteklem obdobju je odbor posvetil posebno pozornost množičnosti organizacije, ki je bila pred leti najmočnejša v občini. Po zaslugi peščice vztrajnih planincev, ki so še ostali v organizaciji, je v letošnjem letu pričelo število članstva ponovno naraščati. Število pionirjev planincev se je od lanskih 14 letos dvignilo že na preko 50. Planinsko društvo IMPOL si bo letos prizadevalo vključiti v svoje vrste večje število šolske mladine, ki kaže za to dejavnost veliko zanimanje. Društvo si bo prizadevalo v tem šolskem letu pridobiti naklonjenost šolskih vodstev in dobiti mentorje, ki bodo voljni delati z mladimi planinci.

Velik uspeh so zabeležili tudi pri vključevanju starejših planincev. Njih število je poraslo od 275 v preteklem letu na 435 v letošnjem letu. Veliko zaslugu za takšen porast planinstva ima tudi preurejeni Štuhčev dom.

PD IMPOL je v letošnjem letu markiral več poti na Pohorje, sedaj pa se pripravlja na razvitje lastnega prapora.

Viktor Horvat

MO PD POLJČANE

Člani MO PD Poljčane tudi v počitniškem obdobju niso mirovali. Priredili so več daljših izletov med katerimi so bili pomembnejši: tridnevni izlet od Idrije do Postojne, Porezno, Siv- in šestdnevni izlet od Crne prsti preko Rodice, Vogla, Razor planine, Krna, Bogatina, Komne, Triglavskih jezer in Triglava. Tega izleta se je udeležilo 19 mladih planincev.

Viktor Horvat

POSVETOVANJE MLADIH PLANINCEV

Pred kratkim je MO PD Poljčane sklical na Boču posvetovanje vseh mladih planincev iz štajerskega področja. Od 17 vabljenih MO PD se je posvetovanja udeležilo 11, med njimi predstavniki Maribor matica, Ljutomera, Beltincev, Ruš, Murske Sobote, TAM Maribor in Poljčan. Nekateri predstavniki so prispeli na Boč že dan poprej.

Tov. Onič Dragica je navzoče seznanila z doseženimi rezultati mladih planincev v letošnjem letu. Skupna ocena o izvršenih prireditvah v preteklem obdobju je bila zelo zadovoljiva, saj so vsa društva uspešno izkoristila vse možnosti in priredila številne izlete v planine in turistične kraje. Imela so tudi več strokovnih predavanj in tečajev o gorskih spretnostih in prvi pomoči. Po več letih zastoja je skoraj v vseh društvih poraslo

število mladega članstva. Neko-liko manjša dejavnost je bila zabeležena samo v matičnem društvu Kozjak v Mariboru. Na Boču so se dogovorili tudi za nekatere skupne prireditve do konca tega leta.

Posebno skrb bodo tudi v nadalje posvetili pridobivanju novih članov z dobro pripravljenimi izleti v planine, kamor bodo povabili tudi druge mladince, ki jih zanimajo izleti v planine. Ker v neposredni bližini deluje zelo uspešno PD Rogaška Slatina, so sklenili navezati z njim tesnejše stike.

Viktor Horvat

PD ROGAŠKA SLATINA

Lepa je naša mala slovenska zemlja; polna valovitih goric, belih planin in zelenih dolin. Vse dehti, povsod je polno ljudi, ki iščejo v naravi spočitek in miren kotiček. V tej lepi zemlji pa so tudi grobovi in spomeniki, ki nas spominjajo na tiste čase, ko smo se borili za svobodo. Mi smo jo dočakali, mnogi pa ne. Nismo jih pozabili. Ob Dnevu vstaje so planinci iz Rogaške Slatine obiskali njihove grobove in spomenike po po- bočju Boča ter jih ozalšali s planinskimi cvetjem. Končno smo se zbrali pri spomeniku na Boču, kjer smo skupaj počastili spomin z enominutnim molkom in s kratkim govorom, ki ga je imel tov. Edvin Koleša, član in odbornik PD Rogaška Slatina.

Franc Komerički

VARSTVO NARAVE

NE SAMO PROTESTIRATI

Walter Pause, znan planinski in smučarski avtor, je v nekem svojem javnem pismu dejal, da je in bo za varstvo narave in da ne bo nikoli vskočil v vrste poslovnih ljudi, ki si kujejo denarje iz moderne smučarije. Že zaradi dobrega okusa! Uradni varuhi narave so po njegovem vse preveč zapleteni v svojo uradno visokost, to se pravi v šahovsko igro gospodarske politike za

ministrsko kuliso. Visoko uglašeni protesti pristojnih organizacij in ustanov so zaradi večnega ponavljanja izrabljeni in že ob svojo vrednost. Kolikokrat se morajo najresnejši varuhi narave umakniti pred križnimi zvezami, ki jih imajo trdni podjetniki! Bolje je biti glede varstva realist kot pa varuh narave – v oblakih. Bolje je pragmatično misliti in zakonito planirati, kot pa kar naprej protestirati in potem po malem popuščati.

»Kot realist gledam na heretično izgradnjo smučarskega boma brez groze. Seveda me je strah posledic, ki so ne samo možne, ampak jih dejansko že ugotavljamo.«

Dejstvo, da bo čez nekaj let dvakrat toliko smučarjev kot danes, je treba razumeti in ga ne s prezirom odvrniti s pred oči, kot to delajo varuhi narave. To je pojav današnje dobe, z njim je treba računati. Pred 15 leti so nemška vele mesta štela milijon smučarjev, zdaj je smučarjev 7 milijonov. Problem množičnega smučanja je tu, tudi če ga nimaš rad, moraš z njim računati, ne moreš ga izgnati s sveta. Treba je le hitro in suvereno ukrepati, ne pa samo godrnjati. Ne smemo izgubljati časa, urediti moramo gorsko naravo tako, da bo lahko sprejela te množice, obenem pa zagotoviti predele nedotaknjene narave in jo ločiti od tiste, ki bo nudila milijonom zdravo gibanje v zdravem gorskem zraku. Treba bo odpraviti čakanje na žičnicah, a to tako, da bomo pomnožili smuške centre, ne pa ljudem jemali to, kar jim gre in pripada.

Pausejevo besedo je treba res dobro premisliti. Lahko je načelno govoriti, da smo za pametno, obzirno, gospodarno izrabo pokrajine, težko pa je v stvarnem primeru odločati tako, kot je dobro za ljudi, ki pridejo od drugod kot gostje, kot tudi za tiste, ki so v lepi gorski naravi doma in v njej živijo. Ali ni tudi pri nas nekaj primerov, ko nismo vedeli za pravo alternativo? Protestirali smo, s protestom zmagali, čas pa je za nas obstal. Nič nismo napredovali.

ZAŠČITA PLANINE NA ITALIJANSKO-SVICARSKI MEJI

Planina Veglia leži v bližini doline Binn, ki jo je zavarovala švicarska liga za varstvo narave. Planina spada v masiv Simplona. Ker leži Veglia v Italiji, ji je grozila vsemogočna roka italijanske ENEL, družbe za hidroelektrarne. Švicarji pa se niso vdali. V skrbi za svoj Wallis so »poslali« v boj organizacijo »Pro Simplon« in »Lion's Club« ter ne glede na mejo obsojili namen ENEL, češ da ogrožajo naravno podobo Simplona.

Podprli sta jih italijanski občini Varzo in Frascaera ter severnoitalij. organiz. »Italia nostra«. Planina Veglia je skrita za Simplonom. Iz Wallisa je možno priti tja samo čez 2700 m visoki prelaz Wasenhorn in Monte Leone. Na planini je koča, ki se imenuje po Levji gori: pravijo, da je planina paradiz gorske flore.

Walliške oblasti so tudi sklenile, da bodo pogozdile velike površine vzhodno od Sierre. Gozd je tu pogorel in simplonska cesta je s tem precej izgubila. Pokrajina pa je že precej utrpela tudi zaradi modernizacije te znane alpske ceste, po kateri drve vozila vseh vrst iz Švice v Italijo in narobe.

VREME NA KREDARICI V JULIJU 1969

Srednja mesečna temperatura zraka letošnjega julija je znašala na Kredarici 6,4°. Bila je za 0,7° nad temperaturnim povprečkom obdobja 1955–67.

Najbolj vroč dan je bil 20. julij. Tega dne so namreč zabeležili najvišjo temperaturo zraka cellega meseca: 15,6°. Najnižja julijska temperatura, -4°, pa je bila izmerjena dne 13. julija. Navedeni temperaturni podatki nam povedo, da so bile temperaturne razmere Kredarice v mesecu juliju v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. V padavinskem oziru pa se je junijski deficit padavin podaljšal še v juliju ter pri tem celo intenziviral. Normalno pade v juliju na Kredarici 225 mm padavin. Letos pa so jih tamkaj namerili le 109 mm, kar je komaj 48% normalne vrednosti. Padavine so izvirale v glavnem od dežja. Trikrat je na Kredarici v juliju sicer snežilo, vendar snežna odeja ni obležala.

Srednja mesečna oblačnost (5,4) se je napram predhodnemu mesecu znižala, zato se je zvišalo število ur sončnega sija (220 ur ali 41% od možnega trajanja).

V AVGUSTU 1969

Kar so padavine v juniju in juliju zamudile, so v avgustu nadomestile, saj je padlo na Kredarici, v petnajstih padavinskih dneh, kar 402 mm padavin ali 180% od normalne vrednosti

(obdobje 1955–1967). Šestkrat je na Kredarici tudi snežilo. Snežna odeja je ležala 8 dni, njena debelina pa je merila 30 cm.

Izdatnost padavin se odraža tudi v znižanju srednje avgustovske temperature zraka. Dolgoletni temperaturni povpreček Kredarice v avgustu znaša 5,7°, letošnji pa je bil kar za 2,7° nižji. Znašal je le 3,0°.

Maksimalna temperatura zraka je znašala v avgustu 10,6° (dne 13. avg.) kar je razmeroma nizka vrednost. Najvišja avgustovska temperatura Kredarice (v obdobju 1955–67) je znašala 18,5° (dne 10. avg. 1965). Nekajkrat se je zrak na Kredarici ohladil tudi pod ledišče. Najnižja temperatura je znašala -3,3° (dne 27. avg.).

Zaradi visoke srednje mesečne oblačnosti (7,4) je bilo število ur sončnega sija (122 ur ali 28% od možnega trajanja) najnižje v Sloveniji.

Vreme v letošnjem avgustu, zlasti v drugi polovici, planincem ni bilo naklonjeno.

T. Bernot

MEDNARODNI TABOR ZA ČIŠČENJE NARAVE

IAWSR (Internationale Arbeitsgemeinschaft für Wander-, Ski- und Rettungswesen) je sklenila, da bo organizirala taborjenje v Altdorfu z namenom, da bo čiščila prostore v naravi, ki so z nesnago najbolj ogroženi, počivališča in prostore za piknike ob alpskih cestah, pri postajah žičnic in okoli planinskih koč. Delavska skupnost vabi mladino vsega sveta v tabor in ji nudi zastoj prenočišče in hrano ob delovnih dneh, v prostih urah pa daje to za 5 sfr na teden. Inozemski udeleženci tabora prejmejo po 2 sfr drobiža na delovni dan. Vodstvo tabora ima naslov AWSR, St. Gallen, Workcamp IV. Pri prijavi je treba položiti 25 sfr na poštni čekovni račun 90-14019 24 sfr. Po 6 dneh dobi udeleženec tabora polovico denarja nazaj, ostalo pa se obračuna pri oddaji vseh mogočih odpadkov, ki nas motijo na potovanju, čeprav jih morda tudi sami dodajamo, pa se tega niti ne zavedamo. V l. 1969 se je tabor vršil od 3. julija do 3. septembra v Altdorfu, vsaka skupina mladine je preživela v njem 5 dni.

IZ PLANINSKE LITERATURE

HERBERT TICHY, HIMALAYA

Dr. Tichy je med himalajskimi ljudmi izjemna osebnost. Tudi kot pisec presega množico poročevalcev, ki bolj ali manj po enem kopitu poročajo o pristanju, vzponu in sestopu z vrha, ki so ga »vzeli na muho«. Izvirni po svojem življenju, domiselni v svojih avanturah in globetrotterskem značaju je izviren tudi v svojem pisanju. Seveda ima marsikaj povedati, o čemer se drugim še sanja težko.

Himalaja je odčarana, vsaj kar se tiče 14 osemtisočakov, s katerimi so Evropejci opravili l. 1964 z največjim deležem Avstrijcem. Vendar Tichy ne piše o teh dramatičnih zgodbah, vse skupaj strne v eno samo poglavje, čeprav je sam eden fistihi, ki so si utrgali eno od najvišjih lavorik na planetu. Tichy se zaveda, kako šibko je pero, če se loti opisovanja himalajskih gorskih lepotic. »Že pred 2000 leti je indijski pesnik Kalidasa opeval Himalajo z lepšimi besedami, kakor to danes delajo poročila ekspedicijskih pravi Tichy. Zato Tichyjevo delo ni reportaža niti poročilo, ne vsebuje raznih registrov in kart, ni monografija, vsebuje le spomine na osebna doživetja z ljudmi in kraji v Himalaji, s Kafiri v Hindukušu, z bogoiskalci in sanjači v Indiji in Nepalju, pa zgodbe o nepalski kraljevski družini, o šerpah in nefah. Že slika na ovitku kaže Tichyjevo gledanje na Himalajo: Na bralca zro oči odraslega otroka iz himalajskega vnožja, delo domačega umetnika iz rodu šerp. Besedila je 176 strani, slik pa 100 iz 26 arhivov.

T. O.

G. O. DYHRENFURTH

Himalajski »papež«, je v švicarski reviji »Les Alpes« 1968/IV ponovno zavrnil kitajsko pisanje o uspehih na Everestu od l. 1960 do l. 1967. Kaj je pisal Ke-Sueh v »China Features«, smo obširno poročali po drugih virih, zato ne ponavljamo. Dyhrenfurth, ne-

sporna avtoriteta v himalajskih zadevah, pravi, da je taka propaganda irrealna, fanatična in več kot nerodna. Zanimivo je, da se Dyhrenfurth v tem poročilu večkrat sklicuje na münchenski »Alpinismus«, ki ima izredno dobro informativno mrežo, razpredeno po vsem svetu. (Urednik Hiebeler mi je pred nekaj leti pripovedoval, da se je zaradi kitajskega himalajzma telefonično vezal tudi v Peking in dobil zvezo v treh urah.) Dyhrenfurth se seveda zanaša predvsem na lastno korespondenco, na objave raznih AC in na uradne objave indijske agencije. Za Dyhrenfurthovo poročilo 1967 je značilno, da se v njem vrste predvsem kote 6000 do 7000 m.

T. O.

NAŠE JAME, 10, 1968, št. 1–2. Glasilo Društva za raziskovanje jam Slovenije. Strani 133. Uredila dr. V. Bohinec in R. Gospodarič.

Pred nami je zajeten jubilejni, deseti letnik Naših jam. Kar nekako presenečeni smo ob spoznanju, da je že deset let, kar na naših knjižnih policah srečujemo edino slovensko jamarško-speleološko revijo, ki vneto in uspešno povezuje naše jamarje in »zastopa naše delo doma in na tujem«.

Ta letnik je posvečen 150-letnici odkritja notranjih delov Postojnske jame in zborovanju jamarjev, ki je bilo ob tej priložnosti v Postojni.

Jedro vsebine pričujočega letnika je vrsta referatov, ki je bila podana na zborovanju leta 1968. Naj jih naštejemo:

I. Gams je prispeval poročilo o novjših merjenjih rasti kapnikov v Postojnski jami, R. Gospodarič pa poročilo o raziskovanju V. in M. Karlovice ter o procesih v Postojnski jami v mlajšem pleistocenu. Vidnejši je članek F. Habeta, ki obravnava vodniško literaturo o Postojnski jami. Planince bo zanimal prispevek J. Kuncverja, ki poroča o uspehih speleoloških raziskav v kaninskem pogorju. Jamarji so v območju Kanina in Kaninskih po-

dov raziskali doslej 150 objektov, od katerih je bilo najgloblje 192 m. Poleg tega so zbrali mnogo podatkov o razvoju in značilnostih tega ozemlja. R. Pavlovec poroča nadalje o naravoslovnih raziskovanjih Cerknškega jezera, P. Habič pa o aktualnem problemu – preskrbi Postojne z vodo in javniškem podzemeljskem toku. Manjši so prispevki D. Novaka o Ponikvah v Kačevskem rogu ter M. Puca in F. Sušteršiča o raziskovanjih na Lanskem vrhu.

Organizacijska vprašanja obravnava prispevek P. Habiča, ki govori o delovnih območjih jamarških klubov v Sloveniji in razmejiti njihove dejavnosti. A. Kranjc je poročal o delu in problemih nekega kluba, konkretno jamarške sekcije PD Železničar v Ljubljani. Avtor je opisal metode, uspehe in neuspehe pri amaterskem jamarjenju v okviru nekega planinskega društva, kar bo posebej zanimivo za planince, za člane upravnih odborov, da bi spoznali vrednost in pomen jamarstva in jamarškega delovanja nasploh. Ta prispevek pa je tudi lep primer uspehov ob »kontinuiranem raziskovalnem delu na enem in istem področju, saj se vedno jasneje kaže, da »skakanje« po jamah ni priločljivo.

V nadaljevanju so stalne rubrike Poročila, kjer se spominjamo in ocenjujemo delo dolgoletnega urednika revije in znanstvenega delavca dr. V. Bohinca ob njegovem jubileju, ter poročamo o obnem zboru DZRJS 1968 in V. jugoslovanskem speleološkem kongresu 1968.

Slede knjižna poročila in seznam v letniku omenjenih jam. Ob desetletnici Naših jam želimo še na mnoga leta!

D. Novak

SMUČARSKA ŠESTA STOPNJA

Tako je naslov barvnemu tonskemu filmu W. Gorterja o Matterhornu, Grand Combinu in Mt. Blancu. Človek na smučeh obvladuje ledenike, brzice in serake, razpoke in žrela, smučanje v višinah 4000 do 5000 m, kar zmore le dober smučar in alpinist v eni osebi. Posnetki so ekstremni, kako tudi ne! Saj so se smetalci vozili nad Alpami šest tednov s samim ledeniškim pilotom Hermannom Geigerjem.

Uvodne slike predstavljajo Wallis, predvsem njegove vinograde in etnografija. Ocenjevalci hvallijo tekst, barvno tehniko in muziko filma. Wolfgang je bil lani star 60 let. Pravijo mu »idealist planinskega filma«. Že od mladih dni je zapisan čaru gora. Za seboj ima 20 prvih vzponov v Iranu, 15 v Hindukušu in vrsto najboljših tur v Wallisu, Dolomitih in drugod. Prečil je znameniti Peutereyski greben, bil prvi v južni steni Grand Combina in severni steni Mont Blanc de Cheillon, potoval po gorah Balkana in po Severnem ledenem morju, v Rusiji, bil na Alan-Kuju in Demavendu, na Koh-i-Babi in Elbrusu. Filmati se je učil pri Luisu Trenkerju. Izdelal je 50 filmov, dobil 18 mednarodnih priznanj, doživel seveda tudi mnogo razočaranj. Njegovo izročilo je prevzel sin Jürgen, veljaven fotograf in filmar.

T. O.

KNJIGE K. MAIXA

Kurt Maix, popularni dunajski alpinist in planinski publicist, je začel svoja alpinistično pot v Karavankah, v 700 m visoki severni steni Vrtače, ki jo je kot 17-leten mladenič sam preplezal. Potem je spoznal Brento, Presanello, predvsem pa se je posvetil Dachsteinu in tu odkril vrsto novih poti in težkih smeri: Dirndlkante (V), jugovzhodno steno Torsteina (V), direktno Raucharwand (V), zapadno poč v Türispitz, imenovano »Mrtvi pes« (VI) in druge. Maix je bil bolj planinec kot alpinist, veselila ga je predvsem tovarišija v gorah, zanimal ga je človek v najrazličnejših situacijah, v katerih se tam preizkuša. Napisal je lepo vrsto knjig in nešteto člankov ter predaval v Avstriji in v inozemstvu. Knjiga »Spangaletti« je dosegla naklado 65 000, kar je za planinsko knjigo tudi v Avstriji nenavadno veliko. Uspeh so dosegle tudi knjige »Der Mensch am Berg«, »Bergler, Bauern, Kameraden«, »Lachender Schnee«, »Alpinismus in Niederdonau« in »Rettung aus der Rothorn-Nordwand«. L. 1952 je izšla njegova najboljša knjiga »Im Banne der Dachsteinsüdwand«, nato kriminalna zgodba »Flaggen im Nebel«, kasneje scenarij za prvi

film Tonija Sailerja »Der schwarze Blitz«. Sodeloval je pri Buhlovi knjigi »8000 – drüber und drunter« in pri Harrerjevi »Die weisse Spinne« (Eiger). V romanu »Der Adler Ahuras« je l. 1957 popisal pota Aleksandra Velikega po azijskih gorah. Objavil je poročilo o »Kaprunu«, l. 1966 je izšlo delo o planinski zgodovini z naslovom »Berge-ewiges Abenteuer«, malo pred smrtjo pa je izdal še »Berggeschichten«. Avstrijci štejejo Maixa med svoje vodilne planinske žurnaliste, njegov renome je segel preko meja. Bil je tudi dalj časa predsednik sekcije Reichenstein – Wien ÖAV in je kot tak poskrbel za adaptacijo znane kočice v Haindlkaru v Gessäuse.

T. O.

MEDNARODNI RAZGOVOR O PLANINSKI LITERATURI

v Bad Bollu l. 1968 ni prišel do realnih sklepov. Vsak je povedal svoje, do skupnih stališč ni prišlo. Realna vrednost je bila samo v pobudah, ki so jih nekateri diskutanti sprožili ob vprašanju, kako naj se o gorah piše, da bi bilo čim več bralcev. Niso bili za Mazeaudovo načelo, naj alpinist piše predvsem o sebi in iz sebe. Tudi filozofija, ki se je v zadnjih 15 letih precej zanimala za alpinizem in nazore o njem, ni tisto, kar bi mikalo široke množice bralcev, pa čeprav je vpeljala v alpinistični duhovni svet take filozofske avtoritete, kot so Kierkegaard, Heidegger, in take pisce, kot sta Hemingway in St. Exupéry.

Med razgovorom so ugotovili, da je med nemškimi bralci kakih 500 000 »konsumentov« planinske literature. Naklade znanih nemških revij sorazmerno niso visoke: »Alpinismus« 12 000, »Bergsteiger« 11 000, »Bergkammerad« 6000.

Nekateri menijo, da je planinska literatura preveč starokopitna, konservativna, da se ni podvrgla osnovnim načelom moderne publicistike, za katero je značilna bulvarna plaža in ilustrirani magazini. V to smer naj bi se obrnila, »provocirala« in »šokirala«. Seveda je druga stran tak eksperiment zavrnila, češ da je planinska literatura tudi strokovna literatura in vsaj del aktualne informacije. Če bi

to opustila, ali bi še delovala za svoj poglaviti namen? Odgovor je menda jasen.

T. O.

GEORGE MALLORY

David Robertson je v Londonu lani izdal knjigo o Malloryju, ki je ostal za vselej v severnem grebenu Everesta l. 1924. Skrivnost njegove smrti niso mogli nikoli pojasniti, čeprav si ni težko misliti, katera človeku sovražna sila je vzela življenje temu sijajnemu angleškemu alpinistu in njegovemu tovarišu Andrewu Irvinu. Mallory spada v krog tistih angleških intelektualcev, ki so z napredkom alpinizma in himalaizma za vselej povezani kot najpomembnejši dejavniki. Pot jim je kazal in odpiral Mummery, preden je izginil na Nanga Parbatu.

Svoje največje ture je Mallory naredil z G. W. Youngom, Irvingom, Tyndalom in Porterjem (vzhodno steno Grand Charnoz, greben Mt. Maudit, severno steno Aiguille du Midi).

D. Robertson je v svoji knjigi o Malloryju vse to popisal, obenem pa plastično naslikal Malloryjevo osebnost z gradivom, ki ga je našel v njegovih pismih. V Alpe je Mallory prišel l. 1904, komaj 18 let star, prve svetovne vojne se je udeležil na francoski fronti, l. 1921 pa se je udeležil treh angleških ekspedicij v masivu Everesta. Našli so dobro pot na vrh in prišli v višino 8500 m brez kisikovih aparatov in brez današnje opreme. Mallory je pred odhodom na Everest l. 1924 rekel svojemu prijatelju Keynesu: »To je bolj podobno vojni kot pa alpinizmu. Teško če se bom vrnil...« Na zadnjo pot je šel z alpinistom, ki pravzaprav ni imel nobenih izkušenj. Sicer pa tudi nekateri drugi niso bili bogve kako izkušeni.

Knjigo bodo s pridom brali vsi, ki jim je pri srcu zgodovina alpinizma. Mallory nedvomno spada med tiste Albionce, ki so s svojim duhom in vnemo za gore močno vplivali na napredek alpinizma v Evropi. Tudi naš alpinizem je v letu njegove smrti začel ubirati korake, ki so obetali, da bomo nekoč stopili v štric z drugimi alpskimi narodi.

T. O.

RAZGLLED PO SVETU

KEOPSOVA PIRAMIDA ni več najvišja na svetu, tako je ugotovila mehiška znanstvena komisija, ki je 100 km od glavnega mesta Mexica našla velikansko piramido. Domačini jo imenujejo Choluls. V njeni okolici so znanstveniki našli ostanke naselbin izpred 3000 let.

HEINRICH PFANNL je bil po prvi svetovni vojni devet let predsednik OAC, torej v tistem času, ko je postala članica tega ekskluzivnega kluba Slovenka Mira Marko Debelakova. Njegovo osebnost je v knjigi plastično predstavil dr. Karl Prusik. Dal ji je naslov »Kaj mi pomeni gora?« Pfannl je umrl 59 let star in je imel v svojem plezalskem dnevniku zabeležene mnoge prvenstvene vzpone in druga velika dejanja v gorah. O tem se lahko poučimo tudi v knjigi Eduarda Pichla »Dunajski alpinizem« (Wiens Bergsteigertum 1927). Neizbrisno je zapisano Pfannlovo ime v Aiguille du Géant, v Peutereyskem grebenu, Čogo-Ri (K₂) in v Hochtoru. Tu je njegova smer, čeprav 72 let staro, še vedno mikavna plezarija za mlajše rodove. OAC goji njegov spomin zaradi kulturnega, inteligentnega vodstva kluba, zaradi njegovih krajših publikacij in konferenc, ki jih je znal voditi nenavadno učinkovito.

CAAI, italijanski akademski alpinistični klub, je bil ustanovljen l. 1964 v Torinu. Zda mu predseduje naš znanec Ugo di Vallepiena. V Rivista Mensile 1968/6 je v uvodniku zapisal, da so naloge CAAI danes iste kot pred 1904, da torej v statutu niso potrebne nobene spremembe. Slej ko prej mora CAAI stremeti za istimi cilji: gojiti, pospeševati, širiti alpinizem, povezovati vse člane v izkušnjami in idejami ter jih usposobiti tako, da bodo njihova dejanja veljavna v svetu in spodbudna doma. Za vse člane CAAI naj veljajo besede Guida Reya: »Veroval sem in verjamem, da je alpinizem kot udejstvovanje

koristno, plemenit kot umetnost in lep kot vera. Za nas, člane CAAI, je dolžnost, da smo »bratniki te vere« in to ne samo v CAAI, temveč v vsem italijanskem alpinizmu,« končuje svojo predsedniško izpoved Ugo de Vallepiena.

ÖTV (Österr. Touristenverein) je ena od manj znanih avstrijskih planinskih organizacij, nastala iz nekdanje turistične zveze kršćanskih delavcev. Aprila l. 1969 je imela svojo 60. skupščino. V svojem programu ima predvsem organizacijo izletov v vse kraje sveta. Lani so pripravili tudi izlet v Julijske Alpe, pri čemer jim je šla PZS na roke, tako da se ji vodstvo v svojem glasilu »Der Tourist« posebej zahvaljuje.

ÖAV je imel zadnjo skupščino jeseni l. 1968 v Steyru. Avstrijska javnost ji je posvetila nadpovprečno pozornost. Navzoč je bil prosv. minister dr. Piffel-Perčević, trije visoki oficirji kot zastopniki vojnega ministrstva, zastopnik ministrstva za trgovino in industrijo, pozdrave pa sta poslala zvezni predsednik dr. Jonas, zvezni kancler dr. Klaus, podkancler dr. Withalm, vsi deželni poglavarji, vsi ministri in razni drugi ugledni forumi. Številni so bili gostje: zastopniki avstrijskih in inozemskih planinskih organizacij, med njimi celo predsednik IAC Jošizava. Navzoč je bil tudi geograf dr. Kinzler, častni član ÖAV, ki je na skupščini govoril o planinskem popotovanju kot nadaljni obliki planinstva. Predlagal je dve veliki transverzali od Bregenzerwalda do Wienerwalda, od Rätikonu do Semmeringa in od Češkega lesa do Jadrana. Namen teh potovanj naj bi bilo spoznavanje domovine in poživitev planinstva, ki mu je pot že sama na sebi najlepši cilj.

Prosvetni minister je v svojem govoru poudaril pomen planinstva za fiziognomijo družbe in prisodil ÖAV, naj oblikuje s svojimi idejami tudi današnjo pluralistično družbo, ki drugače

misleče ljudi in drugačne organizacije ne samo tolerira, ampak tudi priznava. Brigadni general Lütgendorf je poudarjal najožje sodelovanje med vojsko in ÖAV ter pomen planinstva za vojaško vzgojo mladine. Pokazal je na celo vrsto oblik sodelovanja, ne nazadnje na pomoč s helikopterji pri reševanju ponesrečencev in oskrbovanju koč.

HOCHTURISTENGRUPPE je ime za to, čemur pri nas pravimo AO, v Franciji Groupe de Haute Montagne, čeprav je med temi pojmi precejšen materialni in formalni razloček. Značilno za razvoj plezalista, za alpinizem, kakor smo pri nas po vojni utrdili poimenovanje, za »vrhunsko« alpinistiko, kakor smo govorili pred vojno, je zbiranje v ožjih družčinah in krožkih, ki jih tu pa tam planinske organizacije vendarle povežejo v trdnejšo, širšo organizacijsko obliko. Ta ima skoro povsod ekskluzivne kriterije. Do določene mere se tudi pri nas nismo izognili. Priznati je treba, da so kriteriji za sprejem in neka kategorizacija plezalcev vzgojno sredstvo in precejšnja motivacija.

V sosednji Avstriji pospešujejo ustanavljanje »skupin vrhunskih turistov« in dopuščajo vsaj nekoliko pestrost. Akademsko sekcija v Innsbrucku ÖAV je ustanovila lani »Akademische Bergsteiger Club«. Povprečna starost članov znaša 23 let. Glavni namen »klubistov« je »alpinsko počelje«. Eden od teh mladih mož je bil že na 25 štiritisočakih. Takoj prvo leto je klub izkazal lep seznam velikih vzponov v Alpah in onstran morja.

Na ustanovitveni občni zbor je prišel tudi vodja avstrijske planinske mladine in načelnik teh »vrhuncev« dr. Luis Lechner. V svojem zagonu je kot bistveni element, ki naj ga goje te skupine, poudaril – tovarištvo. Ta lastnost je za obstoj teh skupin gotovo najpotrebnejša, to kažejo izkušnje vsepovsod, tudi pri nas. Omembe je vredna tudi okoliščina, da mladino vodi starejša avtoriteta.

100-LETNICA ÖTK. Maja 1969 je praznoval 100-letnico Österreichischen Touristenklub, planinska organizacija, ki je de-

loma posegla tudi na slovensko ozemlje, vendar še zdaleč ne tako kot DuOAV. OTK je prevzel nalogo, da odpre širšim slojem Vzhodne Alpe. V kratkem času je zgradil mnogo zavetišč, nadelal in zaznamoval celo vrsto steza in potov. Deluje še danes s centralo na Dunaju v 36 sekcijah. Ima 57 koč in skrbi za 11 000 km planinskih potov. Jubilejne slovesnosti so se začele s sprejemom domačih in tujih gostov, 17. maja 1969 pa je bila slavnostna skupščina OTK v veliki dvorani »Musikvereina« na Dunaju. V klubski hiši na Bäckerstrasse 16 so priredili razstavo o zgodovini kluba, dan nato pa je bilo v Lackenhofu na Ötscherju planinsko srečanje OTK za vso Avstrijo z baklado in odkritjem spominke plošče na planinski koči na Ötscherju. – Predsednik VAVÖ (Verband alpinere Vereine Österreichs) je za leto 1969 dr. Hans Bosmüller, funkcionar v OTK. VAVÖ ima svoj sedež v klubski hiši OTK na Bäckerstrasse 16.

S SMUČMI PO SEVERNI STENI. Avstrijca Lapah in Oberegger sta se 25. maja 1968 s smučmi spustila po severni steni Sonnblicka. Bila sta ves čas navezana in sta tako kot prva presmučala to 400 m visoko steno. Imela sta kovinske 170 cm dolge smuč. Hörtnagel in Wagner sta nekaj podobnega storila v severni steni Hochfernerspitze. To steno sta preplezala prva Baumgartner in Mayr in sta jo prišla med težje ledne ture. Na, zdaj je tudi stena – presmučana navzdol.

GUMIJASTI PODPLATI se v gorah niso lahko uveljavili. Iznašla sta jih Aubert in Gérard pred 106 leti in kmalu so zavzeli ves svet v obliki galoš, pet, telovadnih copat in seveda pnevmatik. Kvedrovci pa so se jih branili skoro do druge svetovne vojne in z vsemi mogočimi »nakovanji«, ki so kvedrovcem povečali ceno in težo, nobeno pa ni vzdržalo toliko kot kasneje gumijast podplat. Pred vojno smo pri nas še kar prisegali na »tricouni«, čeprav smo pri skokih v Zpadne Julijske Alpe videli cela vojaška krdela v vibriranih na snegu in v skali (»vibrani« po vojaku Vitalu Bramanu, ki si jih je prvi omislil in

zagovarjal). Verjeli smo, da je za plezalnike »manchon« neprimerno boljši. Če pa ga ni bilo, so prišle prav tudi Batove »trempe«, ki so prijemale tudi v mokri skali, vendar tega skoraj nismo smeli verjeti. Po vojni je profilirana guma osvojila vse vrste gorske obutve. Kdo je bil kriv te zamude? Tako imenovani strokovni predsodki? Gotovo tudi ti.

SOLCOSERYL je zdravilo iz teletčje krvi. Lani smo poročali o raziskovanjih dr. Albrehta na Aconcagui v višini 6200 m in o njegovi ugotovitvi, da je s teletčjo krvjo lažje opraviti potrebno adaptacijo na višini nad 5000 m. No, zdaj ekstrakt iz teletčje krvi že razvažajo po svetu s priporočilom, naj ga uporabljajo alpinisti na ekspedicijah, češ da pospešuje odpornost in moč, da je bilo vse to izmerjeno z ergometrom, da je posebno učinkovit v boju zoper primanjčkanje kisika, da pri zadostnem doziranju sploh preprečuje gorsko bolezen. Kaže, da ta ekstrakt vzpodbuja določene dejavnike v tkivu (fermente), ki igrajo precejšnjo vlogo pri aklimatizaciji.

VARNOST NA SMUČARSKIH PROGAH. Tako je naslov brošure, ki jo je l. 1969 izdal višji sodni svetnik dr. Josef Pichler, specialist za paragrafe, ki lahko zagrabijo preveč objestne smučarje, posebej pa take, ki gredo na pisto »dobre volje«, alkoholizirani in pri tem povzročijo nesrečo. Dr. Pichler pravi: Smučar, ki rani smučarja na pisti in vozi dalje, ne da bi poskrbel za ranjenca, stori vozniški prekršek. Zakon določa za to kazeno od 6 mesecev do 2 let. Če povzroči smrtno nesrečo, se kazeno zviša do 3 let. Isto velja za smučarja, če povzroči nesrečo alkoholiziran. Če povzroči karambol (kolizijo), ima žandarmerija na progi pravico, da ga na progi aretirajo.

JUBILEJNE DESKE imenujejo v Avstriji smuč, ki sta jih natikala na svoje noge smučka pionirja Schruf in Zdarsky. Lani so bile stare 80 let, hranijo jih pa v svetovnoznanem muzeju v Mürzzuschlagu. Lani so se tega jubileja spomnili v Avstriji tudi zato, da bi opozorili na raz-

meroma staro izročilo smučarskega športa v svojih mejah, s katerim prednjačijo 10 do 20 let pred drugimi alpskimi državami. Že l. 1892 so v Mürzzuschlagu ustanovili smučarsko društvo, l. 1893 pa že priredili evropsko prvenstvo, l. 1904 pa so bile v tej zibelki smučanja »nordijske smuške tekme«. Kaj se je od tedaj v tem športu vse spremenilo! Množice so se smučarstva oprijele že pred vojno, vendar so ga gojile brez velikih zimskih hotelov, vzpenjač, žičnic, liftov, raznih sedežnic in vlačilk. Smučarstvo je bilo v zimo podaljšano planinstvo, pomladanske smuške ture pa spadajo med najlepše spomine za mnoge od nas. Po vojni se je smučarstva polastila turistična industrija, ki omogoča smučanju, da v skladu s moderno naglico v kratkem času zavzema vrhove in se po prirejenih progah poigrava s strmino in brzino. Tako je smučarstvo marsikaj pridobilo, marsikaj pa tudi izgubilo.

ST. ELIAS MOUNTAINS je gorovje jugozahodno od Yukona. Ko je l. 1967 Kanada praznovala svojo stoletnico, se je med drugimi praznovanji vrstila tudi »Yukon-Centennial-Expedition«, odprava v Yukon, ki jo je priredil CAC (Canadian Alpine Club). O ekspediciji smo na kratko že poročali, naj zdaj spregovori o njej še Fritz Wiesner iz Stowa v Vermontu (USA), nemški himalajec, naturalizirani Amerikaneec, ki pri šestem križu še vedno pleza in se zadnja leta uveljavlja tudi pri UIAA. Ekspedicijo naj bi tvorili reprezentančni team iz enajstih kanadskih provinc, mednarodna skupina sestavljena iz Kanadčanov in Amerikancev in plezalska skupina iz dveh teritorijev. Vsaka skupina je imela po štiri osebe in vsaka na bi se povzpela na eno dotlej še neraziskano goro. Vse te gore leže v 35 km dolgem Centennial Range, kakor so gorovje ob stoletnici nanovo imenovali: Gorovje se razteza od ledenika Walsha na jugu do ledenika Chitine na severu. Posamezne vrhove so poimenovali po provincah in teritorijih, iz katerih so plezalske skupine prišle. Najvišji vrh je zmogla internacionalna naveza in je zato dobila ime Mt. Centennial. Višina vseh

teh vrhov se suče med 3300 do 3800 m. Ker je to zelo slabo raziskan predel, so alpinistom pomagali helikopterji, ki so vzletali iz Kluvane Laka, ob avto cesti »Alaska« in v vznožjih opremljali tabor. V 14 dneh so se naveze povzpele na dvanajst lepih vrhov, obisku pa sta se uprla vrhova Mt. Saskatschevan in Mt. Manitoba. Ture so bile dokaj naporne, na Mt. Quebec (3800 m) so potrebovali 28 ur. V navezah so bili večinoma mlajši alpinisti, ena naveza je bila damska.

V nadaljnjem programu ekspedicije je bila priprava taborov za naskok na višje vrhove severovzhodnega dela St. Elias Mountains: Mt. Steele (5076 m), Mt. Walsh (4850 m), Mt. Wood (4850 m). Eden od teh taborov je bil na vzhodni strani ledenika Steele, 12 km nad ledeniškim jezikom. CAC lu že 50 let prireja svoj »Annual Camp«, s čimer svojim članom omogoča razmeroma cenen dostop v takojšnja visokogorja. Udeleženci morajo prinesiti s seboj samo osebno opremo, šotore in vrvi pa preskrbi CAC, prav tako vodnike.

Za Yukon - Centennial Camp se je prijavilo več 100 gostov in članov. Zato so taborili dvakrat po 14 dni, vsak tabor je sprejel 130 udeležencev. Tabor je stal v višini 1550 m na ravnici bogati z arktično floro in favno. Celo medved grizli se je smukal blizu tabora. 35 km dolgi ledenik Steele, 3 do 5 km širok, pošilja v dolino zadnja leta velike mase vode, ker se navadno hitro taja. L. 1966 ga je dnevno vzelo 44 m, l. 1967 dnevno po 23 m. Spričo takega stanja ga v času tabora na dolžini 25 km ni bilo mogoče prekorčiti. Ledeniška voda teče v 40-50 m globoki grapi, ki ima večji del zelo strme bregove. Arktični inštitut ZDA raziskuje ta pojav že dve leti pod vodstvom dr. Walterja Wooda, predsednika Explorer Cluba. Wood je bil prvi na Mt. Steele in na nekaterih drugih vrhovih. Njegove ekspedicije pred vojno je podpirala American Geographical Society.

Zaradi divje razorane ledeniške morene in ledenika samega so se morali v vznožje Mt. Steele in Mt. Walsh spustiti s helikopterjem. 15 km nad glavnim ta-

borom so v višini 3100 m postavili višinski tabor, odkoder je bilo možno v enem dnevu priti na oba vrhova pa tudi na Mt. Wood. To so mogočne ledeniške gore, ki jih je mogoče spraviti podse brez posebnih tehničnih težav. Za piramido Mt. Steele je skrita Mt. Lucania, na katero sta prva prišla l. 1937 Robert Bates in Bradford Washburn in to z ledenika Walsh, na katerega sta priletela z zapadne obale Alaske iz Valdeza. Nato sta v sedmih dneh z ledenika dosegla prelaz v višini 4400 m, v nadaljnjih dveh dneh pa vrh Mt. Lucanie. Dva dni nato sta stala na Mt. Steele in po Woodovi smeri iz l. 1935 sestopila na ledenik Steele ter preko tundre in arktičnega pragozda v devetih dneh dosegla Burvash Landing Lake. To je bila odisejaja, ki danes ni več potrebna, saj helikopter lahko »razmeče« ljudi in tovore v vsak kot le dežele bogu za hrbtom, za obalo Gulf of Alaska. Wood je dosegel, da je kanadska vlada vse to področje oklicala za »Game Reserve« in zavarovala favno, floro in vso divjijsko prvobitnost teh odmaknjenih gor. Tabora za stoletnico Kanade nista imela sreče z vremenom. Prvi tabor se je moral zadovoljiti z gorami zapadno od ledenika Steele in vzhodno od ledenika Donjek, ki so nižje od Mt. Steele in Mt. Wood, vendar mikavne zaradi svojih drznih oblik. Morje neznanih, neraziskanih gora še danes! Na zemljevidih so zdaj zaznamovane s številkami, ledeniki med njimi pa z velikimi črkami, ker si je poimenovanje pridržala kanadska vlada.

Weissner si je izbral goro št. 3. jugovzhodno od tabora, razmerna blizu ledenika A, ki se 1,5 km nad mestom tabora izliva v ledenik Steele. Takole pripoveduje:

V taboru sem srečal lorda in lady Huntovo, ki ju je CAC tudi povabil v jubilejni tabor. Sklenili smo, da bomo skupaj poskusili priti na izbrano »trojko«. Odšli so v dveh navezah: V prvi je bil Wiessnerjev sin Andrew, Robbin Godfrey in Wiessner sam, v drugi John Hunt, Joy Hunt in Ernst Rheinhold. Na vrh so prišli brez večjih težav. Weissner se je pri tem na več krajih spominjal prečenja Lyskamma v

Wallisu. Iz tabora do vrha po ledeniku A in po deloma kopnem deloma snežnem grebenu so porabili 8 ur. Največ čestitk k temu prvenstvenemu vzponu je dobila seveda Joy Huntova. Za sestop so rabili skoraj prav toliko. Šli so pa po drugi poti. Naslednje dni je bilo slabo vreme in oba tabora sta imela čas, da opremita višinski tabor, 2 1/2 ur nad glavnim. Wiessner je dobil dovoljenje, da iz tega tabora osvoji goro št. 4. (3500 metrov), prav tako doslej neznano in neraziskano. Pot nanjo je držala v glavnem po ledeniku B, ki ni bil posebno zahteven. Razgled na vrhu pa je bil tak, pravi Wiessner, kakor ga lahko doživíš samo v Himalaji.

KRETA, veliki otok, nam je danes v dobi letalskega prometa takorekoč bližnji sosed. V bližnjem času ga bodo spoznali zastopniki planinskih organizacij, ki jih družijo UIAA. Poleg drugih znamenitosti ima tudi lepe gore, visoke nad 2000 m. Na zahodu so Levka Ori - Bele gore (2452 metrov), v srednjem delu otoka je Psiloritis ali Ida (2456 m), na vzhodu pa kipi iz morja Dikti ali Lassiti (2168 m). Gorati otok je enako daleč od Evrope kot od Afrike, pa ima do moja vsako leto sneg na temenih svojih gora, ki se vlečejo v verigi, dolgi 260 km, padajo na jug proti Libiji strmo, na sever pa blago.

Iz Anten do Krete je 12 ur z ladjo, 40 minut z letalom.

Na Kreti govore novogrško, razume se, da v posebnem dialektu, ki mu s staro grščino težko prideš blizu. Vzponi na kretske gore terjajo alpsko opremo. O turah nas na kratko informira vodnik »Die Bergwelt Griechenlands«, ki ga je izdala založba Fink v Stuttgartu.

V Levka Ori stoji v višini 1480 metrov lepa koč, katere ključ brani dr. Papadakis v Eos - Chania, Cossabassi 43. Iz vasi Kampi je do koč tri ure. Poti niso markirane. Od koč do vrhov je 5 do 6 ur hoje.

Psiloritis, znan bolj pod imenom Ida, je rojstni kraj poglavarja - danes bi utegnil kdo reči »bossa« - grških bogov. Ida je gora čudovitih razgledov, lahko pristopna. Ker poti niso markirane, pa je utrudljiva.

AIOUI je gorski masiv v centralnem Atlasu. Marca l. 1969 so tam plezali Poljaki. Stryczynski in Zierhoffer sta 11. marca zmagla 600 m visoki severni steber, Jasiniak in Zaronski pa 650 m visoki severni ozebnik. Damesnech in Schramm sta uspela v stebru Mitán, v zahodnem vrhu Aiouija.

ZAVETIŠČE LESCHAUX, ki ga poznajo tudi naši plezalci, je bilo lani prenovljeno in slovesno odprto. L. 1954 ga je poškodoval plaz. CAB (Club Alpin Belge) se je odločil, da se skupaj s CAF loti obnovitve tega znamenitega zavetišča, čeprav je imel prvotno namen, da obnovi zavetišče Solvay na grebenu Hörnli na Matterhornu v višini 4003 m. Potamci Solvaya, velikega belgijskega industrialca in alpinista, so dali veliko vsoto denarja, s katero so graditelji krili skoraj vse stroške. Podpredsednik CAB, arhitekt José Vandervoerde je sam naredil načrt in sodeloval pri montaži na mestu, ki je trajala 8 dni. 21. septembra l. 1968 so zavetišče odprli kljub slabemu vremenu, ki je zaslrla severno steno Grandes Jorasses. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi mož iz Annapurne ing. Maurice Herzog, chamoniški župan in več let predsednik CAF, Lucien Devies, predsednik CAF in FFM, predsednik chamoniške sekcije CAF Paul Bessière in cela vrsta drugih uglednih zastopnikov civilnih in vojaških oblasti iz Belgije in Francije.

OD SREDOZEMSKEGA MORJA DO ATLANTIKA. Naslov nima to pot nič skupnega s počitniškim dolce far niente, s palmami, plažami, zabavišči in šotori. Pač pa s smučanjem, a ne po vodi, marveč s pravim zimskim športom. Gre za pirenejsko smučarsko »haute route«, ki utegne postati prav tako mikavna kakor ona, ki jo poznamo že nekaj desetletij v Alpah. Prvi del te smučarske transverzale gre od Canigouja do Garonne. Charles Laporte jo je razdelil v 14 etap in jih popisal v La Montagne 1968/10. Držal se je čim več v višini 2000 do 3000. Del poti je potekal prav po špansko-francoski meji. Marš je trajal 35 dni s štirimi dnevi počitka. Laporte je prekobilil pot 580 km in premagal 31 000 m višinske razlike

čez hrib in dol. S tovarišem sta imela s seboj en sam cepin, 60 m vrvi 8 mm, nekaj klinov in vponk, šotor za 5 oseb, zelo lahek (2,40 kg), in pse za smučiči. Imela sta specialne čevlje, ki so ostali dolgo časa nepremočeni (10 dni). Hrana, ki sta jo vzela s seboj, je morala biti predvsem lahka, torej koncentrirana in z majhno prostornino. Tako sta spravila težo brašna na 12 kg, seveda z veliko težavo. O kruhu ali kakem litru pijače ni bilo govora, čeprav se jima je po obeh težilo. Na dan sta računala 4000 kalorij v zelo hranilnih jedeh: ribji moki, siru, sladkorju in hiperprotidinu. Enkrat na dan sta si privoščila testenine ali riž ali krompirjev piré in skrbela za ravnotežje med glucidi, protidi in lipidi, pomanjkanje vitaminov pa sta izravnavala z mnogovitaminskim hidrosolom. Laporte pravi, da jima je ta hrana ves čas pomagala vzdržati dobro formo. Brašno sta deponirala v 12 krajih pod Pireneji, tako da je vsaka zaloga pomenila hrano za tri do štiri dni. S seboj pa sta morala vzeti neizčrpno zalogo navdušenja in dobre volje, kajti za premagovanje tako dolge poti ni zadostoval samo trd trening, ki sta ga tudi imela za seboj.

WASTL MARINER je lani praznoval 60-letnico. Njegovo reševalsko pot poznajo tudi naši alpinisti in to od l. 1948 dalje. Kot alpinist je Mariner manj znan, čeprav ima za seboj cvetober mnogih težkih tur v Alpah, bil pa je l. 1954 tudi v Andih, l. 1963 v Keniji in l. 1967 na Kavkazu. Gorski reševalec je od l. 1934, postajo v Innsbrucku pa vodi že 30 let. Njegovo znanje je izrabila sanitetna vojaška šola v St. Johannu in tako je prišlo do reševalnih rekvizitov, ki so l. 1948 deklasirali vse reševalne priprave Švice, Italije, Francije, Anglije in Kanade. Mariner je v ugodnih okoliščinah razvijal reševalni vitelj, transportno kolo, čoln akcija in vrsto drugih priprav, po l. 1945 pa na tem temelju organiziral in razvijal civilno reševalno službo, ki jo danes priznava ves svet kot najboljšo. Njegova knjiga o reševanju v gorah je prevedena v 7 svetovnih jezikov. Težko je mimo Marinerja v GRS kaj svojega povedati. Velja omeniti,

da si Mariner iz svojih dosežkov in izumov ni koval dobička, temveč je vse patente in licence odstopil OAV pod pogojem, da se dohodki iz njih uporabijo za nadaljnje razvijanje reševalske tehnike.

Mariner deluje tudi kot strokovnjak v raznih tečajih, kot planinski pedagog, pisec in tvorec reševalnih filmov. 30 let je že nepretrgoma odbornik hochturistengruppe »Karwendler«. Dobil je seveda vrsto odlikovanj. Bil eden od 174 nositeljev zelenega križa, odlikovanja, ki ga je dobil januarja l. 1942 za reševanje v vojski. L. 1966 ga je odlikovala tirolska deželna vlada, l. 1968 pa mesto Innsbruck. Po poklicu je učitelj in je kot tak dosegel stopnjo višjega šolskega svetnika.

PELMO IN CIVETTA sta sosedi, obe gori slavni med dolomitskimi lepoticami, vendar danes Civetta daleč uglednejša od Pelma. Pelmo ima za seboj že več kot sto let alpinistične zgodovine, saj je bil Anglež John Ball na Pelmu že l. 1857. Njegov vodnik Battista Belli il vecchio ni hotel z njim na vrh in tako je Ball zapisan na začetku Pelmove kronike. 40 let nato pride po drugi poti – spet Anglež – Raynor Phillimore z Dimajjem in Collijem. Nato je do l. 1924 na Pelmu samota. To leto sta severno steno Pelma preplezala Tiralec Roland Rossi in Felix Simon. Smer je kot drugi ponovil Hans Steger, kot tretji pa Stösser, na kar je postala za dalj časa modna smer.

L. 1925 pa je Pelmovi steni že zrasla huda konkurenca s severozapadno steno Civette in z vsemi drugimi možnostmi, ki jih to veličastno ostenje nudi. Emil Solleder in Georg Lettenbauer – dve imeni, ki so jih naši plezalci pred 40 leti izgovarjali vselej z največjim spoštovanjem – sta v Civetti potegnili smer v 1100 m visoki steni. O smeri je teoretik modernega plezательства Domenico Rudatis zapisal: »To je bil prvi vzpon v Dolomitih, ki je veljal za zgled popolne šeste stopnje.« V naslednjem desetletju je smer ponovilo 34 navez, 25 nemških in 9 italijanskih. Tissi in Andrich, prva Italijana v tej smeri, sta jo prva izdelala brez bivaka.

Med temi uspehi pa je bilo tudi nekaj tragičnih porazov. Dunajčana Peterka in Maier sta leta 1929 za las ušla smrti in po tesnobni noči ranjena pričakala Stösserja in druge, da so ju potegnili iz stene. L. 1932 je v Civetti izdihnil dr. Leo Maduschka. Ves dan se je pri plezanju slabo počutil, ni bil v svoji sicer bleščeči formi. Vreme ni najbolje kazalo. Vendar Maduschka ne bi bil to, kar je bil in kar še pomeni, če bi bil s Pfefferjem obrnil. Priplezala sta tako visoko, da je bil umik pri takratni tehniki toliko kot nemogoč. Noč ju je ujela na mestu, ki je bil farča západnega kamenja in slapov. Vreme je poseglo po vseh elementih, s katerimi lahko do kraja preizkusi najodpornейše ljudi. In Maduschka je umrl na rokah Martina Pfefferja, izčrpal ga je mraz.

V literaturi je bilo o tem veliko based. Razume se, da bi bil Maduschka lahko rekel Civetti: »Drugič na svidenje, nisem najbolj pri sebi, in vreme se kazí.« Pa ni rekel. V njem je bilo več športne zagnanosti in mladostne prešernosti kot poguma, da bi poslušal pamet in samoohranitveni nagon. V tem je tragika in nekaj čistega, čemur ponavadi pravimo usoda, čeprav usojenost lahko natančneje določimo. Če beremo njegovo znano knjigo »Mlad človek v gorah« (Junger Mensch in Gebirge), najdemo v njej izpovedi, ob katerih bi utegnili reči: »Namenjeno mu je bilo.« Bil je mlad, pa vendar globokih misli, poetičnega zanosa, kritičen duh, ki je trošil svojo bistrast nad filozofskimi »prepadí«, poln prezigodne zrelosti, sklonjen pod težo neizpolnjenega hrepenenja in mračnega pesimizma.

Nekateri primerjajo njegovo usodo z nesrečnim Ottom Weiningerjem, avtorjem znane filozofske knjige »Spol in značaj«, ki jo je goitala tudi naša mladina 30 let tega stoletja, njen prevod pa smo dobili šele po vojni. Primerjati taki dve usodi pomeni podleči skušnjavi. Mladostni pesimizem dr. Maduschke je drugega kova kot Weiningerjev, ki je sam odvrgel breme svojega neveselega, do kraja odčaranega, s stališča razuma že zaključenega življenja. L. 1929 je Rudatis zaznamoval kot rojstno leto modernega ita-

lijanskega alpinizma. Tradicijo starih dolomitskih vodnikov so prevzeli Angelo in Guiseppe Dimai, Ignazio Dibona, Benedetti, Zanutti, Gino Soldà, Confortola, Comici. Vsem tem je bila Civetta plezalska palestra. Samo v Torre Trieste nad dolino Corpassa ima štiri smeri šeste stopnje, celo vrsto pa jih imajo Torre Coldai, Torre d'Alleghe, Torre in Guglia di Valgrande, Castello, Pan di Zuchero, Cantoni di Pelsa, Busazza, Zuiton in Mojazze. Civetta pomeni sova ali tudi spogledljivka, očarujoča lepota. Oboje utegne biti pomenljivo za plezalce, ki se tod preizkušajo. Sova je simbol učenosti in modrosti: Za Civetto je treba zmogljivosti in bili povrh še pameten. Civetta je za mnoge plezalce usodna učiteljica, lahko pa tudi zapeljivka, ki se hladno ogleduje v jezeru Alleghe in mami svoje častilce.

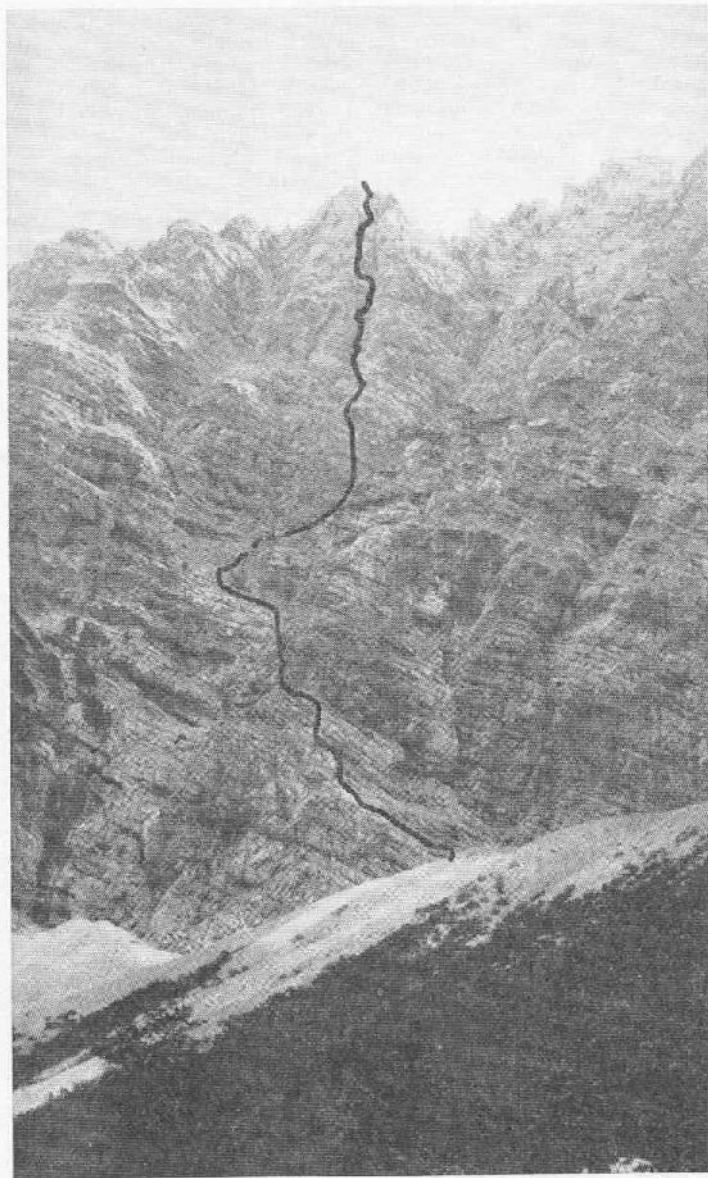
AIGUILLE DU GÉANT. Alpinistična kronika popravlja: Prvenstveni zimski vzpon čez vzhodno steno Aiguille du Géant pripada Italijanoma Armandu in Gogni. Smer sta zmogla 27. XII. 1966. Do popravka je prišlo po razgovoru med Maurijem in Gognom. Mauri je izjavil, da je z Ogginjem l. 1959 le prvi ponovil vzpon čez južno steno Aiguille du Géant. Gogna je, tako kaže, eden najmočnejših italijanskih plezalcev v zadnjih dveh letih. Njegov seznam tur je »pot velikih«. Letos je 9. do 11. marca z dvema vzhakoma v steni preplezal vzhodno steno Grand Capucin po smeri »pajkov« iz Lecca. Z njim je bil C. Cerutti. Isti dan sta Henri Agresti in Jean Fanton kot prva pozimi preplezala ozebnik du Diable v Mt. Blanc du Tacul. Anglež Ton Patey je v Mont de Rocherfort kot prvi preplezal jugozahodno steno, angleška naveza J. Brown in P. Crew pa je opravila prvenstveni vzpon po jugovzhodnem razu Aiguille Rouge de Rocherfort. Patey je moral sam premagati dve mesti V. stopnje, Brown in Crew pa izredno težko mesto VI. stopnje.

POINTE YOUNG v Grandes Jorases je znana po svojem severnem grebenu. Lani so si tu zapisali prvenstveno zimsko prečenje celotnega grebena Poljaki

Furmanik, Heinrich in Zdzitowiecki. Tretjino grebena so navzdol preplezali l. 1935 Königer, Münch, Schwabe in Steinauer, l. 1950 Hermann Buhl in Kuno Rainer, l. 1958 pa sta to tretjino plezala navzdol Cavalieri in Mellano.

NAJVISJO STENO V DOLOMITIH ima Monte Agner. Njena severna stena je visoka 1500 m. V njej so od 1. do 3. avgusta l. 1968 skoro direktno smer potegnili Poljaki Brudny, Kata, Liszka, Trzaska in Zavadzki. 200 m pod vrhom se združi ta smer s smerjo iz l. 1921, ki so jo naredili Andre Olatti, Zanutti in lori. Poljsko smer ocenjujejo s V in VI. Poljaki Babak, Ferevski in Kowalevski so prav tako avgusta l. 1968 preplezali novo smer v Pan di Zuchero, severozahodni steni tega vršaja v Civetti. V jugozahodni steni Cima Scotoni so trije cortinski plezalci Dallago, Menardi in Valleferro marca 1969 prvi preplezali v zimskem času. Ze februarja so trije z Zardinijem tičali v steni pet dni, a so prišli komaj 250 m visoko. Nekako v istih dneh letošnje spomladi so Chiappa, Lanfranchi ter A. in G. Rusconi prvi pozimi ponovili »vodniško« smer v Crozzon di Brenta v severovzhodni steni. Pet bivakov so prebili v steni, šesto noč pa so preždeli v Castiglionijevem bivaku na vrhu Crozzon di Brenta. Nato so v viharju bivakirali še eno noč na vrhu Cima Tosa ter se osmi dan vrnili v dolino (od 7. do 14. marca so bili na poti). V Dachsteinu sta Berger in Precht 8. do 10. marca l. 1969 prvič pozimi preplezala znamenito smer Pernner-Schlömmner. To je bila osma ponovitev te smeri. O smeri smo že pisali.

ASEA je nova kratica, ki naj bi jo planinci poznali. Pomeni združenje švicarskih alpinističnih šol (Association suisse des Ecoles d'alpinisme). Ustanovili so ga direktorji teh šol v Rosenlajuij, Pontresini, Klostersu, Kanderstegu, Arolli, Fieschu in La Fouly, sedež pa ima združenje v Luzernu. Združenje je povabilo še ostale planinske šole, naj se včlanijo. Njegova glavna naloga je razvijanje tega pauka, koordinacija tehničnih programov in organizacija skupne propagande.

MALI DRASKI VRH – LEVA SMER

Foto J. Hočevar

Dostop: Z Zasipske planine 1 1/2 ure po poti proti Zgor. Krmu. Ko prideš iz gozda do velikih skal, med njimi levo po melišču pod steno. Desno od vpadnice grabna.

Vstop: Pod žrnmi in rumenimi stenami po polici do roba raza pred grabnom. II. Levo v zajeda in po njej (III. st.) v lažji svet. Preko grabna okrog rumene stene in na rob do macesna in po robu do tretjega. Od tu naravnost navzgor tri raztežaje, nato v grapo. Zožl se v kamin, nato prečka iz kamina, +IV, (klin) in v

lažji svet. Po grapl levo do police in po njej v desno, okrog roba pod kamin, 80 m po kaminu, nato se v desno ogneš prevesi. IV. Pred vrhom kamina zopet v levo, nad kamin in preko gladke plošče na rob sive skale, iz doline dobro vidne.

Čas plezanja: 4 1/2 ure, višina 600 m, srednji del stene je krušljiv, zanimivi so vršni kamini.

Težavnostna stopnja: II, III, IV, IV+.

Prva plezala 18. V. 1969 Breda Kovač in Jože Hočevar – AO Medvode.

**IZREDNI PRISPEVEK
ZA PLANINSKI VESTNIK
od 1. IV. do 30. IX. 1969**

Prispevali so:

Po 6 din

Kobal Stefan – Ljubljana, Janežič Urška, Lemič Jurij, Maček Lojze, Vidmar Ignac – Kamnik, Vodušek Tone – Lukovica, Klešnik Ivo – Snebrje, Senk Kristina – Jezersko, Hočevar Julija, Novak Drago – Dol, Sinigaj Lojze – Dornberk, Steharnik Slavko – Crna, Rade Vilček – Vrhnika, Vesel Franc – Dob, Dežman Minka – Gorje, Reis Benjamin, Vaupotič Emerik – Maribor, Jurca Boris, Falkner Fredo, dr. Zega Božidar, Trunkelj Drago, Bevc Franc – Koper, Faganeli Borut – Trbovlje, Hähn Janez, Ozbič Viktor – Nova Gorica.

Skupaj 150 din

Po 10 din

Podgornik Ivan, Krapeš Rafael, Vidmar Silvo, Bizjak Kristina, Rihar Janez – Ljubljana, Cepan Minka – Vrhnika, Hudolln Tone, Bajželj Poldi – Jesenica, Ličen Anica, Smet Jažica – Gorica, dr. Budan Franc – Avstrija.

Skupaj 110 din

Po 12 din

Prof. Planina Janez, Križelj Marjan – Ljubljana, Dmoušek Lojze – Kamnik.

Skupaj 36 din

Po 16 din

Rebec Stefi, Badjura Metod – Ljubljana, Hribernik Janez – Kranj, Volčič Jože – Ratača, Pregelj Evstahij – Koper, Blažič Ivan – Solčava, Zupančič Mitja – Radomlje.

Skupaj 112 din

Po 20 din

Dr. Ravnik Tone, Mencilj Mihaela, Markavič Lojze – Ljubljana, dr. Žigon Janko – Ajdovščina, Klub upokojencev – Ruše.

Skupaj 100 din

Po 26 din

Prof. Kokol Gojmir – Koper, Krajšek Janko – Maribor, Klotjšnik Franjo, Presterl Miha, Dijaški dom – Kranj, Baltič Franc – Divača, Redman Štefi – Zagreb.

Skupaj 182 din

Po 50 din

Zavrnik Oldrih, Toll Jože, Pirc Stane, Kol Stanka, Planinsko društvo »Železnica« – Ljubljana, Erna Meško, Lahencel, Miklavc Zdravko – Zabukovca, Križman Marjan – Jarše.

Skupaj 400 din

Honorarje so odstopili:

Prevarčnik Martin – Maribor 40 din, Janez Lončar – Tržič 40 din, I. Marovt – Ljubno 12 din, Aubrecht Martin – Mozirje 12 din, Fras Bruno – Maribor 25 din.

Skupaj 129 din

Prispevki od 1. IV. do 30. IX. 1969 1219 din.

**Bombažna
predilnica
in
tkalnica
Tržič**

PREDILNICA
SUKANČARNA
TKALNICA
BELILNICA
BARVARNA
APRETURA

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine:
srove in beljene v širini 70 do 200 cm,
industrijsko prejo do številke Nm 50,
prejo za domačo obrt in sicer
mulle, double, knitting in hordwater.

PODJETJE ZA PROJEKTIRANJE

projekt

MARIBOR

Gregorčičeva 37, telefon 25-140

IZVRŠUJE PROJEKTIRANJE VISOKIH
IN NIZKIH GRADENJ

ZDRUŽENE PAPIRNICICE LJUBLJANA

LJUBLJANA - VEVCĚ Ustanovljene leta 1842

IZDELUJEJO SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja - PINOTAN - strojljni ekstrakt
PAPIRJE ZA UMETNIŠKI TISK

ENOSTRANSKO PREMAZANE CHROMO PAPIRJE

ILUSTRACIJSKE PREMAZANE PAPIRJE

BREZLESNI PAPIR za grafično in predel. industrijo, za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke, itd.

KULERJE ZA KUVERTE, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

»METALOGRADNJA«

ZAGREB, BEDNJANSKA 25

Telefoni: 515-591, 515-590, 512-687, 515-159

Obrat I - Bednjanska 25

Obrat II - Trnjanska c. 33

telefon: 513-667, 512-114

projektiramo - izdelujemo - montiramo

- jeklene konstrukcije - lahke in srednje
- delavniške hale in skladišča
- stanovanjske objekte iz jekla
- stavbno ključavničarstvo: vhodna vrata, ograje, izložbe, okna, svetiljke, vrata
- aluminijaste konstrukcije v gradbeništvu: fasade, izložbe, okna, kioske
- naprave za zbiranje in odvoz odpadkov in smeti v stanovanjskih blokih
- izdelke iz vpognjene pločevine
- rolo vrata iz pločevinastih lamel
- naprave za elektromotorno odpiranje oken, vrat, rolojev, garažnih vrat

P U T N I K

JUGOSLOVANSKO TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE
LJUBLJANA, TRG OF 15 - Telefon 31 15 42, 31 48 89

PUTNIK, filijala Ljubljana organizira izlete, nudi vse usluge od prodaje vseh vrst vozovnic do rezervacij v hotelih v domovini in inozemstvu. Zahtevajte naše programe.

Vse informacije dobite v poslovalnicah v Ljubljani, Mariboru, Slov. Bistrici, G. Radgoni, Št. Ilju in motelu Trebnje.

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Special

Tovarna dokumentnega
in kartnega papirja
Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030
Brzojavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: Zidani most

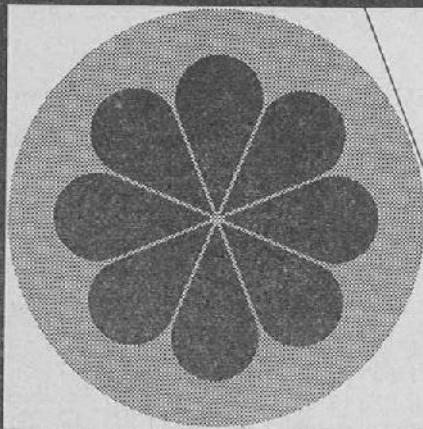
PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, pous papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

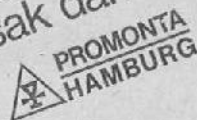
PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

CEDEMONTA

Pomarančni mnogo vitaminski
napitek

Osvežitev
in okrepitev
vsak dan

IKOM

IKOM

IKOM

IKOM

pokali

plakete

medalje

značke

štafetne palice

statue

Industrija i kovnica »OREŠKOVIĆ MARKO«, Zagreb, Ilica 191

KOMPAS

Generalna direkcija: LUBLJANA, DVORAKOVA 11, telefon: 323-466, 313-226

Poslovalnice:

Beograd, Bled, Brnik, Budva, Celje, Crikvenica, Dubrovnik, Fernetiči (Sežana), Gradina (Dimitrovgrad), Hercegnovi, Izola, Jesenice, Koper, Korensko sedlo, Kozina, Kranj, Lazaret (Ankaran), Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novo mesto, Novi Sad, Opatija, Podgora, Poreč, Portorož, Postojna, Pula, Rabac, Rovinj, Sežana, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vatin (Vršac), Vrsar, Vršac, Zadar, Zagreb

Hoteli:

garni hotel Bled, garni hotel Ljubelj, hotel Dubrovnik, motel Kranjska gora, hotel »Panorama« Ljubelj, restavracija »Ljubelj«, Ljubelj
Žičnica »Zelenica«, Ljubelj
Gojitveno lovišče Petrovci
Rent-a-car

TOVARNA SANITETNEGA MATERIALA DOMŽALE

TELEGRAM: TOSAMA
TELEX: 31196
TELEFON: 72-110, 72-111
PROD. ODD.: 72-404

Priporoča svoje kvalitetne izdelke:

- sanitetni material
- sanitetne torbice in omarice
- potovalne apoteke
- avtomobilske apoteke
- obliže vseh vrst

FRUCTAL

»Planinci! V vseh planinskih postojankah zahtevajte FRUCTAL domači brandy, FRUCTAL pelinkovec in mount flower — FRUCTAL sadne sokove: dvojni C, borovničev biser in ribezov sok, ki so izredno bogati na vitaminu C«

FRUCTAL Ajdovščina

ŽELJPOH

IMPORT — EXPORT

Z A G R E B — T R G M. T I T A 1 2

TELEFON: 441-011 — TELEX: 21228 — TELEGRAM: ŽELJPOH-ZAGREB

ŽELJPOH, veletrgovina z železom, tehničnim in kovinskim materialom, ki je bila ustanovljena pred četrto stoletje, spada med največja tovrstna podjetja v državi. Ima zelo razvito mrežo poslovalnic, potniško službo in predstavništva v državi in inozemstvu.

Zelo široka nomenklatura obsega sedaj poleg izvoza črne in barvne metalurgije, proizvodov kovinskopredelovalne industrije in strojegradnje, tudi izvoz in uvoz kompletnih naprav, opreme za gradbeništvo, gostinstvo in ladjedelništvo, elektroopremo in druge.

ŽELJPOH ima uspešno razvito zastopanje tujih firm z dobrim asortimanom v konsignacijskih skladiščih.

V sodabno urejeni prodajalni v centru Zagreba nudi ŽELJPOH potrošnikom veliko izbiro blaga po zelo nizkih cenah.

Poslušajte z nami!

Zahtevajte prospekte in informacije!

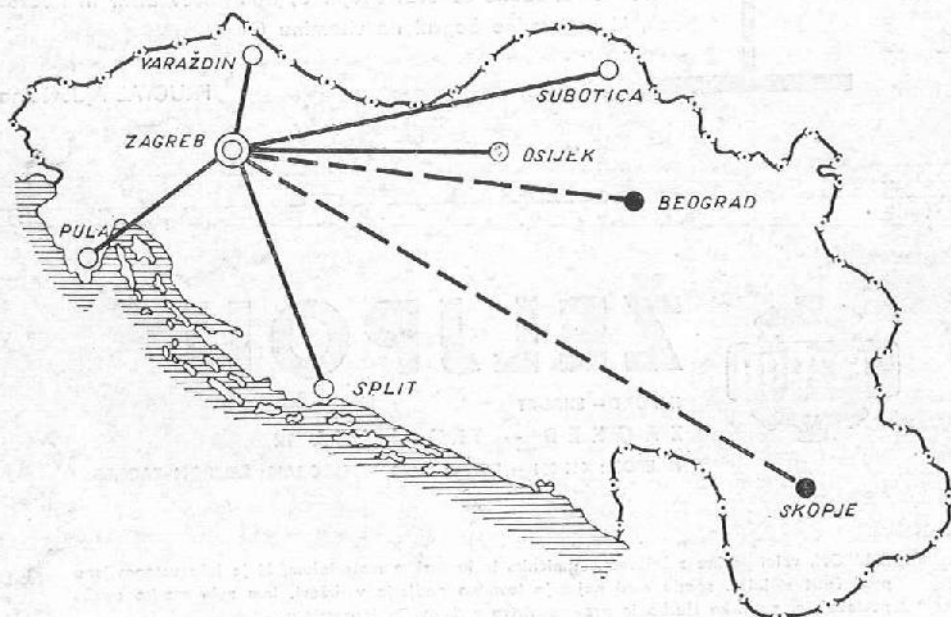
⚡ ELEKTROPRIVREDA ⚡

UVOZ – IZVOZ

podjetje za preskrbo elektrogospodstva in industrije z elektroopremo

ZAGREB – GUNDULIČEVA ULICA 32

s svojimi področnimi službami izven Zagreba

dobavlja opremo in materiale:

- ZA ENERGETSKE NAPRAVE
- ZA TRANSFORMATORSKE IN RAZDELILNE NAPRAVE
- ZA ELEKTRICNE VODE ZA PRENOS IN RAZDELITEV
- ZA ELEKTRIFIKACIJO ŽELEZNIC
- ZA AVTOMATIZACIJO ADMINISTRATIVNEGA POSLOVANJA
- ZA TELEKOMUNIKACIJSKE IN ELEKTRONSKE NAPRAVE
- ZA ELEKTRICNE INSTALACIJE
- ZA VARSTVO PRED POŽAROM